

КВАЛИТЕТ ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ

странице 1-2

ПЕТ ПРИМЕРА ДИСФУНКЦИОНАЛНОСТИ ПРАВНОГ СИСТЕМА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

странице 3-6

ПРАВОСУДНА МРЕЖА И ПРИСТУП ПРАВДИ

странице 7-10

ГОВОР ФРАНСОА-ГЗАВИЈЕ ДЕНИО

страница 11

ДЕКЛАРАЦИЈА

странице 12-14

О ОДЛУКАМА УСТАВНОГ СУДА ИЗ 2012. ГОДИНЕ

страница 14

ОДЛУКА – ОБЈАВЉЕНА У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ“

странице 15-26

ПИСМО Г-ДИНУ СЕЛАКОВИЋУ

странице 27-30

О УСТАВНОЈ ЖАЛБИ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ИЗБОРНИХ ПРАВА

странице 31-33

РЕШЕЊЕ О ОДБИЈАЊУ ЖАЛБЕ ДРАГАНЕ БОЉЕВИЋ

странице 34-35

ПРЕДЛОЗИ ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ ЗА ЗАКОН О СУДИЈАМА

странице 36-41

ПРЕДЛОЗИ ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ У ВЕЗИ СА РАДНОМ ВЕРЗИЈОМ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О УРЕЂЕЊУ СУДОВА

странице 42-51

ГОВОР ПРЕДСЕДНИЦЕ ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ НА СКУПШТИНИ ДРУШТВА

странице 51-54

ЗАКОН О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

странице 55-56

УЧЕШЋЕ СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА У ИЗРАДИ ПРАВОСУДНЕ СТРАТЕГИЈЕ

странице 57-58

МЕРЕ КОЈЕ СУ ПРИМЕНИЛЕ ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ А КОЈЕ СУ ЗНАТНО СМАЊИЛЕ БУЏЕТ СУДСКЕ ВЛАСТИ

странице 59-60

ПРОМЕНЕ СУ МОГУЋЕ, САМО ТРЕБА БИТИ УПОРАН И НЕ ПЛАШИТИ СЕ НИЧЕГА И НИКОГА

странице 61-63

Међународна радионица

КВАЛИТЕТ ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ

Београд 28-29. новембар 2012.

ПРЕПОРУКЕ ЕКСПЕРАТА

Судска власт је један од три стуба на којем се заснива свака демократска држава.

Снажну вредност те власти чини управо квалитетно правосуђе, што подразумева његову ефикасност [i], које је исто тако и значајан фактор привредног развоја.

Квалитет правосуђа може се сажети на следећи начин: оно захтева независно, непристрасно правосуђе које је у служби грађана. Оно претпоставља и квалитетан правни систем.

Након три године врло оштре кризе у правосуђу и након повратка на функције свих судија и тужилаца који су неправично били разрешени дужности, неопходно је спровести реформу српског правосудног система полазећи од нових основа. Отпочет је процес у том правцу и треба га поздравити.

Експерти су присуствовали размени мишљења између различитих учесника правосудног система – судија, тужилаца и адвоката – и универзитетских радника, саслушали су и представника српске Владе, као и амбасадоре Француске и Европске уније.

Експерти оцењују следеће:

1- Независност и статус носилаца правосудних функција

1.1. Независност треба трајно да се уведе у српско правосуђе. То је битан елемент у циљу успостављања неопходног поверења грађана у правосудну институцију. У том погледу, намеће се потреба да се редефинише и установи стабилан статус носилаца правосудних функција [ii] који ће омогућити унапређење правосуђа, у чијем су саставу одговорне судије и тужиоци који у пуној мери преузимају сва своја права и обавезе.

1-2. Пожељно је **одмах приступити новим изборима представника судија и тужилаца у високим правосудним саветима (ВСС и ДВТ) услед очигледне ништавости избора из 2011. године** (неучешћа у гласању трећине изборног тела због непрописног разрешења са дужности).

2 - Динамика реформи и решавање неодложних питања

2 - 1. Динамика треба да буде прилагођена обиму реформи које се спроводе (у свим областима: кривичној, грађанској, привредној, управној као и по питању организације правосуђа) као и да буде праћена процијивом студијом о последицама тих реформи на правну традицију и праксу у Србији (које су засноване на римско-германском праву). Боље је, не журећи, одвојити потребно време да се темељно проуче циљеви и модалитети тих реформи, путем ефикасне процене њиховог утицаја и наставка договора.

2 - 2. Поред тога, неопходно је утврдити најспорније одредбе закона које неодложно треба укинути.

3 - Договори, одређивање приоритета и главних смерница новог правосудног система у Србији

3 - 1. Разговоре треба проширити тако што ће, у складу са модалитетима које треба дефинисати, укључити све судије и тужиоце из свих правосудних ресора Србије. Такав подухват би, између осталог представљао фактор кохезије правосудних органа у фази реорганизације.

3 - 2. У оквиру тих договора, треба да се одреде приоритети реформи ослањајући се на главне смернице новог правосудног система у Србији; а као веома значајни саставни делови тих разговора јесу питања модалитета постављања судија и тужилаца (који треба да буду објективни у највећој могућој мери) и иницијално и континуирано образовање (које треба да буде темељно, садржајно и прилагођено потребама).

4 - Дисциплинска одговорност

4 - 1. Када је у питању статус носилаца правосудних функција, посебна пажња мора да се посвети области дисциплинске одговорности, нарочито узимајући у обзир европске стандарде. Другим речима, осим у случају лоше намере и/или тешког прекршаја, процедурални пропусти не би смели сами по себи да буду предмет дисциплинског поступка.

4 - 2. Посебно, треба што пре да се размотри владајућа одредаба којима се предвиђају дисциплинске санкције за судије у случају непоштовања рокова решавања предмета. Санкције се могу предвидети само у случају доказаног тешког прекршаја. Сем тога,

неопходно је размотрити сврсисходност одређених рокова предвиђених законима о поступку у перспективи законодавних измена.

5 - Узимање у обзир очекивања грађана

5 - Како би се допринело дефинисању саставних елемената квалитетног правосуђа, размишљања треба наставити у правцу очекивања грађана од правосуђа, као и од судија и тужилаца. Од суштинске важности јесте да легитимна очекивања не остану без одговора.

6 - Квалитет права

6 - Уопштено узевши, експерти најсрдачније желе да се успостави правна сигурност заснована на квалитетном праву, у свим областима, а које ће бити кохерентно и усклађено са европским стандардима (ЕКЉП и ЕУ).

7 - Перспектива уставне реформе

7 - Најзад, експерти сматрају да Србија треба у перспективи да покрене уставну реформу у циљу структуралне обнове институција како би се омогућило да начело поделе власти заиста буде испоштовано.

[i] Видети дефиницију у препоруци ЦМ/Рец. (2010)12 Комитета Министара државама чланицама Савета Европе о судијама: независност, ефикасност и одговорности: „Ефикасност се састоји у томе да се доносе квалитетне одлуке у разумном року њивичним сагледавањем свих елемената.“

[ii] Видети ову препоруку ЦМ/Рец. (2010)12

Коначно усвојили експерти 4. децембра 2012. године

Ханс-Ернст БОЧЕР Симон ГАБОРЈО Герхард РАЈЗНЕР
Hans-Ernst BOETTCHER Simone GABORIAU Gerhard REISSNER

Ханс-Ернст БОЧЕР је почасни председник Ландгерихта (Landgericht) у Либеку, Савезна Република Немачка. Симон ГАБОРЈО је почасна председница већа Апелационог суда у Паризу, Француска.

Герхард РАЈЗНЕР је председник Бецирксгерихта (Bezirksgericht) у Флоридсдорфу/Беч, Аустрија.

Ханс-Ернст БОЧЕР и Симон ГАБОРЈО су аутори Ревизије стања у српском правосуђу које је јавно представљено 29. јуна 2012. године у Београду. Актуелизација тог извештаја достављена је Штефану Филеу, Европском комесару за проширење, током разговора одржаног 4. новембра 2012. године у Бриселу.

Герхард РАЈЗНЕР је председник Консултативног савета европских судија (ЦЦЈЕ) Савета Европе.

Др Ђорђе Д. Сибиновић^{*)}

Пет примера дисфункционалности правног система Републике Србије

Сажетак: Најсијурнији начин да се „уништи“ неки правни систем развија се линијом укидања његове основне претпоставке на којој је заснован или филозофски речено, укидањем његових онтолошких основа. Нужно следи „паг“ аналитичкој кацији, унутрашњег разлога из кога проистиче „лоика“ система. Иза тога, сијурно сјујају, неконзистентности у примени и несјурности у правним последицама. Систем који шри „сјрано шело“, укида сјурности која је сјољашњи разлог сјојања сваког система. Конзистентни систем права заснива се на ошјој норми, предвиђеној за неојраничени број чињенично сјих случајева и појива на логичком правилу дедукције док се ајлосаксонски ослања на „случај“, на прецедент, полазећи од римској „права на шужбу“, и заснива се преко логичкој правила индукције. Системи су консеквентно развијени и унутрашња логика њиховој функционисања је затворена. Они су инкојабилни. У правном систему Републике Србије, данас, сјовремено важе норме које носе претпоставке конзистентној система права, паралелно и ошјуно дисфункционално са нормама које су изричито ајлосаксонске природе. Ова јојава видљива је и у материјалном и у процесном праву, и у материји грађанској, колико и у области кривичној права. Овај феномен представља кључни проблем збој којег правни систем Републике Србије није у сјању очекиване функционалности. У овом раду, *exempli causa*, изнећо је један примера који то доказује.

Кључне речи: правни систем, шужба, облијациона начела, ревизија, сведок, вештачење, надлежности.

Методолошки посматрано, правни систем¹ можемо двојако схватити. Прво, као механички збир или попис свих важећих правних норми. Тако посматрано, добијамо само сумарни преглед регулисаних области стварности. Принцип регулације у том случају не следи заједничке основе природе и унутрашњих законитости система као функционалне целине већ само изражава стање у којем свака норма за себе регулише одређену област. То би био некакав „технички систем“ права. Други могући аспект значења појма правни систем можемо разумети као збир само оних важећих правних норми које су у потпу-

ном складу са основама на којима се систем као целина заснива. Све друге важеће правне норме које не произилазе из системских основа, представљале би појединачне или збирне примере одступања од правног система.

У свету постоје, најсумарније гледано, два велика правна система: континентални и англосаксонски². Они су базично различити и нису акутно компатибилни. Један се заснива на општој норми³ предвиђеној за неограничени број чињенично истих случајева и почива на логичком правилу дедукције док се други ослања на „случај“, на прецедент, полазећи од римског „права на тужбу“, заснива се преко логичког правила индукције. Системи су консеквентно развијени и унутрашња логика њиховог функционисања је затворена. Они су инкопатибилни.

Међутим, и поред тога, јасно је уочљива тенденција њиховог преплитања у актуелној правној пракси. Та тенденција првенствено се уочава у *ad hoc* правним телима и поступцима⁴. То може бити до извесне мере разумљиво и прихватљиво јер се ради о правним конструктима који се на консензусу стварају изван правног система, као посебан или чак, појединачан правни догађај тако да се унутрашња логика функционисања таквих правних колажа не ослања на конзистентност система чији су део, већ она функционише и као парасистем или као самостални део замишљеног система.

Насупрот овоме, сада је већ потпуно јасна тенденција да се у правним системима земаља у транзицији јавља пракса компилације постулата ова два велика система које покушавају да својом неконзистентном функционалношћу брзо и ефикасно решавају најкрупније спорне области стварности. Међутим, у системском смислу, овакав поступак „руши“ правни систем јер му одузима базичну претпоставку и спречава његово конзистентно правно дејство. Тако, данас

2 О специфичностима и разликама правних система види детаљније код Ђорђе Д. Сибиновић, *Право адвокатури*, Београд, 2011, стр. 28 и даље.

3 О појму основне норме види детаљније код Ханс Келзен, *Чиста теорија права*, Београд, 2000, стр. 155 и даље.

4 То је увек случај када се ради о оснивањима *ad hoc* судова у међународном праву као и у случајевима конституције *ad hoc* арбитража за решавање појединачних спорова у области грађанско-правне материје. Субјекти који конституишу оваква тела слободни су да за потребе само тог правног догађаја предвиде јединствена и непоновљива правна правила његовог функционисања која онда, могу потпуно легитимо у себи садржавати различите институте који у садејству обезбеђују појединачну функционалност. Оне се, међутим, не могу применити на било који други правни догађај.

*) Аутор је адвокат у Београду.

1 О појму система права види детаљније код Радомир Лукић, *Теорија државе и права, II Теорија права*, Београд, 1995, стр. 282 и даље.

у правном систему Републике Србије, истовремено важе норме које носе претпоставке континенталног правног система, паралелно и потпуно дисфункционално са нормама које су изричито англосаксонске природе. Ова појава видљива је и у материјалном и у процесном праву, и у материји грађанског, колико и у области кривичног права. По мом мишљењу ово је кључни проблем због којег правни систем Републике Србије и после дванаест година није у стању очекиване функционалности.

Покушају да наведем најеклатантније примере дисфункционалности правног система Републике Србије у области грађанског права који се односе на физичка лица и правна лица, привредне субјекте.

1. Устав Републике Србије⁵ прокламује, предвиђа и гарантује свим правним субјектима Републике Србије право на тужбу. То значи да свако има право на једнак приступ суду, право на једнаку правну заштиту, право на правично суђење и право на ефикасно правно средство⁶. Ово су фундаментале тековине правних система који се заснивају на вредностима правне државе и владавине права. Ова уставна овлашћења гарантована су субјектима права без обзира на ниво проблема који решавају пред судовима. У том смислу, она не би могла да буду ничим ограничена нити суспендована посебним нормама. Не само зато што закони морају бити у сагласности са Уставом и што не могу бити у супротности са његовим одредбама, већ и због тога што је смисао правног система да на сваком нивоу гарантује једнаку владавину права. И поред тога, нису сви проблеми једнаке важности и истог приоритета. Тако, ако би ово право чак и било на неки начин осујећено, ограничено или суспендовано у вези остварења, заштите или вршења извесних права ниског интензитета важности за правне субјекте, такав уставни удар могао би да се разуме као доминација начела ефикасности над начелом уставности и законитости. Међутим, када такав пример разара основно егзистенцијално поље у домену својине и стварног права, онда се сасвим сигурно ради о темељном системском недостатку и проблему. Ово посебно ако се има у виду да је и право својине, као основно стварно право Уставом посебно третирано и чија заштита представља посебан доказ системских вредности. Наиме, и поред оваквог уставног третмана, Закон о хипотеци⁷ садржи једну, најблаже речено, неразумно дрску одредбу која забрањује право на тужбу у случају извршне хипотеке када је заложена непокретност као сред-

ство реалног обезбеђења облигације⁸. Ово је посебно неразумно ако се има у виду да се сам поступак заснивања споразумне хипотеке одвија ван судске контроле у традиционалном смислу а посебно ван дејства примене одредбе члана 3 Закона о парничном поступку према којој суд неће дозволити апсолутно ништава располагања. Шта је смисао ове грубе неуставности? Ради се о апсолутној заштити банака које су иначе, потпуно неконтролисане у транзиционој стварности. Наиме, ако је до скоро у Републици Србији, због неефикасног правосуђа и нејасне регулативе, владао дужнички лоби, (иако је у њему најмање учествовао обичан грађанин), са оваквом одредбом забране тужбе у случају извршне хипотеке⁹, промовисан је неконтролисани поверилачки терор. Ово је посебно застрашујуће ако се има у виду да су извршни уговори о хипотеци на граници зеленашких правних послова, њихов извршни карактер, у садејству са губитком права на тужбу, правни систем у области заштите својине као основног стварног права, своди на принцип лихварске залагаонице.

2. С тим у вези је следећи пример. Наиме, у области облигационих односа постоји пробој правне сигурности који руши сва темељна начела облигационог права. Иначе, кодификација облигационих односа садржана у Закону о облигационим односима Републике Србије, у више наврата, од стране различитих међународних правних експерата, оцењена је као најбољи правни пропис у Републици Србији. Међутим, он је потпуно немоћан да регулише једну врсту облигационих уговора. Ради се о уговорима у којима је једна уговорна страна банка. Наиме, упад у правни систем Републике Србије преко потпуне суспензије Закона о облигационим односима и темељних начела еквиваленције узајамних давања, забране прекомерног оштећења и зеленашења и начела правичности¹⁰, свакодневно се одвија преко извесних правних правила садржаних у чаробном документу који се назива *Пословна њолиџика банке* (која предвиђа променљиву каматну стопу). Један интерни документ који има карактер правног правила (soft law) у чијем доношењу не учествује нити један ниво друштвене или државне компетенције (укључујући Народну Банку Републике Србије), разара облигационе односе и ствара стање апсолутне правне несигурности у најважнијој друштвеној равни, у егзистенцији правних субјеката. Дакле, под

⁸ Види детаљније одредбу члана 15 став 2 и члан 31 став 3 Закона о хипотеци.

⁹ О поступку реализације извршне хипотеке види детаљније код Н.Шаркић, М. Николић, *Коментар закона о извршном њосиџу*, Београд 2011, стр.264.

¹⁰ О основним начелима облигационог права види детаљније у *Коментар закона о облигационим односима*, Главни редактор Слободан Перовић, Београд, 1995, стр. 3 и даље.

⁵ Устав Републике Србије (Сл.гл. РС, 98/2006.).

⁶ Види детаљније одредбе чланова 22,32,36 Устава Републике Србије.

⁷ Закон о Хипотеци (Сл.гл. РС 115/2005).

дејством једне ничим контролисане, потпуно паравне диспозиције, правни послови закључени између банака и других субјеката права нису подобни да буду тумачени и евентуално санкционисани посредством примене Закона о облигационим односима. Практична импликација овакве дозвољене правне анархије огледа се у томе што сваки уговарач из уговора са банком, не зна, нити може применом објективних (законских) параметара да израчуна колико дугује банци, ни на дан закључења уговора о кредиту или зајму, а камоли колико износи његова обавеза током трајања уговора. Тако се у Републици Србији догађа да су уговарачи после више година отплате дуга дужни више него што су остварили еквивалентних економских ефеката на почетку правног посла. Ако доведемо у везу немогућност улагања тужбе у поступку реализације извршне хипотеке која обавезно прати банкарске уговоре и стања у којем један угварач никада не зна, нити може знати колико дугује банци, намеће се закључак да у Републици Србији постоје две правне стварности: једна правна стварност за банке и друга, за све остале правне субјекте.

3. У погледу процесних закона из области грађанског права, неприродни спој континенталних и англосаксонских института актуелизовала је скорашња реформа парничног поступка која је увела страначку контролу доказних средстава. Тако је у присуству основних процесних начела материјалне истине (да суд утврђује стварну вољу и спорни догађај а не његов формални одраз), начела непосредности (да се судска одлука може засновати само на доказу који је изведен пред судијом непосредно) и начела контрадикторности (да се сваком процесном учеснику гарантује временски и просторни континуитет)¹¹, уведена је страначка контрола доказних средстава која аутоматски и директно суспендује ова начела. Наиме, ради се о овереној писаној изјави сведока и прејудицијелном страначком вештачењу изван контроле суда. Сведок је непосредно доказно средство које своје чулно опажање о спорној чињеници која се пред судом утврђује, износи непосредно. Смисао овог доказног средства је у континуираној и непосредној провери његове убедљивости, логичности, истинитости и контекстуалности. То је могуће као процесни циљ остварити само уз дејство начела непосредности и контрадикторности јер сви учесници у поступку имају право да непосредно испитују све доке. Уколико се омогући да сведок оверава своју изјаву изван дејства ових начела, могућност његовог накнадног позивања на суд ради провере садржине

оверене изјаве, предодређена је већ учињеном „монтажом“ истине која сугерише будуће одговоре пред судом. Слично је и са страначким вештачењем. Ово доказно средство користи се ради прибављања стручног знања о спорним чињеницама које се утврђују пред судом. Мултидисциплинарно знање које је потребно у свакој процесној стратегији никада није било законом онемогућено странкама у парничном поступку. Оне су увек имале прилику да ангажују стручњаке различитих профила ради концентрације својих аргумената. Право да их целовито изнесе, странкама никада није било ускраћено. Управо је судско вештачење било јединствена прилика да се под окриљем суда и под дејством процесних начела, провере тврдње које су странке износиле а у којима је било имплицирано ангажовано стручно знање. Сада, странке контактирају вештаке изван присуства друге стране и суда, изводе доказно средство без ичијег учешћа и присуства и посебно нису ничим обавезане да исти ниво претходне чињеничне обраде омогуће супротној страни ако су у физичкој контроли сопорне чињенице. Једном речју, потпуно погрешан спој континенталних и англосаксонских процесних института који у својој дисфункцији неће послужити сврси ефикаснијег правосуђа јер ће уместо једног, сада бити три и више вештачења а уместо саслушања сведока, бесконачно оверавање опозитних истина. У српском народу постоји изрека за сведоке: „два без душе, један без главе“. Сада недостаје само да се у пословицу integriше елемент судске овере и све остаје у оквиру националне традиције.

4. Најдрастичнији пример у процесном праву догодио се са ревизијом¹². Један од примарних циљева парничног поступка изражава се у потреби што већег и постојанијег остварења материјалноправне правичности. У свим правним системима, нарочито континенталним, он се најефикасније остварује посредством права улагања правног лека - ревизије, против одлуке другостепеног суда. У најразвијенијим правним системима који су у највећој мери били узори нашем правном систему, овај правни лек је, по правилу, редован правни лек (Аустрија, Немачка). Наиме, ставови најобразованијих и најквалитетнијих судија о материјалноправним питањима не само да доприносе материјалноправној правичности, већ означавају путоказ раду за поступање и уједначавање правне, односно, судске праксе нижестепених судова. Практичним одстрањивањем ревизије из нашег правног система (имајући у виду неразумно несразмеран цензус од 100.000 евра), драматично се увећава могућност доношења материјалноправно погрешних и неправедних а правноснажних судских одлу-

¹¹ О значају процесних начела види детаљније код Боровоје Познић, *Коментар Закона о парничном поступку*, Београд, 2009, стр. 2 и даље.

¹² О овоме види детаљније код Александар Јакшић, *Грађанско процесно право*, Београд, 2012, стр. 438

ка. Сматрам да увођење овако нереално високог цензуса обесмишљава улогу ревизије у правном систему Републике Србије, па је целисходније укинута је, него оставити овакву какава данас јесте (а у ствари није). Имајући у виду чињеницу да основни извор права у парничном поступку више није ЗПП, него члан 6, став 1 ЕКЉП, бесмислена је свака одредба која би имала за последицу увећање броја представаки против РС у Стразбуру. Ово тим пре јер Република Србија није у обавези да предвиди ревизију као ванредни правни лек, али ако је већ установила, она (ревизија), што се тиче услова допуштености и ревизијског поступка, мора у свему да одговара захтевима из права на правично суђење. То значи да право на правично суђење не гарантује права која су илузорна, већ само она која су реална и ефикасна. Непропорционално ограничење права на ревизију, с обзиром на неразумно и непримерено висок цензус за њено улагање, представља флагрантну повреду права на правично суђење. Такав став суд у Стразбуру већ је изразио у пресуди „*Паљих Ђорђив Хрватске*“ од 01.02.2007. године (види параграф 51 пресуде). Уз ово, напомињем да у бившим државама, насталим након распада СФРЈ, цензус за улагање ревизије износи од 5.000,00 до 15.000,00 евра а нпр. у Швајцарској, овај цензус износи 30.000,00 CHF. Ако би на данашњи дан странка поднела Врховном касационом суду Србије предлог за ревизију у коме је вредност побијаног дела предмета спора мања од постојећег цензуса, суд би одбацио ревизију као недопуштену. Странка би могла да се због повреде права на правично суђење (у горе изнетом смислу и оквирима) обрати, најпре Уставном суду Републике Србије, а затим и суду у Стразбуру. Нема никакве дилеме да би суд у Стразбуру нашао да је законом прописани цензус само створио илузију да је могуће побијати другостепену пресуду (кад је просечна плата у Републици Србији око 300,00 евра). Ово посебно ако су узму у обзир висине цензуса у околним државама. Таква правна ситуација остаће и у случају да законом предвиђени цензус не буде измењен (смањен). И овом приликом истичем да је начин увођења овако неразумног цензуса, најавио сав страшни удес који је потом погодио наше правосуђе.

5. Сасвим на крају, изнео бих још један пример који једнако погађа физичка и правна лица. Наиме, из судске надлежности, без икаквог образложења, највероватније под притиском, измештени су регистри стварних права које су као земљишне књиге водили судови опште надлежности у орган управе који се зове катастар непокретности и регистри статуса правних лица које су водили привредни судови, такође у орган управе који се зове агенција за привредне регистре. Тиме су грађани и правна лица добили битно нижи ниво правне заштите и на тај начин су њихова стечена права, на очигледну штету нарушена и умањена. Наиме, у органима управе којима је пренета рафинирана судска надлежност, ангажована су лица која најчешће немају правно образовање и која у великом броју случајева не разумеју чак ни правну терминологију. Захтеви ефикасности правног саобраћаја који су навођени као основна мотивација за побољшање услуге грађанима у овим егзистенцијално пресудним областима, испоставили су се као јефтина идеологија транзиционих злоупотреба. Имајући у виду да су највеће злоупотребе управо учињене у поступцима приватизација правних лица и у области располагања земљиштем, јасно је да је ова непотребна лаицизација учињена као уступак профитерима а не грађанима. Приватизација никада не би била овако катастрофално спроведена да је све морало на суд а не у агенцију, као што ни земљиште не би завршило у својини тајкуна да је суд водио поступак о промени власника. Дозвољавам могућност да је у уређеним правним системима управна надлежност у својинским и статусним стварима довољна гаранција законитости али се питам зашто до тог нивоа праксе у Републици Србији нисмо дошли уз садејство судске надлежности и континуиране едукације органа управе који би поступно, логично и ефикасно преузимали и наставили вршење ових јавних овлашћења. То доказују и земље у окружењу које су ове домене вратиле из управне у судску надлежност¹³.

¹³ Република Хрватска је надлежност за упис и евиденцију предузећа из агенције, вратила у судски регистар. Види детаљније одредбу члана 4 Закона Трговачким друштвима Републике Хрватске (Народне новине, РХ, 137/09).

Литература:

- Јакшић А, *Грађанско процесно право*, Београд, 2012;
 Келзен Х, *Чиста теорија права*, Београд, 2000;
 Коменџар закона о облигационим односима, Главни редактор Слободан Перовић, Београд, 1995;
 Лукић Р, *Теорија државе и права, II Теорија права*, Београд, 1995;
 Познић Б, *Коменџар Закона о парничном процесу*, Београд, 2009;
 Сибиновић Ђ, *Право адвокатури*, Београд, 2011;
 Шаркић Н, Николић М, *Коменџар закона о извршном процесу*, Београд 2011.

Драгана Бољевић*)

Правосудна мрежа и приступ правди

*Нема лакших ни тешких чудотворних решења ни ипречица у успостављању
доброг правосудног система и владавине права*

Правосудна мрежа и приступ правди у ствари зависе од одговора на питање: Шта је потребно да би правда била свима доступна и сви били једнаки пред законом. Постоји неколико аспеката доступности правде: физички (географски), финансијски, правни и временски. Али, све и да сви ови аспекти правде буду обезбеђени, правди се не може ни надати без независног и непристрасног судије и јавног тужиоца.

1. Правосудна мрежа о којој се толико говори је, у ствари, средство за остварење физичке доступности правди.

1.1. Почев од 2010 уместо некадашњих 138 општинских судова, установљено је 34 основна суда и преко 100 судских јединица, које су некада били општински судови. Нова судска мрежа успостављена је, наводно, ради убрзања поступака, појефтинјења система, разбијања коруптивне мреже (окривљени, странке, бранилац, полицајац, тужилац, судија) уз поштовање начела случајног судије и равномерног оптерећења свих судова и судија. Било је најављивано да ће предмети бити насумце додељивани сваком судији у основном суду и да ће, не грађани, већ судије путовати до судских јединица, тј. грађана.

1.2. Од ових циљева потпуно се одустало у погледу кривичних предмета јер се кривични предмети суде у седиштима основних судова (сви који не живе у седишту суда – путују: судије, радници, браниоци, сведоци, окривљени). У погледу грађанских предмета (парничних, оставинских, ванпарничних) ситуација је различита јер је сваки председник суда овлашћен да сам организује суђења у судским јединицама на подручју „свог“ суда. Тако у неким судовима „путују“ судије са судским особљем у судске јединице, док у другим, само неке судије раде у судским јединицама (најчешће оне које у тим јединицама и живе).

Тиме је „инсталиран“ неједнак приступ правди, тј. неравноправан положај грађана у остварењу правне заштите.

Иако то није био и став радне групе за дефинисање критеријума за судску мрежу, чији сам члан била, става сам да је најбрже и решење са најмање неизвесности поћи од правосудне мреже која је до 2010. године функционисала више од века и укинути више

од 100 судских јединица које до 2010 нису постојале у којима се губила свеопшта друштвена енергија и новац путовањима. Рационалност тог решења могла би бити „проверена“ по принципу негативне селекције: тамо где се по знатном броју релевантних критеријума покаже да не би било рационално „оставити“ суд, постојање суда треба искључити.

1.3. Супротно реформским најавама, судије су оптерећене много већим бројем предмета. Судија је било мање за 1/3, а број предмета је растао. Број предмета по судији нарочито је повећан у истрази и кривизи – по два, три, негде и по 50 пута, што је посебно велики проблем јер су управо то предмети у којима долази до застаривања кривичног гоњења. Зато је неравномерна оптерећеност судија и судова еномерно увећана у судовима свих степена. Тако је, крајем јуна 2012 у истражној, кривичној и парничној (грађанској) материји у основним, вишим, апелационим и привредним судовима у Србији (наведени су подаци за по три највише и најмање оптерећена суда у свакој врсти суда и материје) по судији било у:

ОСНОВНИМ судовима (таквих судова је 34 од 1.1.2010. године, уместо дотадашњих 138) у:

- истрази: по 1.561 предмет у Другом основном суду у Београду, односно 942 у Сремској Митровици или 733 у првом основном суду у Београду (наспрот томе – 23 предмета истраге у Основном суду у Пожеги, 28 у Пријепољу, односно 81 предмет у Основном суду у Ужицу)

- кривизи: по 583 предмета у Основном суду у Новом Пазару, 490 у Лесковцу, односно 467 у Пироту (наспрот томе, кривичних предмета по судији је 110 Основном суду у Ужицу, 129 у Прокупљу, или 134 у Новом Саду) и

- парници: по 471 у Основном суду у Лесковцу, 455 у Пријепољу или 439 у Смедереву (а насупрот томе, парничних предмета било је по 69 у Основном суду у Прокупљу, 92 у Кикинди или 106 у Вршцу;

ВИШИМ судовима (у Србији има 26 виших судова) у:

- истрази: по 100 предмета по судији у Краљеву, 89 у Сремској Митровици; 73 у Београду (наспрот томе, по 4 у Неготину, 8 у Пироту; 9 у Ужицу)

- кривизи: по 114 предмета у Новом Саду, 113 у Београду, 69 у Новом Пазару (наспрот 9 предмета по судији у Неготину, или по 15 у Ваљеву, Чачку, Крушевцу, Прокупљу)

*) Аутор је председница Друштва судија Србије.

- првостепеној парници: по 220 у Београду, 103 у Новом Саду, 25 Новом Пазару (а по 1 у Прокупљу, односно по 3 у Пожаревцу, Неготину, Зајечару, Смедеревоу, Зрењанину, Суботици, Пироту)

- жалбеној грађанској материји: по 995 предмета у Београду, 450 у Врању; 379 у Новом Саду; 350 у Лесковцу (по 3 у Смедерево, 4 у Пожаревцу; 5 у Неготину; 7 у Ваљеву)

АПЕЛАЦИЈАМА (постоје четири апелациона суда у Србији):

- кривичној материји: по 258 предмета у Нишу, 193 у Новом Саду; 72 у Београду, 25 у Крагујевцу

- грађанској материји: по 175 предмета у Београду, 91 у Новом Саду; 77 у Нишу, 47 у Крагујевцу

- материји радних спорова: по 302 предмета по судији у Београду, 101 у Крагујевцу, 80 у Новом Саду, 50 у Нишу.

У ПРИВРЕДНИМ судовима (има их 16 у Србији) по судији на крају 2011 било је у:

- парници: по 422 предмета у Новом Саду, 275 у Београду, 184 у Зрењанину (на супрот 21 предмет по судији у Ужицу, 39 у Зајечару, 58 у Сомбору)

- извршењима: по 16.717 предмета по судији у Новом Саду, 6.528 у Београду, 2.358 у Суботици (на супрот 271 предмет по судији у Ваљеву, 330 у Чачку, или 506 у Зајечару) и

- стечајевима: по 102 предмета по судији у Суботици, 86 у Нишу, 67 у Крагујевцу (на супрот 22 предмета по судији у Ужицу, 28 у Лесковцу и 31 у Сремској Митровици).

1.3.1. У погледу оптерећености посебно је илустративан пример првостепеног и другостепеног грађанског одељења Вишег суда у Београду. У првостепеном грађанском одељењу Вишег суда у Београду мање од 8% од свих првостепених грађанских судија из 26 виших судова у Србији решава 63% укупног броја предмета у Србији. У другостепеном грађанском одељењу истог суда мање од 15% од свих другостепених грађанских судија из 26 виших судова у Србији решава 43% укупног броја предмета у Србији.

1.3.1.1. Када су 1.1.2010. године започели са радом нови судови, Виши суд у Београду у грађанској материји имао је преко 33.000 предмета. Током целог трогодишњег периода свог постојања (2010/2012) тај суд је започињао сваку годину са огромним бројем предмета по судији, и то у првостепеном грађанском одељењу са по 225 предмета у 2010. години, 314 у 2011. години и 340 предмета у 2012. години, а у другостепеном грађанском одељењу са по 1.047 у 2010. години, 1.484 у 2011. години и 1.420 предмета у 2012.

1.3.1.2. Тако велико оптерећење праћено је и огромним приливом у целом трогодишњем периоду. Судије су просечно месечно примале у првостепе-

ном грађанском одељењу по 41 предмет у 2010. години, 28 у 2011. години и 27 у 2012. години, а у другостепеном грађанском одељењу по 177 предмета у 2010. години, 93 у 2011. години и 64 предмета у 2012. години.

1.3.1.3. Током овог периода судије су улагале константан и огроман напор решавајући у просеку месечно у првостепеном грађанском одељењу по 36 предмета у 2010. години, 29 у 2011. години, 28 у 2012. години, а у другостепеном грађанском одељењу по 53 предмета у 2010. години, 124 у 2011. години и 105 предмета у 2012. години.

1.3.1.4. И поред таквог труда, и доласка још 7 судија (за трећину више), оптерећеност судија грађанског одељења Вишег суда у Београду остала је неприхватљиво велика, јер сваки судија у просеку прима по 28 предмета месечно и има у раду преко 300 предмета у првостепеном, односно прима скоро 50 предмета месечно и има у раду преко 900 предмета у другостепеном одељењу.

1.4. И тиме је „инсталиран“ неједнак приступ правди, тј. неравноправан положај грађана и правних лица у остварењу заштите својих права.

1.5. Са враћањем нераспоређених судија, број судија у Србији приближиће се раније постојећом. Према Извештајима СЕПЕЖа, Србија има велики број судија на 100.000 становника (34) и налази се на 7 месту иза Монака (100), Словеније (50), Хрватске (43), Црне Горе и Сан Марина (42), Луксембурга (37). Штета је што Извештаји Сепежа не садрже податке о броју предмета по судији, јер сам уверена да би и по том показатељу Србија била на веома високом месту.

1.5.1. Број судија, реизабраних и враћених, није сувишан с обзиром на укупан број предмета. Потребно је само решити веома важно питање њиховог распореда по судовима, тако да се обезбеди њихова што равномернија оптерећеност и што приближнији услови правне заштите грађанима.

2. Финансијска доступност зависи такође од правосудне мреже, али и од система судских такси и (не)постојања бесплатне правне помоћи.

2.1. Један од најстрожији чуваних података у последње три године био је онај о трошковима правосуђа у Србији и о томе да ли су они заиста нижи него раније, како је обећавано да ће бити. Јасно да су трошкови правосуђа после 2010 знатно већи него раније. И то не само што се то у сваком суду уочавало, већ и зато што би тај податак претходно министарство правде објавило да му је ишло у прилог.

2.2. Судске таксе су повећане још 2009 за 50% и веће су него у многим европским државама (од којих неке, као што је Француска, ни немају судске таксе), посебно када се пореде просечне плате и када се има у виду чињеница да је у Србији незапослен сваки четврти грађанин. Рецимо, за спор чија је вред-

ност 500€, плаћа се такса од најмање 260€; по 65€ за тужбу, пресуду, жалбу и другостепену одлуку, што је уобичајено. А просечна плата у Србији је око 330€. ЗА ЈЕДНУ РАДЊУ највиша судска такса је 870€; а у привредним споровима скоро 3.500€.

2.3. Бесплатна правна помоћ не постоји, осим у понеким кривичним предметима, у којима су судије дужне да је обезбеде окривљеном када он то затражи, мада оне „заборављају“ да упозоре окривљеног на то право.

2.4. Сиромашнима је приступ правди, ако не онемогућен, а онда знатно отежан наглим прелазком на нови систем у коме се искључује материјална истина кроз правило о терету доказивања и формално изједначавање странака и у кривичном и у парничном поступку. Финансијски моћнији моћи ће да обезбеђују квалитетније доказе (приватне истражитеље, вештаке).

3. Правна доступност правди постиже се кроз примењиве и правичне законе, посебно процесне и кроз њихову једнообразну примену.

3.1. Начело материјалне истине потиснуто је и скоро напуштено процесним законима. Оба поступка, и кривични и парнични, практично су предати у руке странкама, одједном и супротно досадашњем систему. Странка која буде умешнија, а то значи боље стојећа да плати адвокате, детективе, вештаке, биће у бољој позицији да успе у спору, независно од тога да ли је суштински у праву.

3.2. Формална неравноправност државе и грађана изричито је прописана Законом о парничном поступку који прописује посебан услов за подношење тужбе против државе – подношење предлога за мирно решење спора на 60 дана пред подошења тужбе!

3.3. Правна заштита је редукована. Рецимо, спорови мале вредности у којима се утврђено чињенично стање не може побијати жалбом, су до 3.000€, дакле скоро 10 пута већи од просечне плате! У привредним споровима, у сиромашној Србији у којој привреда једва опстаје, спор мале вредности је до 30.000€. Правни лек највишем суду може се изјавити, у принципу, само у споровима чија је вредност већа од 100.000€, а у привредним споровима чак 300.000€.

3.4. Посебан проблем су извршења судских одлука (њих између милион и два). Ти предмети чекају на новоуведене судске извршитеље. Овом приликом не улазим у оцену концепта комбинованог извршног поступка (од стране суда и приватних извршитеља) који смо недавно увели, а који постоји само у још две државе на свету. Иако су започели са радом у мају 2012. године, њих је до сада именовано свега шестина (59 од 334).

3.5. Коначно, пракса показује да у истој врсти правне ствари судови доносе различите одлуке. Јав-

ности није доступна, ако уопште постоји, анализа одлука судова са седишта четири апелације, које су практично постале врховни судови. Ту се отвара питање да ли је заиста право решење оно које се све снажније заговара да правна схватања виших судова обавезују судије ниже инстанце. Иако супротно Уставу, не сумњам да би се обавезна примена правних ставова вишег суда лако „примила“ у нашим условима. Тиме би међутим, била уништена међусудијска независност, самостално промишљање и тумачење права од стране судија. Сматрам да одлуке виших судова треба да делују снагом аргумената, а не аргументом снаге.

4. Временска доступност правде захтева да суђење, закључно са извршењем судске одлуке, буде обављено у разумном, па и у оптималном и предвидљивом року. За то је, међутим, потребно да држава обезбеди одговарајуће услове, како наводи Суд у Стразбуру у Случају Цимерман и Штајнер вс. Швајцарска и низ међународних препорука и мишљења.

4.1. Последњих година правосуђе Србије суочава се са озбиљним проблемом велике несразмере у оптерећености судова и судија која је вишеструко повећана од 1.1.2010. године, односно од почетка рада нових судова и са преоптерећеношћу судија великим бројем предмета у појединим великим судовима. У свим судовима у којима су судије оптерећене неразумно великим бројем предмета, за очекивати је да ће грађанима правна заштита бити пружена не само у року који се не може сматрати разумним, већ ће они у остварењу правне заштите бити и дискриминисани у односу на грађане којима суде судије у мање оптерећеним судовима.

4.2. Проблем се покушава решити захтевима за ефикасним суђењем. Међутим, у Србији је ефикасност схваћена као решавање што већег броја предмета у што бржем року. Као таква, она је проглашена најсветијим циљем, а култ бројки је непомерив. Све је подређено решавању предмета, а не проблема. Због тога су несразмерна оптерећеност и преоптерећеност судија у појединим судовима и „ефикасно“ суђење праћени падом квалитета судовања. „Ефикасношћу“ тако схваћеном заправо се повређује и право на правично суђење и остала права. Ако се настави са оваквим приступом, те ће повреде нужно бити још и бројније, а грађани све незадовољнији правосуђењем.

4.3. Овакав приступ не може се оправдати аргументом да се одлуке Суда у Стразбуру против Србије, наводно, првенствено доносе због непоштовања права на суђење у разумном року, јер су такве одлуке донете у само 26% разматраних случајева. У $\frac{3}{4}$ предмета утврђено је да је до повреде права дошло због проблема са квалитетом правне заштите, односно због стручности и због услова у којима судије

раде (првенствено због преоптерећености) – у 20% случајева утврђена је повреда права на правично суђење, док се у 54% случајева ради о повредама осталих права. Правичност и квалитет правде, а не брзина, је основно што треба поправљати.

4.4. У Закон о парничном поступку уграђен је механизам притиска јер је прописано да је непоступање у одређеном временском оквиру услов за покретање дисциплинског поступка против судије (чл. 8), да је судија дужан да одлуку одмах објави (чл. 352) и изради у року од 8 дана, а суд у наредном (дакле у једном дану) да отпреми одлуку из суда (чл. 354). По жалби, другостепени суд је дужан да предмет реши у року од 9 месеци! У условима превелике оптерећености судије предметима, то је немогуће! У један процесни закон уграђен је тако механизам који приморава судије да симулирају пружање правне заштите, а да у ствари само завршавају предмете, пошто би, у супротном, могле бити повргнуте дисциплинском поступку, па и разрешењу. Тиме се грубо нарушава независност судства..

4.5. Смањење броја предмета може се постићи или скраћењем времена за њихово решавање (медијацијом, другачијом организацијом судова, увођењем новог занимања судијског помоћника – „Rechtspfleger“ – правника коме ће бити поверен низ мање сложених послова које сада обављају судије, изменом процесних поступака, правном помоћи и слично) или већим бројем оних који раде на њиховом решавању (судија или правника и обученог административног особља који им помажу), а у сваком случају, већим улагањем средстава. У сваком случају, неопходно је да грађани, судије, а првенствено тела судске самоуправе, схвате да ефикасност значи доношење квалитетних одлука, у разумном року, након правичног разматрања ствари (параграф 31. Препоруке Комитета Министара ЦМ/Рец(2010)12 државама чланицама о судијама).

5. Независан и непристрасан судија и тужилац

Експеримент изведен у 2009, којим је прекинута сталност функције за преко 1000 судија и тужилаца увукао је Србију у безаконје, а судије и тужиоце у несигурност и страх. Овакво стање „продубљено“ је наведеним притисцима уграђеним у законе, као и политичким притисцима: били смо сведоци хапшења једног и оставке другог члана ВСС, јавних „разрешења судија“ од стране министарке и државног секретара, систематског гажења елементарних правних принципа од стране ВСС и ДВТ.

Све и да је обезбеђен такав правни систем у коме је правда доступна и физички и финансијски и правно и временски, судија и тужилац који је нестручан или застрашен, не може да пружи непристрасно суђење и да се ефективно бори против корупције.

Сажетак: да би био остварен принцип правди под једнаким условима за све, потребно је да се, у ефикасности, реше прво уједињена, а потом и стрављива питања. За ово је ипак, потребна национална стратегија и акциони план, који захтевају време и сарадњу свих на који се стратегија односи. Скоро је извесно да није могуће ускладити све те захтеве у постављеном року.

У прва три, уједињених питања, стоје:

1) институционално јачање правосудних тела и понављање избора за чланове ВСС и ДВТ из реда судија и тужилаца јер се не сме догодити да се поново оспорава легитимитет или легитимитет стрављивих одлука и институција које они треба да донесу;

2) правична и одговорна реинтеграција судија и тужилаца;

3) избор на стални мандат први пут изабраних судија (600 судија прекршајних судова + 300 судија осталих судова);

4) функционална правосудна мрежа;

5) избор председника судова. На све то наравно утиче и

6) организација судова и њихова надлежности, као и

7) одређена решења у процесним законима (ЗПП, ЗИО, ЗКП) Било би добро да та питања буду решена синхронизовано.

Стрављивци, морају да се реше питања:

1) избора судија и тужилаца на бази објективизираних критеријума

2) изједначавања њиховог статуса (постоји знатан број судија и тужилаца, који има више 100% већу од осталих)

3) законских услова да се судије и тужиоци заиста баве струковним активностима, попут синдикалних представника

4) вредновања њиховог рада, њихове

5) обуке и

6) одговорности, која треба да буде схваћена првенствено као одговорност према грађанима.

Систем се може мењати само оштрим приступом, тако да се консензусом свих кључних субјеката установе ефикасни начини мерења и анализе и нађе равнотежу између средстава која се могу расподелити правосудју и доброј управљању тим средствима, са једне стране и постављених циљева за правосудје, са друге стране.

Уз то, треба пажљиво успоставити равнотежу између процесних гаранција, које нужно подразумевају постојање рокова који се не могу скраћити и потребе за брзом правдом, на основу одређених критеријума примењених на јасан, транспарентан и правичан начин, предочених од самог почетка институција и, по потреби, уз прилику сувојшављених странака.

29.11.2012. године

Г О В О Р

ФРАНСОА-ГЗАВИЈЕ ДЕНИО, АМБАСАДОРА ФРАНЦУСКЕ ПОВОДОМ СЕМИНАРА О КВАЛИТЕТУ ПРАВОСУЂА У СРБИЈИ

29. новембра 2012. године

Господине министре,
Господине амбасадоре,
Госпођо председнице Друштва судија, господине председнице Удружења тужилаца,
Поштовани експерти,
Даме и господо,

Наслов вашег семинара, који обједињује појмове правде и квалитативног приступа, сам по себи је позив да се правосудни систем не посматра само као инстанца са овлашћењима јавне власти која никоме не полаже рачуне, већ као јавни сервис који мора да одговори на очекивања корисника и заслужи њихово поверење.

Међутим, правосуђе није ни јавни сервис упоредив са било којим другим. Оно почива на одређеним вредностима, ослања се на историју и правосудну традицију које морају да се поштују да би правосуђе могло у потпуности да игра своју улогу и буде легитимно. На ову тему ћу се касније вратити.

1. Повратити поверење грађана у правосуђе

Најпре бих желео да вам говорим о поверењу грађана у правосуђе своје земље.

Као што је то управо нагласио Министар правде, истраживања јавног мњења показују да грађани Србије имају лоше мишљење о свом правосудном систему. Било би илузорно помислити да ова лоша репутација потиче само од предрасуда, од незадовољних странака које су изгубиле парницу или помислити да је то искључиви резултат промена које су настале ових последњих година.

У питању је у ствари стара бољка, а грађани имају веома прецизну и конкретну представу о томе који су чиниоци потребни да би се добило квалитетно правосуђе.

Они најпре желе да имају поверења у своје судије. Ово поверење се не може стећи другачије него кроз дубоку реформу начина на који се судије бирају и именују, кроз процедуру која би у потпуности била одвојена од политичког утицаја, а да заслуга буде једини критеријум који се примењује за ступање на ову дужност. Већ сам то рекао и приликом семинара који је био организован јуна месеца поводом подношења извештаја комисије МЕДЕЛ о стању правосуђа у Србији, по мом личном убеђењу, уверен сам да јавни конкурс треба да постане главни начин запошљавања судија и тужилаца и да након основне обуке, која се закључује завршним испитом, финална селекција кандидата обавезно мора да буде одобрена од стране ауторитета задуженог за именовање.

Када одлазе у суд, корисници услуга правосудног система желе да имају једноставан приступ информацијама. Приликом саслушања, очекују од судија и тужилаца да дођу у заказано време и да се према њима односе са поштовањем. Желе да њихово мишљење буде уважено и да се њиховом становишту посвети дужна пажња. Не желе да открију да је поступак одложен на неодређено време из нејасног разлога. Желе да разумеју шта се догађа, да немају осећај да се налазе пред машинеријом чије им је упутство за употребу непознато а функционисање зависи од случаја до случаја. Очекују да пресуде буду изречене и извршене у разумном року, са јасним образложењима.

Грађани желе праведно и поштено правосуђе, које искључује попуштање моћницима и богаташима и које оставља и онима који су најслабији место које им припада.

Они желе да судије, тужиоци и државни службеници не штеде своје време и предано се посвете раду у јавном сектору. Од њих очекују храброст, одлучност и непоколебљивост у борби против најтежих видова криминала, али у исто време и хуманост и умереност приликом изрицања пресуда, нарочито по питању мањих прекршаја који не представљају претњу по јавни ред и мир.

Потребни су им савети компетентних и ефикасних адвоката, који треба да им пружају подршку током трајања читаве процедуре. Не желе правосуђе које само богатима допушта квалитетну правну подршку у одбрани својих права.

ДЕКЛАРАЦИЈА

СКУПШТИНЕ ДРУШТВА СУДИЈА ОД 26.5.2012.

Подсећајући јавност на вишегодишње реформске активности Друштва судија руковођене потребама и могућностима Србије и међународним стандардима, у циљу јачања владавине права и независног судства, чији су резултати, између осталог, оснивање Правосудног центра, Основи Стратегије реформе судства, Стандарди судијске етике...

Подсећајући јавност да је, управо због таквих реформских активности, Друштво судија постало члан оба међународна струковна удружења судија и уважени саговорник међународних институција и организација, а његови представници носиоци угледних домаћих и међународних признања.

Посебно подсећајући јавност да су и пре и после доношења Устава из 2006, као и пре и после доношења правосудних закона из 2008, примењиви реформски предлози Друштва судија били игнорисани или злоупотребљени

на седници Скупштине одржаној 26. маја 2012.

ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ усвојило је следећу ДЕКЛАРАЦИЈУ

Полazeћи од чињеница да:

1. **последнице досадашње реформе судства погубне су за функционисање правосуђа**, јер су уплив извршне власти и недозвољени притисак судско-управне власти на правосуђе неподношљиви, судије и тужиоци застрашени, мрежа судова нерационална, број судија и судског особља недовољан, трошкови правосуђа превисоки, приступ грађана правди неједнак и отежан, а право на правично суђење угрожено

2. **Високи савет судства у садашњем саставу неповратно је изгубио легитимитет и поверење** судија, домаће јавности и међународних институција и организација због учињених пропуста у раду (на које су указали домаћа и међународна стручна јавност, као и повереник за информације од јавног значаја, заштитник грађана, Парламентарна скупштина Савета Европе, Европска комисија, Европски парламент) **да одлучује у поступку преиспитивања (ре) избора судија**¹⁾

3. **Трећина судија Уставног суда у сукобу је интереса и зато нема легитимитет да одлучује о питањима везаним за реизбор и његову ревизију**, пошто су они сами, или њихови сродници, изабрани или и напредовали у (ре)избору 2009, или су за њихов избор за Уставни суд пресудили њихови тесни инте-

ресни односи са онима који предлажу и бирају судије Уставног суда²⁾

4. **Поједини чланови Друштва судија делују супротно циљевима Друштва**, безпоговорно учествујући у нелегитимном раду Високог савета судства, или необављајући поверене дужности у свом струковном удружењу

ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ ПОЗИВА

5. **Судије-чланове Високог савета судства да поднесу оставке** на функцију члана Високог савета судства, уважавајући наведене чињенице

6. **Уставни суд да одлучује у већу састављеном од судија који нису у сукобу интереса или на седници свих судија Уставног суда**, када одлучује о питањима везаним за реизбор и његову ревизију

7. **Надлежне институције** (Адвокатску комору Србије, декане правних факултета) **и државне органе** (Народну скупштину, Владу, судове **а посебно јавно тужилаштво**) **да преиспитају рад чланова оба састава Високог савета судства ради утврђивања свих видова њихове одговорности**

8. **Високи савет судства у будућем саставу да поништи одлуке којима је судијама престала стална судијска функција** у поступку (ре)избора и његовог преиспитивања и нереизабране судије, које то још желе, врате на судијску функцију

9. **Народну скупштину, да потврди приврженост европским вредностима и владавини права и отклони негативне ефекте досадашње реформе правосуђа**, омогућујући свим нереизабраним судијама повратак на судијску функцију, одустајући од преиспитивања одлука о избору први пут изабраних судија и ограничавајући преиспитивање реизбора судија на краatak временски рок и само на оне против којих је до 16.12.2009 био поднет предлог за разрешење, донесећи нов закон о правосудној мрежи и нове процесне законе, сагласне европским стандардима и примерене традицији и могућностима Србије

10. **Задужује свој Управни одбор да**, у складу са Статутом Друштва судија Србије и Стандардима судијске етике, преиспита деловање својих чланова и **искључи из чланства оне који су деловали супротно циљевима Друштва судија**, посебно Лидију Ђукић, досадашњу председницу Управног одбора Друштва судија, и Бранку Банчевић, члана Друштва судија и Високог савета судства

11. **Налаже својим органима да о овој Декларацији и разлозима за њено доношење обавесте**

домаћу јавност, новоизабране функционере Републике Србије: председника Републике, председнике Народне скупштине и председника Владе, доставе је амбасадору Европске уније у Београду, **свим релевантним институцијама Европске уније, Савета Европе и међународним организацијама и струковним удружењима**

¹⁾ О незаконитом конституисању и функционисању Високог савета судства у првом саставу сведоче, како записник са његове конститутивне седнице, тако и чињеница да је изменама правосудних закона у децембру 2010 прописано преиспитивање свих одлука које је ВСС донео у децембру 2009. године: о нереизбору судија, о предлагању за први избор и о реизбору судија, као и чињеница да је Влада преузела обавезу да свим нереизабраним судијама које се нису запослиле у међувремену плаћа накнаду плате до окончања поступка преиспитивања одлука о њиховом нереизбору (разрешењу).

И у поступку преиспитивања одлука свог првог састава, ВСС је исказао незаконитост у раду и производност, о чему сведочи извештај стручњака ЕУ који прате тај поступак, мишљење заштитника грађана од 11.1.2012, као и Резолуције Парламентарне скупштине Савета Европе од 25.1.2012 и Европског парламента од 29.3.2012, између осталог.

Консолидација последица реизбора пре његове ревизије, до које је дошло приликом избора за чланове сталног састава Високог савета судства из реда судија у марту 2011. године, јасно је утицала на нелегитимност рада ВСС, која је касније продубљена оставком једног члана из реда судија.

Судски избори за чланове ВСС из реда судија спроведени су са знатно измењеном судском изборном базом. Пасивно изборно право ускраћено је нереизабраним судијама (њих 837) чији правни статус није био разрешен до тада, а ни до средине 2012. године. Истовремено, пасивно изборно право дато је судијама прекршајних судова (њих око 600). Те судије, иначе изабране на три године, о чијем „останку“ на сталној судијској функцији ће одлучивати новоизабрани ВСС крајем 2012. године, „дале су“ петогодишњи мандат члановима ВСС. Променом 1.400 судија којима је забрањено или дозвољено да гласају на судским изборима у преовлађујућој мери промењена је „крвна слика“ судске изборне базе и њене изборне воље.

²⁾ **Избор судија Уставног суда** са листе Врховног касационог суда у априлу 2010, као и избор судије Уставног суда Сабахудиња Тахировића од стране председника Републике јулу месецу 2010. године, били су контраверзни и основано су изазвали бојазан да новоизабране судије имају недовољно искуство у струци и сукоб интереса, те да из једног или другог разлога неће моћи да поступају независно, непристрасно и стручно, посебно у одлучивању о жалбама нереизабраних судија и тужилаца. О сукобу интереса најмање једне трећине судија Уставног суда да поступају у по-

ступку по жалбама нереизабраних судија, па тиме и о нелегитимности уставног суда да поступа у тим случајевима говоре и следеће чињенице:

Братислав Ђокић је био члан владајуће коалиције чији функционери су креатори, извршиоци и промотери реизбора чију ваљаност оспоравам својим жалбама. До 16. децембра 2009 био је помоћник министра за локалну самоуправу. Без икаквог претходног искуства у суду, приликом тзв. општег избора, 16.12.2009, изабран је, са 73. места ранг-листе од 120 кандидата, директно за судију Управног суда, који је суд републичког ранга. На функцију је ступио 1.1.2010 и ту се задржао, укључујући годишњи одмор и боловање, тек нешто више од 3 месеца. Овакав начин његовог избора за судију, прво Управног, а одмах затим, Уставног суда, говори да је његов избор за судију Уставног суда био унапред договорен и одлучен, а евентуалне примедбе поводом његовог избора унапред покушане да се „ублаже“ образложењем да се за судију бира „истакнути“ правник, што се „доказује“ чињеницом да је он судија Управног суда.

Милан Марковић, који је са места републичког правобраниоца изабран за судију Уставног суда у априлу месецу 2010, има троструки сукоб интереса да учествује у одлучивању о жалбама нереизабраних судија и тужилаца. Он је рођени брат Предрага Марковића, судије Основног суда у Крагујевцу који је „реизабран“, те је логично претпоставити да има интерес да се резултати реизбора не релативизују и не поништавају. Он је и син Бранислава Марковића, професора Правног факултета у Крагујевцу, окривљеног у још неокончаном кривичном предмету „афера индекс“, те стога има интерес да не буде у сукобу ни са правосудним ни са извршним властима, чији је утицај на правосудне власти разнолик, а посебно моћан преко министарке правде и председника скупштинског одбора за правосуђе, који су чланови по положају и Високог савета судства и Државног већа тужилаца. Најзад, судија Марковић је и рођени брат Јелене Триван, подпредседнице Демократске странке, која спорна правосудна дешавања у правосуђу назива реформом, а резултате реизбора, хвали као прекид коруптивне везе судија и криминалаца.

Милан Станић је, у децембарском тзв. општем избору, из реда адвоката изабран директно у Апелациони суд у Београду, са 62. места ранг листе од 66 места. И за њега важи иста констатација као и за судију Ђокића, да је овакав начин његовог избора за судију, прво Апелационог суда у Београду, а пар месеци касније и Уставног суда, био унапред договорен и одлучен, а евентуалне примедбе поводом његовог избора унапред покушане да се „ублаже“ образложењем да се за судију бира „истакнути“ правник, што се „доказује“ већ самом чињеницом да је он судија једног од четири суда високог ранга у Србији – Апелационог суда у Београду.

Сабахудин Тахировић био је директор омладинске задруге у Новој Вароши до 2001, за судију оп-

штинског суда у Новој Вароши изабран је 2003. године, да би у реизбору 2009 био реизабран и унапређен за судију Вишег суда у Новом Саду. Већ почетком априла месеца 2010 заједничка седница Високог савета судства и Државног већа тужилаца предложила га је Врховном касационом суду за судију Уставног суда. Зато и за њега важи закључак да је његов избор за судију Уставног суда био унапред договорен и одлучен, а да је напредовање у Виши суд у Новом Саду била припрема аргументације да је реч о угледном правнику са територије аутономне покрајине. Не треба сметнути са ума да је, међутим, Врховни касациони суд одбио да га именује за судију Уставног суда. Његов случај посебно је индикативан и за разматрање веза између политичара и правосудних тела, с обзиром да је Сабахудин Тахировић ипак постао судија Уставног суда. На предлог председника Републике, изабрала га је Народна скупштина 1. 7. 2010. године.

Томислав Стојковић био је, и правосуђу и самој адвокатури, непознати адвокат. Врховни касациони суд га је именовао за судију Уставног суда на предлог Високог савета судства. Када се зна да је председник оба ова тела иста особа, Ната Месаровић, председница Високог савета судства (тела које предлаже кандидата за судију Уставног суда) и Врховног касационог суда (тела које бира судију Уставног суда) и да је судија Стојковић супруг њеног шефа кабинета Зорице Стојковић, онда је очигледан сукоб интереса и утисак пристрасности код овог судије. Посебно је спорно што је овај судија изабран као кандидат са територије аутономне покрајине, онда када општа седница није

изабрала за то предвиђеног кандидата Сабахудина Тахировића. Сам Уставни суд је неколико својих седница посветио статусу судије Стојковића. Јавности није познато да ли је и како питање његовог статуса решено.

...

Баш на примеру Уставног суда, у погледу начина избора и састава његове последње трећине судија, јасно се може видети да су последице реизбора већ биле консолидоване много пре окончања ревизије реизбора. Зато је несумњив сукоб интереса који постоји код сваког судије Уставног суда који је за тај суд изабран из реда судија изабраних или реизабраних и унапређених у поступку тзв. општег избора у децембру 2009. године. Тај сукоб интереса и скоро извесна немогућност непристрасности утиче и на одлуке које Уставни суд доноси у вези са реизбором. Докази ове консолидације садржани су у одлукама Уставног суда везаним за питања реизбора. Ово посебно постаје драматично ако се зна да је новелирани Закон о Уставном суду (од 27.12.2011) прописао да се о жалбама судија којима је престала судијска функција одлучује једно од два Велика осмочлана већа, које чине председник Уставног суда и по седам судија које самостално и без образложења одређује председник Уставног суда, и да се начин рада на седници већа одређује Пословником о раду Уставног суда који је Уставни суд требало да усклади са новелираним Законом до почетка априла 2012. године, а то још није учинио.

О ОДЛУКАМА УСТАВНОГ СУДА ИЗ 2012. ГОДИНЕ

Уставни суд је 11.7.2012. године:

1. усвојио изјављене жалбе свих неизабраних судија
2. утврдио да у поступку одлучивања о приговорима подносилаца жалби (у поступку ревизије реизбора) није оборена претпоставка да ова лица испуњавају услове за избор на сталну судијску функцију,
3. поништио одлуке ВСС којима су одбијени приговори подносилаца жалби изјављени против одлука којима им је престала судијска дужност и
4. наложио Високом савету судства да у року од 60 дана од дана пријема Одлуке Уставног суда
 - након стављања ван снаге одлука о престанку судијске дужности подносилаца жалби
 - изврши избор подносилаца жалби у складу са чланом 30. Правила за ревизију реизбора, водећи рачуна о њиховим пријавама

Касније је Уставни суд у још осам предмета поништио скоро 600 одлука ВСС – све против којих је била изјављена жалба од стране нереизабраних судија.

Одлуку Уставног суда VIII У-534/2011 објављену у „Службеном гласнику РС“ број 71 од 25.7.2012. године), објављујемо и ми, ради сведочанства о кршењу правила правичног суђења и осталих принципа правне државе учињених од стране судија и судског тела чији је уставни налог да буду гаранتي судијске независности већ и због њеног значаја за успостављање владавине права.

СЛУЖБЕНИ Гласник РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

www.slglasnik.com

ISSN 0353-8389
COBISS.SR-ID 17264898

ОДЛУКА

1. Усваја се жалба:
 - Зорана Јовановића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00657/2011-01 од 16. августа 2011. године;
 - Ане Кочиш Сирке Мак изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00209/2011-01 од 26. августа 2011. године;
 - Срећка Радивојевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00757/2011-01 од 22. јула 2011. године;
 - Радована Мердовића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00547/2011-01 од 16. августа 2011. године;
 - Јеле Мијатовић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-385/2011-01 од 23. септембра 2011. године;
 - Јовице Илића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00881/2011-01 од 28. октобра 2011. године;
 - Марине Живковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00573/2011-01 од 9. септембра 2011. године;
 - Рајка Фуштара изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00843/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
 - Радованке Карличић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01213/2011-01 од 8. децембра 2011. године;
 - Јовице Арсенијевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00981/2011-01 од 1. децембра 2011. године;
 - Данице Аврамовић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00582/2011-01 од 10. новембра 2011. године;
 - Тамаре Брешковић Станишљевић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-718/2011-01 од 8. марта 2012. године;
 - Светлане Вармеђа изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01195/2011-01 од 5. априла 2012. године;
 - Селене Филиповић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00924/2011-01 од 30. марта 2012. године;
 - Анке Трбић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-936/2011-01 од 12. априла 2012. године;
 - Миленка Тодоровића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00860/2011-01 од 23. априла 2012. године;
 - Слађане Старчевић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-106/2011-01 од 20. јула 2011. године;
 - Милана Беговића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00337/2011-01 од 22. јула 2011. године;
 - Бранимира Станковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00207/2011-01 од 22. јула 2011. године;
 - Споменке Јовановић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00466/2011-01 од 23. септембра 2011. године;
 - Радинке Зрнић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00278/2011-01 од 23. септембра 2011. године;
 - Верице Арсић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00970/2011-01 од 28. октобра 2011. године;
 - Татјане Ћирић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00622/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
 - Милана Миљковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00431/2011-01 од 1. децембра 2011. године;
 - Љубише Радуловића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00170/2011-01 од 1. децембра 2011. године;
 - Злате Радисављевић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00567/2011-01 од 10. новембра 2011. године;
 - Смиље Сарић Радин изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00339/2011-01 од 20. априла 2012. године;
 - Данијеле Миленковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00320/2011-01 од 30. марта 2012. године;
 - Зорана Ћосића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00242/2011-01 од 19. априла 2012. године;

- Иштвана Рипсона изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00116/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Весне Максимовић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00181/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Градимира Николића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00168/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Љиљане Смиљанић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00394/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
- Момчила Минића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-428/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
- Ксеније Џомбић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00559/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
- Ружице Николић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00734/2011-01 од 28. октобра 2011. године;
- Андрије Вуковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 117-00-00001/2011-01 од 8. децембра 2011. године;
- Јасмине Штулић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-548/2011-01 од 4. новембра 2011. године;
- Зорице Стојадиновић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-297/2011-01 од 20. јула 2011. године;
- Сање Муњић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00423/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
- Росе Мазих изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-527/2011-01 од 2. априла 2012. године;
- Предрага Колаковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00587/2011-01 од 27. априла 2012. године;
- Оливере Андрејевић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00660/2011-01 од 16. маја 2012. године;
- Будимира Лакићевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00554/2011-01 од 20. јула 2011. године;
- Милке Џоковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-78/2011-01 од 20. јула 2011. године;
- Миланке Стојановић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00148/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Мирољуба Живановића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-735/2011-01 од 26. августа 2011. године;
- Јасмине Митровић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00180/2011-01 од 10. новембра 2011. године;
- Биљане Спајић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00792/2011-01 од 9. септембра 2011. године;
- Дивне Стошић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-729/2011-01 од 10. новембра 2011. године;
- Славише Младеновића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-210/2011-01 од 20. јула 2011. године;
- Стојила Станковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01111/2011-01 од 8. децембра 2011. године;
- Драгане Вићентић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01126/2011-01 од 23. марта 2012. године;
- Милоша Младеновића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00152/2011-01 од 2. априла 2012. године;
- Дејана Добросављевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00801/2011-01 од 8. марта 2012. године;
- Драгољуба Лазаревића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00791/2011-01 од 27. априла 2012. године;
- Драгана Лалића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-475/2011-01 од 26. априла 2012. године;
- Драгане Токић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00387/2011-01 од 5. априла 2012. године;
- Зорана Палочевевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01204/2011-01 од 26. априла 2012. године;
- Милене Марковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00426/2011-01 од 24. априла 2012. године;
- Бранимира Јеремића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00356/2011-01 од 16. августа 2011. године;
- Мирјане Лазаревић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-813/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Горана Деспотовића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00392/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Слађане Јовановић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00141/2011-01 од 22. јула 2011. године;
- Драгана Јовановића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00920/2011-01 од 6. октобра 2011. године;
- Марине Дацијар изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-001165/2011-01 од 19. октобра 2011. године;
- Гордане Ђурић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00827/2011-01 од 10. новембра 2011. године;

– Јадранке Трифковић Станић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-0061/2011-01 од 28. октобра 2011. године;

– Љубинке Митровић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01300/2011-01 од 16. августа 2011. године;

– Софије Живковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00730/2011-01 од 1. децембра 2011. године;

– Зорана Оливерића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-1114/2011-01 од 1. децембра 2011. године;

– Владиславе Свилокос изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00935/2011-01 од 8. децембра 2011. године;

– Весне Михајловић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-275/2011-01 од 26. августа 2011. године;

– Љиљане Вејновић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00599/2011-01 од 19. октобра 2011. године;

– Милорада Милина изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00509/2011-01 од 5. априла 2012. године;

– Драгане Ранђеловић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00213/2011-01 од 20. априла 2012. године;

– Данијеле Максић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-862/2011-01 од 5. априла 2012. године;

– Мирјане Лазаревић Атанасковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00049/2011-01 од 12. априла 2012. године;

– Јанка Миленковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-897/2011-01 од 25. априла 2012. године;

– Миодрага Јанковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00544/2011-01 од 14. маја 2012. године;

– Љубинке Величковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00575/2011-01 од 20. јула 2011. године;

– Драгана Здравковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-1138/2011-01 од 21. октобра 2011. године;

– Славише Вукановића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-558/2011-01 од 9. септембра 2011. године;

– Славка Трајковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-010-01-00890/2011-01 од 8. децембра 2011. године;

– Ружице Стојилковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 117-00-00042/2011-01 од 19. априла 2012. године;

– Драгославе Веселиновић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-1009/2011-01 од 20. априла 2012. године;

– Зорана Савелића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-749/2011-1 од 19. марта 2012. године;

– Јоргована Маринковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00229/2011-01 од 22. јула 2011. године;

– Александра Ђурића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-760/2011-01 од 22. јула 2011. године;

– Драгомира Милојевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00999/2011-01 од 6. октобра 2011. године;

– Саше Исаковића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-1209/2011-01 од 6. октобра 2011. године;

– Вере Средојевић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-0020/2011-01 од 9. септембра 2011. године;

– Зорице Ћосић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-1075/2011-01 од 2. новембра 2011. године;

– Весне Мартиновић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-579/2011-01 од 24. новембра 2011. године;

– Милана Радуловића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-01241/2011-01 од 24. новембра 2011. године;

– Живице Ђорђевића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00236/2011-01 од 22. јула 2011. године;

– Мирка Дончића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-446/2011-01 од 19. марта 2012. године;

– Светлане Ристић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00131/2011-01 од 29. марта 2012. године;

– Зорице Бојанић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-489/2011-01 од 12. априла 2012. године;

– Јове Кртинића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00578/2011-01 од 24. априла 2012. године;

– Лејзе Шола Пајко изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-001201/2011-01 од 30. марта 2012. године;

– Вере Марковић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-0151/2011-01 од 30. марта 2012. године;

– Драгане Веселиновић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00539/2011-01 од 26. априла 2012. године;

– Никице Вукашинова изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00724/2011-01 од 16. августа 2011. године;

– Братислава Ранчића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00430/2011-01 од 9. септембра 2011. године;

– Бранислава Ивановића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00803/2011-01 од 21. октобра 2011. године;

– Славице Грујић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-592/2011-01 од 6. октобра 2011. године;

– Петра Бјелогрлића изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-00471/2011-01 од 26. августа 2011. године и

– Славице Аврамовић изјављена против одлуке Високог савета судства број 010-01-390/2011-01 од 2. априла 2012. године

и утврђује да у поступку одлучивања о приговори подносилаца жалби није оборена претпоставка да подносиоци испуњавају услове за избор на сталну судијску функцију.

2. Поништавају се одлуке Високог савета судства из тачке 1.

3. Налаже се Високом савету судства да у року од 60 дана од дана пријема ове одлуке изврши избор подносилаца жалби у складу са чланом 30. Правила за примену Одлуке о утврђивању критеријума и мера за оцену стручности, оспособљености и достојности и за поступак преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности („Службени гласник РС”, бр. 35/11 и 90/11).

Образложење

1. Зоран Јовановић из Зајечара и друга лица наведена у уводу и изреци ове одлуке поднела су Уставном суду жалбе против одлука Високог савета судства донетих у поступку у коме је одлучивано о њиховим приговорима поднетим против одлука првог састава Високог савета судства којима је утврђено да подносиоци у поступку општег избора судија нису изабрани на сталну судијску функцију у складу са Законом о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 и 104/09), те да им је са 31. децембром 2009. године престала судијска дужност. Одлукама које су жалбама оспорене пред Уставним судом у поступку преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства одбијени су приговори подносилаца жалби.

Жалбе су изјављене због битних повреда поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, повреде материјалног права, као и због „повреде уставног права и права гарантованих Европском конвенцијом”. Подносиоци жалби, између осталог, као једну од битних повреда поступка истичу састав Високог савета судства који је одлучивао о изјављеним приговорима и начин одлучивања у том поступку, указујући да су у раду и одлучивању учествовали и чланови Високог савета судства који су доносили одлуке у поступку општег избора, а које су,

управо због значајних пропуста у поступку доношења, предмет преиспитивања.

2. Уставни суд је у спроведеном поступку утврдио: да су сви подносиоци жалби до 15. јула 2009. године, када је Високи савет судства, у „Службеном гласнику РС”, број 52/09, објавио оглас за избор судија у судовима опште и посебне надлежности у Републици Србији, обављали судијску дужност у неком од тада постојећих редовних судова; да су благовремено поднели пријаве на оглас за избор на сталну судијску функцију у неки/неке од судова у Републици Србији; да је Високи савет судства 16. децембра 2009. године донео Одлуку о избору судија на сталну судијску функцију у судовима опште и посебне надлежности, која је објављена у „Службеном гласнику РС”, број 106/09 од 17. децембра 2009. године и да је 25. децембра 2009. године исти орган донео Одлуку број 06- 00-37/2009-01 којом је у ставу I изреке утврђено да судијама које нису изабране у складу са Законом о судијама („Службени гласник РС”, број 116/08) престаје судијска дужност са 31. децембром 2009. године, при чему су у тач. 1. до 837. наведена имена и презимена судија и назив суда у коме су обављали судијску дужност, а у ставу II изреке одређено је да наведене судије имају право на накнаду плате, коју ће утврдити вршилац функције председника оног суда у којем то право треба да остваре; да је по основу ових одлука подносиоцима жалби престала судијска дужност, јер нису изабрани ни у један суд за који су поднели пријаву. Уставни суд је такође утврдио: да је Високи савет судства током 2010. године у односу на подносиоце жалби донео појединачне одлуке којима је утврдио да нису изабрани за судије у складу са Законом о судијама, у којима је навео разлоге због којих сваки од подносилаца не испуњава услове из члана 45. Закона у погледу Законом прописаних критеријума за избор судија (стручност, оспособљеност, односно достојност); да су се подносиоци жалби, поводом донетих одлука првог састава Високог савета судства, обраћали Уставном суду са захтевом за уставносудску заштиту. Коначно, утврђено је да је Високи савет судства у поступку преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства донео одлуке које се оспоравају поднетим жалбама и да су тим одлукама одбијени приговори подносилаца и потврђене одлуке првог састава Високог савета судства.

Из до сада одржаних расправа по жалбама неизабраних судија, као и увидом у списе предмета које је Уставном суду доставио Високи савет судства, Суд је утврдио: да су у сталном саставу Високог савета судства који је одлучивао о приговорима неизабраних судија, као чланови по положају била лица која су, персонално, у истом својству била и чланови првог састава Високог савета судства (председник Врховног касационог суда, министар надлежан за

правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине), те да ова констатација важи и за једног од изборних чланова Високог савета судства – лице које се бира из реда адвоката; да не постоји решење Високог савета судства којим се ова лица изузимају из рада и одлучивања о приговорима; да су наведена лица била присутна на седницама Високог савета судства на којима се одлучивало о приговорима и да су чинила кворум за рад Високог савета судства; да су се приликом одлучивања уздржавала од гласања; да је у току поступка одлучивања о приговорима против једног изборног члана Високог савета судства из реда судија покренут кривични поступак и одређен притвор; да је у току овог поступка један од изборних чланова из реда судија поднео оставку; да је током овог поступка у односу на изборног члана Високог савета судства из реда професора правног факултета Агенција за борбу против корупције 9. децембра 2010. године донела решење број 020-00-002442010-06 којим је утврђено да је Предраг Димитријевић, на јавној функцији декана Правног факултета у Нишу прихватањем друге јавне функције – члана Високог савета судства, поступио супротно одредби члана 28. став 2. Закона о Агенцији за борбу против корупције, због чега му јавна функција члана Високог савета судства престаје по сили закона, да је Одбор Агенције за борбу против корупције 9. марта 2011. године, решавајући о жалби Предрага Димитријевића изјављеној против наведеног првостепеног решења, донео решење број 012-00-00003/2011-02, којим је одбио жалбу као неосновану, а да Народна скупштина, према саопштењу са седнице од 29. децембра 2011. године, није прихватила предлог за престанак функције наведеном члану Високог савета судства.

3. Одредбама Закона о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07 и 99/11) прописано је: да Уставни суд одлуком одлучује у поступку по жалби судија на одлуку о престанку функције и друге одлуке Високог савета судства (члан 45. тачка 12)); да Уставни суд на седници Великог већа, које чине председник Уставног суда и седам судија, између осталог, доноси одлуке из члана 45. тачка 12) овог закона и да Уставни суд има два велика већа (члан 42б став 1. тачка 1. и став 4.).

Полазећи од наведених одредаба закона којим се уређује поступак пред Уставним судом, као и претходно утврђених чињеница, Уставни суд је оценио да се у односу на све подносиоце жалби – неизабране судије, постављају иста спорна правна питања, па је из тог разлога целисходно и рационално у свим предметима из надлежности једног Великог већа да Уставни суд споји поступке и о поднесеним жалбама одлучи једном одлуком. Због тога је Уставни суд, сагласно одредбама члана 42. ст. 1. и 4. Пословника о

раду Уставног суда („Службени гласник РС”, бр. 24/08, 27/08 и 76/11), спојио предмете по жалбама неизабраних судија наведених у уводу ове одлуке, ради вођења јединственог поступка и доношења једне одлуке.

4. Уставни суд налази да су за одлучивање о жалбама подносилаца меродавне следеће одредбе Устава Републике Србије и закона, као и општих аката које је донео Високи савет судства:

Одредбама члана 153. Устава је утврђено: да је Високи савет судства независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија (став 1.); да Високи савет судства има 11 чланова (став 2.); да у састав Високи савет судства улазе председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају, и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом (став 3.); да изборне чланове чине шест судија са сталном судијском функцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета. Према одредби члана 154. Устава, у надлежности Високог савета судства је, између осталог, да бира и разрешава судије.

Одредбама Закона о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 и 104/09), поред осталог, прописано је: да је за кандидате који долазе из судова обавезно прибављање мишљења седнице свих судија из којих потиче кандидат, као и мишљење седнице свих судија непосредно вишег суда (члан 49. став 2.); да судијама из члана 99. ст. 1. и 2. овог закона, који нису изабрани у складу са овим законом, дужност престаје даном ступања на функцију судија изабраних у складу са овим законом (члан 101. став 1.).

Чланом 5. Закона о изменама и допунама Закона о судијама („Службени гласник РС”, број 101/10), поред осталог, је прописано: да ће стални састав Високог савета судства преиспитати одлуке првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности судија из члана 101. став 1. Закона о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 и 104/09), у складу са критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности, које ће донети стални састав Високог савета судства (став 1.); да се поступци по жалбама, односно по уставним жалбама које су судије из става 1. овог члана поднеле Уставном суду, окончавају ступањем на снагу овог закона и предмети се уступају Високом савету судства (став 2.); да ће се жалбе, односно уставне жалбе из става 2. овог члана сматрати приговором на одлуку Високог савета судства (став 3.); да судије из става 1. овог члана које нису поднеле жалбу, односно устав-

ну жалбу Уставном суду, могу изјавити приговор на одлуку из става 1. овог члана у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона, а да о овом приговору одлучује стални састав Високог савета судства (став 4.), да против одлуке сталног састава Високог савета судства донете по приговору из ст. 3. и 4. овог члана, којом се потврђује одлука првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности, судија из става 1. овог члана може изјавити жалбу Уставном суду, у року од 30 дана од дана достављања одлуке (став 6.).

Одредбама Закона о Високом савету судства („Службени гласник РС“, бр. 116/08, 101/10 и 88/11), поред осталог, прописано је: да Високи савет судства одређује број судија и судија поротника за сваки суд (члан 13. алинеја 15.); да се одлуке Високог савета судства доносе већином гласова свих чланова (члана 17. став 1.).

Одредбама члана 13. Одлуке о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судија и председника судова („Службени гласник РС“, број 49/09), поред осталог, је прописано: да се претпоставља да судија који је биран по ранијим прописима и који у време избора врши судијску дужност, а пријавио се за избор у суд исте врсте, односно истог степена, испуњава критеријуме и мерила из ове одлуке (став 1.); да је ова претпоставка оборива, уколико постоје разлози за сумњу да кандидат испуњава критеријуме и мерила из ове одлуке, зато што није показао да је стручан, оспособљен и достојан за вршење судијске функције (став 2.).

Одредбама Правила за примену Одлуке о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности и за поступак преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности („Службени гласник РС“, бр. 35/11 и 90/11) (у даљем тексту: Правила) је прописано: да се овим правилима утврђују основна правила и претпоставке у поступку по приговору судија којима је престала судијска дужност, прецизирају критеријуми и мерила, уређују организација и рад комисије и прописује поступак по приговору на одлуку Високог савета судства о престанку судијске дужности судија из члана 101. став 1. Закона о судијама („Службени гласник РС“, бр. 116/08 и 104/09) (члан 1.); да је циљ правила да се у поступку по приговору обезбеди једнако примена критеријума и мерила и да се обезбеди примена европских стандарда у том поступку (члан 2.); да се у поступку преиспитивања задржава претпоставка да подносилац приговора испуњава критеријуме достојности, стручности и оспособљености из члана 13. став 1. Одлуке о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судија и председника судова („Службени гласник РС“, број

49/09) (члан 3. став 2. алинеја 1.); да по закљученом рочишту, на основу утврђеног чињеничног стања и изведених доказа, Комисија доноси одлуку која мора бити образложена, а да се одлуком предлаже Високом савету судства да приговор подносиоца одбаца, усвоји или одбије (члан 25. ст. 1. и 2.); да Високи савет судства може одбацити приговор ако није изјављен у року, усвојити приговор и изменити одлуку о престанку судијске дужности или одбити приговор и потврдити одлуку о престанку судијске дужности, а да Високи савет судства може предмет да врати у рад Комисији, уз навођење разлога (члан 29. став 1.); да када усвоји приговор и измени одлуку о престанку судијске дужности, Високи савет судства бира подносиоца приговора за судију у суд који је преузео надлежност или део надлежности суда у коме је обављао судијску дужност, водећи рачуна о врсти суда у којем је радио, материји у којој је поступао и о његовој пријави на оглас за избор судија (члан 30.).

Одредбама члана 4. став 1. Правила је прописано: да је подносилац приговора недостојан, ако је правноснажно осуђен за кривично дело на безусловну казну затвора од најмање шест месеци или за кажњиво дело које га чини недостојним судијске дужности (алинеја 1.); ако је, пре 16. децембра 2009. године, у поступку пред Великим персоналним већем Врховног суда Србије подносиоцу приговора утврђено да је учествовао у радњама или службама које нису у складу са вршењем судијске дужности, а ове активности озбиљно угрожавају непристрасност и независност судије (алинеја 2.); ако би поступање и понашање подносиоца приговора оправдало покретање дисциплинског поступка и изрицање озбиљне санкције (алинеја 3.).

Одредбама члана 4. став 2. Правила је прописано: да подносилац приговора не испуњава критеријум достојности утврђује се на основу одлуке Великог личног предмета и разматрање разлога за оптужење (алинеја 2.) или званичних докумената прибављених од суда из којег подносилац приговора потиче, неопредно вишег суда, другог суда или јавног тужилаштва, Надзорног одбора Врховног суда Србије и Министарства правде, а да притужба може да се узме у обзир само уколико су утврђене чињенице и уколико је судија обавештен о томе (алинеја 3.).

Одредбама члана 5. Правила је прописано: да подносилац приговора испуњава критеријум стручности уколико је у 2006, 2007. и 2008. години имао мањи проценат укинутих одлука (број укинутих одлука у односу на број разматраних одлука за цео посматрани период), од просека одељења суда у коме је вршио судијску дужност (став 1. алинеја 1.), и минимума успешности вршења судијске дужности која је прописана Мерилима за оцену минимума успешности, која ће се привремено примењивати до дана по-

четка примене одредаба чл. 21. до 28. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС”, број 80/05) (став 1. алинеја 2.); да ће се у судовима у којима нису формирана одељења, а судија је поступао у више материја, узети просек на нивоу суда (став 2.).

Одредбама члана 6. Правила је, поред осталог, прописано: да подносилац приговора испуњава критеријум оспособљености уколико је у 2006, 2007. и 2008. години испунио оријентациону норму која је прописана Мерилима за оцену минимума успешности или просек одељења суда (став 1.), и, уколико у истом периоду није имао груба негативна одступања / кршења у односу на најмање један од следећих мерила: одлука изражених по истеку 30 дана након пресуђења у односу на просек одељења суда у којем је радио (став 2. алинеја 1.); однос нерешених старих предмета (за шта је судија одговоран), у односу на укупан број предмета у раду, у поређењу са просеком одељења суда и имајући у виду прилив предмета (став 2. алинеја 2.).

Имајући у виду претходно наведене одредбе Устава, закона и подзаконских аката, Уставни суд констатује да, према природи својих надлежности и овлашћења, Високи савет судства има својство својеврсног „суда“ (трибунала), јер непосредно одлучује о правима и обавезама судија (њиховом статусу и положају), те да стога његове одлуке и поступак у коме се оне доносе подлежу захтевима правичног суђења. Стога Уставни суд налази да је за одлучивање о поднетим жалбама од значаја и одредба члана 32. став 1. Устава којом се свакоме јемчи право да независан, непристрастан и законом већ установљен суд, правично и у разумном року, јавно расправи и одлучи о његовим правима и обавезама, основаности сумње која је била разлог за покретање поступка, као и о оптужбама против њега.

5. Оцењујући основаност поднетих жалби Уставни суд најпре констатује да је правни статус свих судија изабраних по раније важећим прописима регулисан одредбом члана 101. Закона о судијама. Том одредбом је прописано да све судије настављају да обављају судијску дужност све до ступања на дужност изабраних судија по том закону. Тиме је и након доношења Устава Републике Србије од 2006. године свим судијама изабраним по законима донетим у време важења Устава Републике Србије од 1990. године омогућено да наставе обављање судијске дужности све док се, на начин утврђен одредбама важећег Устава, не изврши избор судија на сталну судијску функцију. То уједно значи да је лицима која су судијску дужност обављала сагласно раније важећем Уставу и законима, ова дужност могла престати само у случају неизбора на сталну судијску функцију у неком од судова опште или посебне надлежности за који су поднели пријаву у поступку општег избора. Поред тога, и

у поступку општег избора свим судијама изабраним по ранијим прописима гарантован је избор на сталну судијску дужност уколико у односу на њих не буде оборена претпоставка изборности, јер је одредбама члана 13. Одлуке о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности прописано да се претпоставља да судија који је биран по ранијим прописима и који у време избора врши судијску дужност, а пријавио се за избор у суд исте врсте, односно истог степена, испуњава критеријуме и мерила из ове одлуке (стручност, оспособљеност и достојност), с тим што је ова претпоставка оборива, уколико постоје разлози за сумњу да кандидат испуњава критеријуме и мерила зато што није показао да је стручан, оспособљен и достојан за вршење судијске функције. Сагласно тако установљеној претпоставци изборности, ове судије су у поступку општег избора могле да буду неизабране само под условом да је од стране органа надлежног за избор, а то је био први састав Високог савета судства, утврђено да не испуњавају неки од законом прописаних критеријума за избор. Тиме је и терет доказивања евентуалне нестручности, неоспособљености или недостојности ових лица за избор на сталну судијску дужност био искључиво на Високом савету судства. Стога је Високи савет судства био дужан да у односу на сваког подносиоца приговора изведе одговарајуће доказе на основу којих заснива тврдњу да је оборена претпоставка његове стручности, оспособљености или достојности за обављање судијске дужности. Са тим у вези, Уставни суд указује да правно ваљано доказивање таквих чињеница, сагласно начелу непосредности, претпоставља обавезу Високог савета судства да изврши непосредан увид у сваки од предмета у односу на које се тим лицима оспорава стручност или ефикасност у поступању. На исти начин је Високи савет судства морао да поступи и у односу на тврдње подносилаца приговора о постојању оправданих разлога због којих у тим предметима нису остварили задовољавајуће резултате. На основу изложеног, Уставни суд закључује да је Високи савет судства био обавезан да поступак доказивања околности које су могле оправдати постојање сумње у стручност, оспособљеност и достојност подносилаца приговора, спроведе у складу са начелима непосредности и расправности.

Међутим, први састав Високог савета судства није у складу са стандардима правичног суђења утврдио да било ко од неизабраних судија не испуњава законске услове за избор на сталну судијску функцију. То је Уставни суд констатовао одлукама VIIIY-102/2010 од 28. маја 2010. године („случај Савелић”) и VIIIY-189/2010 од 21. децембра 2010. године („случај Тасић”), које су представљале повод за доношење Закона о изменама и допунама Закона о судијама („Службени гласник РС”, број 101/10). Одредбом чла-

на 5. став 1. тог закона прописана је обавеза Високог савета судства у сталном саставу да преиспита све одлуке првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности судијама из члана 101. став 1. Закона о судијама („Службени гласник РС”, бр. 116/08, 58/09 и 104/09). На тај начин је законодавац увео једну нову фазу поступка – преиспитивање одлука првог састава Високог савета судства о престанку судијске дужности. У складу са тим је жалба неизабраних судија затечених на судијској дужности у време ступања на снагу Закона о судијама по основу њиховог избора извршеног по раније важећим прописима, *ex lege* сматрана приговором на одлуку Високог савета судства (члан 5. став 3. Закона о изменама и допунама Закона о судијама).

Уставни суд истиче да законска формулација из члана 5. став 1. Закона о изменама и допунама Закона о судијама о преиспитивању одлуке, подразумева обавезу органа који то чини да размотри питања која се односе како на правилну примену одредаба процесног и материјалног права, тако и на правилност утврђеног чињеничног стања. Реч је, дакле, о преиспитивању одлуке у светлу стандарда правичног суђења, при чему и у поступку преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства важи претпоставка испуњења критеријума достојности, стручности и оспособљености, на шта упућује одредба члана 3. став 2. алинеја 1. Правила која су донета од стране Високог савета судства у сталном саставу.

Уставни суд посебно наглашава да су предмет преиспитивања Високог савета судства у сталном саставу могле бити само чињенице и разлози који су већ били утврђени од стране првог састава Високог савета судства у време доношења одлуке о избору на сталну судијску дужност судија изабраних по ранијим прописима. Једино на тај начин је могло да буде остварено Уставом зајемчено право на једнаку заштиту права пред Високим саветом судства као трибуналом у односу на већ изабране судије на сталну судијску дужност. Такав поступак је био нужан из разлога што се само у том случају могло остварити уставно начело правне сигурности како за неизабране, тако и за изабране судије на сталну судијску дужност, о чему је Уставни суд већ изнео правно схватање (Одлука ИУз-1634/2010 од 22. новембра 2011. године).

6. Уставни суд је у Решењу ИУз-1634/2010 од 10. марта 2011. године заузео став да увођење приговора као „новог правног лека против одлука Високог савета судства о престанку судијске функције не само да не нарушава право на делотворан правни лек, већ је у функцији остварења овог права“. С обзиром на то да о приговору одлучује стални састав Високог савета судства, Уставни суд не сматра да, сама по себи, кумулација функција у одлучивању код једног тела доводи у питање карактер „суда уста-

новљеног законом“ онако како је он дефинисан у члану 32. став 1. Устава и члану 6. став 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Са тим у вези, појам суда установљеног законом обухвата питања његовог састава, организације и надлежности.

Уставни суд истиче да обавеза сталног састава Високог савета судства да преиспита одлуку првог састава Високог савета судства претпоставља, поред осталог, и оцену да ли стални састав Високог савета судства представља суд образован на основу закона, тј. да ли својим саставом испуњава потребне услове у светлу члана 32. став 1. Устава. Уставни суд је у Одлуци „Савељић“ оценио да се због непотпуног састава Високог савета судства не доводи у питање законитост његовог рада и одлучивања, јер је први састав Високог савета судства био у могућности да врши све послове из своје надлежности утврђене Уставом и законом. Међутим, када је реч о преиспитивању одлуке првог састава Високог савета судства на основу приговора, састав сталног Високог савета судства би морао да буде сагледан и кроз призму захтева за непристрасношћу његових чланова.

Захтев за непристрасношћу суда може се посматрати са субјективног и објективног становишта. Непристрасност у субјективном смислу се своди на чињеницу да судија, поступајући по својој савести, нема никаквог разлога да фаворизује одређену странку. Непристрасност означава одсуство предрасуда и свега што може утицати на личну неутралност судије, с тим да се непристрасност претпоставља док се не докаже супротно (Европски суд за људска права, одлука у предмету *Le Compte, Van Leuven и De Meyer* против Белгије, од 23. јуна 1981. године, § 58.). Непристрасност у објективном смислу се оцењује на основу спољашњих манифестација, пошто одређене чињенице, упркос личном понашању судије, могу довести у сумњу његову непристрасност.

С обзиром на то да приговор против одлуке Високог савета судства представља правни лек, неспорно је да је непристрасност доведена у питање у случају када о правном леку одлучује исти члан који је одлучивао у првостепеном поступку (упор. Европски суд за људска права, предмет *De Haan* против Холандије, пресуда од 26. августа 1997. године, § 51.). Услед тога чланови првог састава Високог савета судства који су учествовали у доношењу одлуке о избору нису могли учествовати у раду и одлучивању на основу приговора. Будући да су чланови Високог савета судства по положају и истакнути правни стручњак из реда адвоката по том основу били и у првом саставу Високог савета судства, а самим тим и учествовали у одлучивању о пријавама кандидата поднесеним у поступку општег избора, дакле и пријавама лица о чијим приговорима је требало одлучивати у овом поступку, Уставни суд истиче да је могућност да они

одлучују о приговору у супротности са захтевом за непристрасношћу суда. Због тога ни њихова уздржаност при гласању не би могла да има никаквог утицаја на исход одлучивања, што значи да се они не могу прибрати гласовима против. Ово из разлога што уздржавање од гласања није могуће у органу који поступа и одлучује на начин како то чини суд установљен у складу са законом. Уздржавањем од гласања судија који учествују у одлучивању суд не може донети ниједну одлуку, већ то може учинити само изјашњавањем својих чланова „за“ или „против“. Штавише, у светлу праксе Европског суда за људска права би се могло поставити питање присуства чланова првог састава Високог савета судства доношењу одлуке чак и када не би учествовали у гласању, јер се присуством ствара привид недостатка независности или непристрасности (Европски суд за људска права, случај Kress против Француске, одлука од 7. јуна 2001. године, § 85, 87.). Поред тога, Уставни суд оцењује да лице које не може учествовати у одлучивању не може да учествује ни у раду органа који спроводи поступак који се окончава одлучивањем, што значи да не може чинити ни кворум за рад тог органа.

Уставни суд, стога, налази да је неспорно да су у одлучивању у вези са приговором могле да учествују судије са сталном судијском функцијом које су изабране у стални састав Високог савета судства. С обзиром на то да је за одржавање седнице Високог савета судства потребно присуство најмање шест чланова Савета, а да се одлуке доносе већином гласова свих чланова (члан 14. став 3. и члан 17. став 1. Закона о Високом савету судства), кворум за рад и одлучивање Високог савета судства је, у светлу захтева за непристрасношћу, морао да буде обезбеђен из реда новоизабраних судија са сталном судијском функцијом, као и изборног члана из реда професора правног факултета. Немогућност или спреченост да из било којих разлога два изборна члана учествују у раду и одлучивању, морала је имати за последицу привремен „прекид“ рада Високог савета судства док се такве сметње не отклоне.

Другачије стоји ствар у случају када Високи савет судства одлучује о предлогу за разрешење судије изабраног на сталну судијску функцију. У случају да усвоји предлог и разреши судију, Високи савет судства би на основу приговора био у могућности да преиспита своју одлуку без ограничења на која је претходно указано. Наиме, одлучивање о разрешењу и преиспитивање такве одлуке би вршио стални састав Високог савета судства, јер је већ доношењем одлуке о разрешењу претпоставка о стручности, способљености или достојности за вршење судијске функције оборена.

Када је реч о статусу члана сталног састава Високог савета судства из реда професора правног фа-

култета др Предрага Димитријевића чији избор је уследио након што је окончано одлучивање у оквиру првог састава Високог савета судства, Уставни суд констатује следеће: Агенција за борбу против корупције је 9. децембра 2010. године донела решење број 020-00-002442010-06 којим је утврђено да је Предраг Димитријевић, на јавној функцији декана Правног факултета у Нишу, прихватањем друге јавне функције – члана Високог савета судства, поступио супротно одредби члана 28. став 2. Закона о Агенцији за борбу против корупције, због чега му јавна функција члана Високог савета судства престаје по сили закона, о чему одлуку треба да донесе

Народна скупштина, у року од осам дана од дана пријема ове одлуке.

Одбор Агенције за борбу против корупције је 9. марта 2011. године, решавајући о жалби Предрага Димитријевића изјављеној против првостепеног решења, донео решење број 012-00-00003/2011-02, којим је одбио жалбу као неосновану.

Према саопштењу са седнице Народне скупштине од 29. децембра 2011. године, Народна скупштина није прихватила предлог за престанак функције наведеном члану Високог савета судства.

Одредбама члана 28. Закона о Агенцији за борбу против корупције („Службени гласник РС”, бр. 97/08, 53/10 и 66/11 – одлука Уставног суда), поред осталог, је прописано: да функционеру који је изабран, постављен или именован на другу јавну функцију, супротно одредбама овог закона, каснија функција престаје по сили закона (став 7.); да одлуку о престанку функције у случају из става 7. овог члана доноси орган, односно стално радно тело органа који је функционера изабрао, поставио или именовао на каснију функцију, у року од осам дана од дана пријема одлуке Агенције којом се утврђује да је функционер изабран, постављен или именован на другу јавну функцију супротно одредбама овог закона (став 8.).

Одредбама члана 20. Закона о Високом савету судства, поред осталог, је прописано: да изборне чланове Савета бира Народна скупштина на предлог овлашћених предлагача (став 1.); да кандидате за изборног члана Савета из реда професора правног факултета предлаже заједничка седница декана правних факултета у Републици Србији (став 5.).

Одредбама члана 27. Правила, поред осталог, прописано је: да из поступка одлучивања, изузеће председника и члана Савета могу тражити они сами и подносилац приговора, односно његов пуномоћник (став 1.); да се изузеће може тражити из разлога прописаних чланом 13. Пословника Високог савета судства (став 2.).

Одредбом члана 13. Пословника Високог савета судства („Службени гласник РС”, број 43/09), поред осталог, прописано је: да ће се председник Савета или члан Савета изузети из учешћа у разматрању пи-

тања и одлучивања о истом ако постоје друге околности које изазивају сумњу у непристрасност председника или члана Савета (став 1. алинеја 6.); да су председник и члан Савета дужни да одмах по сазнању о постојању разлога за изузеће обавесте Савет, у писаној форми или усмено на седници Савета (став 2.); да одлуку о изузећу члана Савета доноси председник Савета, а о његовом изузећу Савет, већином гласова (став 8.), да члан који је изузет не може учествовати у било ком поступку или расправи која се односи на питање због којег је изузет (став 9.).

По налажењу Уставног суда, изборном члану Високог савета судства из реда професора правног факултета др Предрагу Димитријевићу, у конкретном случају, може престати функција члана Високог савета судства само одлуком Народне скупштине, као органа који га је изабрао. Међутим, полазећи од претходно изнетих ставова у погледу појма непристрасности у објективном смислу, Уставни суд сматра да је самим доношењем решења Агенције за борбу против корупције од 9. децембра 2010. године објективно доведена у питање непристрасност овог изборног члана Високог савета судства. Због тога ни овај члан Високог савета судства није могао учествовати у раду Високог савета судства и одлучивању о поднетим приговорима. Ради отклањања сваке сумње у непристрасност др Предрага Димитријевића, он је, сагласно члану 13. став 1. алинеја 6. Пословника Високог савета судства, морао бити изузет из учешћа у разматрању и одлучивању о приговорима неизабраних судија.

У складу са претходно изнетим, Уставни суд закључује да су са становишта стандарда непристрасног суђења у поступку одлучивања о приговорима неизабраних судија могли учествовати само изборни чланови изабрани из реда судија на сталној судијској функцији, под условом и само док код појединих од њих нису наступили разлози који ово учешће искључују.

7. У складу са изложеним ставовима и одредбом члана 17. став 1. Закона о Високом савету судства, Уставни суд закључује да се претпоставка стручности, оспособљености и достојности у поступку преиспитивања може сматрати обореном само под условом да је најмање шест чланова сталног састава Високог савета судства из реда судија са сталном судијском функцијом, који нису били и у првом саставу Високог савета судства, гласало да се одбије приговор. Уставни суд, при томе, понавља да се уздржани глас не може сматрати гласом за одбијање приговора и обарање претпоставке стручности, оспособљености и достојности.

Увидом у записнике о већању и гласању сталног састава Високог савета судства о томе да ли да се поднети приговор усвоји или одбије, Уставни суд је

утврдио не само да су у гласању учествовали и чланови Високог савета судства за које Уставни суд налази да то право нису имали – уздржавањем од гласања, већ су њихови „гласови“ третирани као гласови „против“ усвајања приговора, из чега је „проистекла“ одлука Високог савета судства о одбијању приговора. У том смислу, примера ради, у поступку одлучивања о приговору подносиоца жалбе Зорана Јовановића пет чланова Високог савета судства из реда изабраних судија са сталном судијском функцијом гласало је да се приговор усвоји, а пет чланова је било уздржано (од тога четири члана који су били и у правом саставу Високог савета судства), те је Високи савет судства донео одлуку да се приговор одбије.

Са тим у вези, Уставни суд истиче да се гласање о приговору мора сагледати у светлу необорене претпоставке о стручности, оспособљености и достојности подносиоца жалбе. С обзиром на то да је ова претпоставка постојала у време када је одлучивано о приговору, за њено обарање је било неопходно добити шест гласова новоизабраних судија са сталном судијском функцијом. У сваком другом случају, Уставни суд оцењује да се не може сматрати да је оваквим начином одлучивања оборена претпоставка стручности, оспособљености и достојности подносилаца жалбе, имајући у виду да су у одлучивању о приговору свакога од њих учествовали и чланови Високог савета судства који то нису могли.

Међутим, Уставни суд је, на основу резултата спроведеног поступка, оценио да су у поступку преиспитивања одлука првог састава Високог савета судства учињени и други пропусти који су таквог значаја да због њих претпоставка изборности неизабраних судија означених у изреци ове одлуке није оборена ни у случају када је стални састав Високог савета судства доносио одлуке на основу правно ваљаних гласова судија са сталном судијском функцијом. Реч је о одлукама у којима је појединим од неизабраних судија стављено на терет да су нестручни, неоспособљени или недостојни за вршење судијске функције. Овакво становиште Уставног суда се темељи на чињеници да је у поступку одлучивања о приговорима неизабраних судија повређено начело „једнакости оружја“, а да су одлуке којима је приговор одбијен засноване на очигледно произвољној примени материјалног права.

Са тим у вези, Уставни суд истиче да се стручност неизабраних судија не може оцењивати на основу процента укинутих одлука који је одређен у односу на укупан број одлука против којих је изјављена жалба. Такав критеријум утврђивања стручности не даје стварну слику, будући да се судија, који има само једну одлуку која је укинута у жалбеном поступку, сматра апсолутно нестручним, упркос чињеници да је донео на стотине мериторних одлука које нису по-

бијане жалбом. Због тога се закључак о (не)стручности неког судије може извести само на основу анализе броја укинутих одлука сагледаних у односу на укупан број мериторно донетих одлука. Такође, и други критеријум за оцену стручности који се односи на минимум успешности вршења судијске дужности не може се посматрати сам за себе, нити пак тај критеријум самостално може довести до оцено да је судија нестручан за обављање судијске дужности. Овај критеријум се може сматрати правно ваљаним само у случају када је кумулативно утврђено да судија и на основу броја укинутих одлука у односу на укупан број мериторно донетих одлука није остварио резултат којим се његова стручност потврђује. Примена мерила стручности нарочито је спорна у случају када је неизабрани судија за посматрани период добио оцену „задовољава“, али је упркос томе утврђено да није стручан за обављање судијске дужности. Правилност таквог закључивања је у супротности са одредбом члана 63. Закона о судијама која прописује да се нестручним може сматрати само судија који је добио оцену „не задовољава“, сходно критеријумима и мерилима за вредновање рада судија. У конкретном случају Високи савет судства није примењивао мерила за вредновање рада судија, већ мерила за оцену минимума успешности вршења судијске дужности, што основано доводи у сумњу могућност обраћања претпоставке о стручности појединих судија који нису изабрани на сталну судијску дужност.

Када је реч о критеријуму оспособљености неизабраних судија, Уставни суд указује да је одредбом члана 6. Правила прописано да се оспособљеност неизабраних судија цени на основу постојања грубих кршења у односу на број изражених одлука преко 30 дана, односно број нерешених старих предмета у односу на укупан број предмета у раду. Сличан је случај и са одредбом истог члана Правила која предвиђа грубо негативно одступање / кршење у односу на одређена мерила на основу којих се утврђује испуњење критеријума оспособљености. Појмови „грубог кршења“ и „грубог негативног одступања / кршења“ очигледно не задовољавају стандарде о правној норми која мора са довољно прецизности да пружи грађанину могућност да прилагоди своје понашање и да, према околностима конкретног случаја, у разумном степену предвиди последице које ће произаћи из одређеног поступања (Европски суд за људска права, *Sunday Times* против Уједињеног Краљевства, пресуда од 29. априла 1979. године, § 49.). Поврх тога, селективност у примени овог критеријума на коју је указано у жалбама неизабраних судија, неспојива је са владавином права која представља руководно начело приликом оцено квалитета одређене законске одредбе (Европски суд за људска права, *Malone* против Уједињеног Краљевства, пресуда од 2. августа 1984. године, § 67.).

С обзиром на то да је чланом 2. Правила прописано да је циљ правила да се у поступку по приговору обезбеди једнако примена критеријума и мерила и да се обезбеди примена европских стандарда у том поступку, Уставни суд указује да Високи савет судства није упоређивао резултате рада изабраних и неизабраних судија ни приликом доношења појединачне одлуке о избору подносилаца жалбе, ни у поступку по приговору. Такође, Уставни суд подсећа да је у Одлуци „Тасић“ констатовао да Високи савет судства за подносиоце жалбе који долазе из судова није прибављао мишљење седнице свих судија суда из којег потиче кандидат, као и мишљење седнице свих судија непосредно вишег суда, а на шта је био обавезан сагласно члану 49. став 2. Закона о судијама.

И критеријум достојности за вршење судијске функције ствара одређене недоумице, јер је, примера ради, одредбом члана 4. став 2. алинеја 3. Правила прописано да се притужба против судије може узети у обзир само уколико су утврђене чињенице и уколико је судија обавештен о томе. Уставни суд подсећа да начело „једнакости оружја“ представља један од основних аспеката права на правично суђење. Због тога је било неопходно да неизабране судије чија достојност је доведена у сумњу подношењем притужбе добију прилику да у јавној расправи оспоре изнете наводе. Садржај жалби неизабраних судија, као и расправе које су на основу њих вођене пред Уставним судом, упућује на закључак да им то, уосталом као и у односу на критеријуме стручности и оспособљености, није омогућено (упор. Европски суд за људска права, одлука *Ruiz-Mateos* против Шпаније, 26. јун 1993. године, § 63.).

8. Полазећи од свега изнетог, став Уставног суда је да ни за једног од подносилаца жалби означених у изреци ове одлуке није оборена претпоставка изборности. С обзиром на то да је терет доказивања постојања разлога за избор тих лица на сталну судијску дужност на страни Високог савета судства, Уставни суд је, на темељу одредбе члана 101. Закона о Уставном суду, у вези са чланом 103. овог закона, усвојио поднете жалбе свих неизабраних судија означених у уводу ове одлуке. Услед тога је Уставни суд поништио све одлуке Високог савета судства донете у поступку по приговорима тих лица против одлука првог састава Високог савета судства и наложио Високом савету судства да, сходно одредби члана 30. Правила, након стављања ван снаге одлука о престанку судијске дужности подносилаца жалби, изабере подносиоце жалби за судије у суд који је преузео надлежност или део надлежности суда у коме су обављали судијску дужност, водећи рачуна о врсти суда у којем су радили, материји у којој су поступали и њиховој пријави на оглас за избор судија.

Само на тај начин подносиоцима жалби се може пружити делотворна уставносудска заштита, уосталом као и судијама већ изабраним на сталну судијску дужност за случај да Уставни суд поништи одлуку о престанку њихове судијске дужности. Доношењем такве одлуке би судија на сталној судијској дужности, услед поништења одлуке којом му је утврђен престанак судијске дужности, наставио да судијску функцију обавља у суду за који је изабран. Идентичне правне последице мора произвести одлука Уставног суда и у односу на жалиоце који су за судије изабрани по ранијим прописима, будући да је у поступку по њиховим жалбама утврђено да постоје недостаци у погледу правичног суђења због којих претпоставка о њиховој стручности, оспособљености и достојности није оборена. Имају у виду, међутим, да се упркос донетој одлуци Уставног суда њима не може омогућити наставак обављања судијске функције у судовима у којим су претходно били изабрани и вршили судијску функцију пре него што им је утврђен престанак судијске дужности, наложено је Високом савету судства да их претходно изабере на сталну судијску дужност на начин прописан одредбом члана 30. Правила.

Са тим у вези, Високи савет судства је дужан да пре него што поступи по одлуци Уставног суда утврди да ли у односу на одређеног подносиоца жалбе постоје разлози за престанак судијске функције по сили закона. Такође, Високи савет судства је дужан да пре поступања по Одлуци Уставног суда утврди да ли постоји довољан број слободних судијских места за њихов избор на сталну судијску дужност, или, пак, сходно одредби члана 13. алинеја 15. Закона о Високом савету судства, претходно мора донети одлуку о измени Одлуке о броју судија за судове у односу на које се мора извршити избор жалилаца у складу са одредбом члана 30. Правила. Такав поступак Високог савета судства је нужан, јер се само на тај начин може обезбедити Уставом и законом гарантована сталност

судијске функције судија изабраних на сталну судијску дужност. Уставни суд није властан да доноси одлуку о избору неизабраних судија на сталну судијску дужност, а још мање да утврђује број потребних судија за обављање судијске дужности. Доношење тих одлука је према Уставу и закону у искључивој надлежности Високог савета судства. Уједно, то је једини правни пут којим се и неизабране и изабране судије могу довести у исти правни положај у случају када Уставни суд поништи Одлуку Високог савета судства којом је истима утврђен престанак судијске дужности.

Доношење овакве одлуке Уставног суда, као ни одлука Високог савета судства којом ће тај орган поступајући по Одлуци Уставног суда изабрати жалиоце на сталну судијску дужност није сметња Високом савету судства да применом одредбе члана 6. Закона о изменама и допунама Закона о судијама преиспита постојање разлога који указују на сумњу у њихову стручност, оспособљеност или достојност. Он то може учинити и у односу на жалиоце, под условима и на начин на који је цитираном одредбом Закона овлашћен да преиспита постојање сумње у стручност, оспособљеност и достојност већ изабраних судија на сталну судијску дужност.

Имајући у виду значај ове одлуке за заштиту уставности и законитости и људских права и основних слобода, Суд је закључио да се ова одлука, сагласно одредбама члана 49. став 2. Закона о Уставном суду и члана 82. став 2. Пословника о раду Уставног суда, објави у „Службеном гласнику Републике Србије“.

9. На основу свега наведеног и одредаба члана 42а став 1. тачка 5) и члана 45. тачка 12) Закона о Уставном суду, Уставни суд је донео Одлуку као у изреци.

Број VIIIУ-534/2011

Председник Уставног суда,

др Драгиша Б. Слијепчевић, с.р.

1907

ПИСМО Г - ДИНУ СЕЛАКОВИЋУ

24. август 2012

Поштовани господине Селаковићу,

До сада предузете мере у правосуђу изазвале су погубне последице по његово функционисање, јер су уплив извршне власти и недозвољени притисак судско-управне власти на правосуђе неподношљиви, судије и тужиоци застрашени, мрежа судова нерационална, број судија и судског особља недовољан, трошкови правосуђа превисоки, приступ грађана правди неједнак и отежан, а право на правично суђење угрожено.

Скупштина Друштва судија позвала је 26. маја 2012 чланове Високог савета судства из реда судија да поднесу оставке уважавајући ове чињенице, а надлежне институције (Адвокатску комору Србије, декане правних факултета) и државне органе (Народну скупштину, Владу, судове а посебно јавно тужилаштво) да преиспитају рад чланова оба састава Високог савета судства ради утврђивања свих видова њихове одговорности.

Иако смо Вам то саопштили и на састанку одржаном 17. августа 2012, сматрамо веома важним да Вас и овом приликом подсетимо на став Друштва судија да је Високи савет судства у садашњем саставу неповратно изгубио легитимитет и поверење због учињених пропуста у раду.

Да подсетимо да су ове пропусте континуирано и у много наврата током протеклих неколико година указивали бројни домаћи и инострани субјекти: стручна јавност, повереник за информације од јавног значаја, заштитник грађана, Парламентарна скупштина Савета Европе Резолуцијом од 25.1.2012, Европски парламент Резолуцијом од 29.3.2012, и остале институције Савета Европе и Европске уније. Штавише, негативно оцењујући његов рад, законодавац је децембра 2010 Савету наложио да преиспита сваку од више од 3.000 својих одлука из децембра 2009, које се односе на нереизбор, реизбор и први избор судија. Ни ту нову прилику да „преиспита“ одлуке о нереизбору судија и свој рад уподоби захтевима правне државе Савет није искористио, па му је Уставни суд прошлог месеца поништио сваку од одлука против којих је до тада била изјављена жалба.

Да би одлука Уставног суда о распоређивању судија била извршена на одговарајући начин, и да би се легитимно предузимале и остале неопходне реформске мере, сматрамо неопходним да без одлагања буде измењен Закон о Високом савету судства.

Приложена радна верзија измена и допуна Закона о Високом савету судства, представља почетни допринос Друштва судија убрзању неопходног процеса отклањања негативних последица досадашњих правосудних мера. Предложена решења задржавају, па и проширују гаранције независности Савета, али омогућавају и поступак утврђења одговорности његових чланова у случају обављања функције супротно Уставу и закону, сагласно одредбама Устава које, са једне стране, ограничавају обим потребних измена, али са друге стране, остављају довољно простора да се овај закон приближи европским стандардима и усагласи са њима.

Друштво судија сматра да је неопходно да се Закон измени у погледу:

- бирачког права за судије са сталном судијском функцијом, што обухвата и нераспоређене судије којима није престала судијска дужност, према одлукама Уставног суда из јула 2012¹⁾

- одлучивања Савета о престанку функције сопствених чланова²⁾

- детаљнијег прописивања поступка за разрешење чланова Савета у случају када они функцију члана Савета врше супротно Уставу и закону; поступак се сматра покренутим одлуком Савета по иницијативи или подношењем образложеног предлога од стране најмање 50 судија или струковног удружења судија са најмање 100 чланова; покретањем поступка обавезно се прибавља изјашњење свих судија; уколико је на гласању предлог прихваћен, ВСС доноси одлуку којом разрешава свог члана³⁾

- најшире представљености судија, у складу са стандардима⁴⁾

- права струковног удружења судија да предлаже кандидате за чланове Савета и за њихово разрешење⁵⁾

- прописивањем својстава која треба да имају чланови Савета⁶⁾

- избора председника ВСС из реда судија – изборних чланова ВСС⁷⁾

- прописивања кампање, као неопходне фазе изборног поступка

- одржавања таквих избора који омогућавају да изабрани кандидат добије апсолутну, односно значајну већину гласова, ради легитимности избора

Друштво судија још једном изражава свој одлучан став: са оним ко је упорно и озбиљно кршио принципе правне државе, као што су то чинили чланови претходних састава Савета, правна држава се

не може градити. Друштво судија је спремно, као и увек до сада, да одмах чим се предузму кораци за избор нових чланова Савета, уложи своје знање, искуство и ентузијазам ради стварања услова за независно и одговорно судство у које ће грађани имати поверење.

Друштво судија указује на неопходност да државни органи покажу спремност и одлучност за откла-

њање начињених грешака, без калкулација и на начин којим би се осигурала примена решења сагласних Уставу и европским стандардима, пошто ће без тога независност судства и правна држава у Србији бити дугорочно угрожене, као и њене европске интеграције.

председница
Друштва судија Србије

1) Из чињенице да је ВСС подигнут на степен уставног регулисања, као и из широких овлашћења која су му дата надлежност већ самим Уставом, и проширена Законом о ВСС, те и из Мишљења бр. 10 Консултативног већа европских судија (у даљем тексту: Веће), јасно је колико је обиман, сложен и важан делокруг надлежности ВСС за цело државу, а не само за правосуђе.

Мишљење бр. 10 Већа дефинише:

„12. Поред своје управљачке и административне улоге у односу на судство, Савет судства ће представљати независан орган управљања правосуђем, који омогућава судијама вршење судијске функције без контроле извршне и законодавне власти, и без недозвољеног утицаја унутар судова.

13. У том смислу, Веће сматра да не би било прохватљиво да Савет судства буде ограничен од стране других тела у својој самосталности да одлучује о сопственом начину рада и питањима које разматра. Однос између Савета судства и министра правде, председника државе и Парламента је потребно јасно утврдити. Уз то, узимајући у обзир да Савет судства није део хијерархије судског система и као такав не може одлучивати о предметима, треба веома пажљиво приступити уређивању односа са судовима и посебно са судијама.

14. Савет судства такође има обавезу да штити од спољног утицаја или прејудуцирања политичке, идеолошке или културолошке природе, неспутану слободу судија да непристрасно доносе одлуке у предметима, у складу са својом савешћу и слободним тумачењем чињеница, на основу важећих закона.

41. Савет судства би генерално требао да има широк опсег овлашћења која су међусобно повезана тако да Савет може боље да штити и унапређује независност судства и ефикасност правосуђа.“

ВСС није дакле орган судске власти и хијерархије, већ је то орган који управља сложеним правосудним системом. Зато далекосежне одлуке о функционисању правосудног система, преко избора чланова ВСС на петогодишњи мандат, треба да доносе судије са одговарајућим искуством и знањем о томе шта је заиста Високи савет судства, која је његова улога, како он ради и како би требало да ради. У том смислу, сврсисходно је да одлуке којима се утичу на управљање правосудним системом, односно одлуке о избору чланова ВСС, доносе судије након што буду изабране на сталну судијску функцију после трогодишњег, пробног мандата. Ово решење иначе је од значаја само тренутно, јер ће се о сталној судијској функцији судија на пробном трогодишњем периоду (око 300 судија и 600 судија прекршајних судова) одлучити до краја 2012. године.

2) Устав прописује да Народна скупштина бира чланове Савета (чл.153. ст.3.) али ни том, ни одредбом члана 99 не прописује да их и разрешава, већ је то питање оставио да буде решено законом. Због уставног захтева да буде независан орган да би обављао дужност гаранта независности судија и судова, логично је и оправдано решење да Савет разрешава своје чланове. Оно је и у складу са стандардима дефинисаним у Мишљењу бр. 10 Консултативног већа европских судија Савета Европе (тач. 5, 8, 13, 39) и, истовремено, отклања део примедба које је Венецијанска комисија ставила у Мишљењу бр. 405/2006 од 17-18. марта 2007 године о Уставу Србије (тач. 70. и 106.).

3) Независност коју Савет има по Уставу, како би могао да буде гарант независности судија и судова, није неспојива са одговорношћу. Постојећи правни оквир, међутим, практично онемогућава позивање на одговорност чланова Савета, чиме су и чланови Савета и сам Савет као државни орган, стављени изнад Закона и учињени неодговорним.

4) Мишљење бр.10 Консултативног већа европских судија:

„25. У циљу гарантовања независности органа задуженог за избор и каријеру судија, треба да постоје правила којима се обезбеђује да његове чланове бирају судије.

27. Без намере да намеће одређени начин избора, Веће сматра да начини избора судија у Савету судства треба да обезбеди најширу могућу заступљеност судства на свим нивоима.

31. Веће не подржава изборне системе који укључују политичке органе као што је Парламент или извршна власт у било којој фази поступка избора. Свако мешање судске хијерархије у поступак треба избећи. Треба искључити сваки облик именовања од стране власти, унутар судства или изван њега.“

Решењем са измењеним „изборним базама“ које се предлаже омогућава се бројчана сразмерност у представљању судија, као и приближност степена и врсте судова у којима судије обављају судијску функцију. Предлаже се да се бира:

- један представник судија из Врховног касационог суда (који има 29 судија), Управног суда (са 36 судија), Привредног апелационог суда (са 32 судија) и сва четири апелациона суда (са 88 судија у београдској, 53 у крагујевачкој, 42 у нишкој и

54 из новосадске апелације), свеукупно 337 судија

- један представник судија из виших (њих 244) и привредних судова (њих 110), свеукупно 354
- два представника судија из основних судова и прекршајних судова у Србији без покрајина њих је око 1.400 (у основним судовима 881, од којих њих 183 на пробном мандату не гласају, а у прекршајним судовима око 462)
- један представник судија из покрајина (има их укупно 471 - из новосадске апелације 54, из виших судова 78, из основних 301 и из привредних 38)
- један представник целог бирачког тела, односно судија свих врста и степена.

5) Мишљење бр. 10 Консултативног већа европских судија:

„28. Мада се улоге и задаци стручних удружења судија и Савета судства разликују, независност судства је заједничка потпора интереса и једних и других. Некада су стручна удружења у најбољем положају да дају допринос расправама које се тичу судства. Међутим, у многим државама огромна већина судија нису чланови удружења. Било би примереније у смислу затупљености судова ако би судије у оба случаја (и судије који су чланови удружења и које нису) могле да имају улогу у мешовитом саставу Савета судства. Стога се удружењима судија мора дозволити да предлажу кандидате који су судије (или листу кандидата) за избор, а исто треба омогућити и за судије који нису чланови таквих удружења. На државама је да утврде одговарајући изборни систем који би уважаио ове модалитете.“

6) Мишљење бр. 10 Консултативног већа европских судија:

„11. Веће препоручује да Савет судства буде утврђен на уставном нивоу у државама које имају писани Устав, или у одговарајућем основном закону или уставном инструменту код других држава. Потребно је да постоје одредбе које предвиђају успостављање оваквог тела, дефинисање његових функција и утврђивање области из којих се могу именовати чланови, и којима се прописују критеријуми за чланство и начин избора – Ово начело је наведено од стране КСЕС у Мишљењу бр. 1(2001).

28. Мада се улоге и задаци стручних удружења судија и Савета судства разликују, независност судства је заједничка потпора интереса и једних и других. Некада су стручна удружења у најбољем положају да дају допринос расправама које се тичу судства. Међутим, у многим државама огромна већина судија нису чланови удружења. Било би примереније у смислу затупљености судова ако би судије у оба случаја (и судије који су чланови удружења и које нису) могле да имају улогу у мешовитом саставу Савета судства. Стога се удружењима судија мора дозволити да предлажу кандидате који су судије (или листу кандидата) за избор, а исто треба омогућити и за судије који нису чланови таквих удружења. На државама је да утврде одговарајући изборни систем који би уважаио ове модалитете.“

7) Мишљење бр. 10 Консултативног већа европских судија:

„III. Ц. 3. Избор председавајућег

33. Неопходно је обезбедити да председник Савета судства буде лице које је непристрасно и које није блиско политичким странкама. Стога, у парламентарним системима где председник/шеф државе има само формална овлашћења, нема примедба на именовање шефа државе за председавајућег Савета судства, док у другим системима председника треба да бира сам Савет, и то лице треба да је судија.“

Имајући у виду примедбе које је Венецијанска комисија Савета Европе ставила у вези са уставним регулисањем правосуђа у Мишљењу бр. 405/2006 од 17-18. марта 2007 о Уставу Србије (тач. 70. и 106.) оваквим решењем отклонио би се део примедба. Наиме, Савет је тело судске само-управе и у њему је сваки члан једнак, па и сваки члан из реда судија. Председника Врховног касационог суда бира Народна скупштина и он је члан Савета по положају а не стварни представник судија. Утицај политике био би смањен уколико би председника Савета бирали чланови из реда судија – изборних чланова Савета, јер они јесу представници судства.

ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ
JUDGES ASSOCIATION OF SERBIA

Broj 54/12
21.09. 2012 god.
BEOGRAD, Alekse Nenadovića 24

ДРУШТВО
СУДИЈА
СРБИЈЕ

Београд, А. Ненадовића 24/1
тел: 011 344 31 32, 308 91 37
факс: 011 344 35 05
e-mail: jaserbia@sbb.rs
web site: www.sudije.rs

21. септембар 2012

Министарство правде и државне управе Републике Србије
Немањина 22-26, 11 000 Београд

Поштовани господине Селаковићу,

Писмима које смо Вам упутили 24. августа и 10. септембра обавестили смо Вас о нашој спремности на сарадњу у реформским активностима, након што буде утврђена одговорност садашњих чланова Високог савета судства.

Представници Друштва судија имали су разумевања за чињеницу да питање одговорности чланова Високог савета судства захтева одређено време и започели су са конструктивним доприносом раду радних група за израду правосудних организационих и процесних закона.

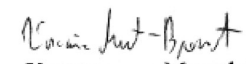
Међутим, Друштво судија није одступило од свог првобитног става, сматрајући неетичним да се даље предузимају реформске мере које захтевају ангажовање чланова Високог савета судства који су повредиле принципе правне државе и чије даље присуство на високим правосудним функцијама шаље поруку страха свим судијама.

Како би размотрили даље облике сарадње, предлагемо да у току следеће недеље одржите састанак са представницима Друштва судија.

Са поштовањем,

Драгана Бољевић
председница

Константин Митић Врањкић
председник Управног одбора

О УСТАВНОЈ ЖАЛБИ ЗБОГ ПОВРЕДЕ ИЗБОРНИХ ПРАВА

Крајем октобра и у новембру 2012 раније не-реизабране судије и тужиоци поднели су Уставном суду уставну жалбу због повреде изборног права. Уставном жалбом судије оспоравају одлуке Народне Скупштине објављене у „Службеном гласнику РС“, број 23/2011 од 01/04/2011 о избору шест чланова Високог савета судства (у даљем тексту: ВСС) из реда судија: Мирјане Ивић, судије у Врховном касационом суду, Милимира Лукића, судије у Апелационом суду у Београду, Александра Стоиљковског, судије у Привредном суду у Зрењанину, Благоја Јакшића, судије у Вишем прекршајном суду, Соње Видановић, судије Основног суда у Суботици и Бранке Банчевић, судије у Апелационом суду у Новом Саду и у „Службеном гласнику РС“, број 14/2012 од 27/02/2012 о избору члана ВСС из реда судија апелационих судова: Мирољуба Томића, судије у Апелационом суду у Крагујевцу.

Уставном жалбом се тражи од Уставног суда да утврди да је судијама и тужиоцима о чијем статусу није било правноснажно одлучено повређено или ускраћено људско изборно право из члана 52. у вези са члановима 153, 1, 3 и 4. Устава Републике Србије (у даљем тексту: Устав); право на учешће у управљању јавним пословима под једнаким условима из члана 53. у вези са члановима 153, 1, 3 и 4. Устава и право на једнакост и забрана дискриминације из члана 21 Устава. У наставку је образложење жалбе:

Образложење

1. ВСС је дана 15.07.2009. године објавио оглас за избор судија у судовима опште и посебне надлежности у Републици Србији („Службени гласник РС“, број 52/09). Према тада важећим законским одредбама, био је прописан једностепени поступак избора судија. У случају не(ре)избора, било је прописано да судијама функција престаје 1.1.2010. године, с тим да имају право на накнаду плате у трајању од 6 месеци и да немају право било каквог учешћа у одлучивању у правосудју, као ни било које друго право по основу правосудне функције или по основу рада.

2. Одлуком од 25.12.2009. године ВСС је констатовао за 837 поименично побројаних судија, дакле за трећину укупног броја судија, да им је престала судијска дужност, па и жалиоцу (те судије је ВСС у ствари, разрешио на тај начин). Од почетка 2010. године нереизабране судије, па и жалилац, биле су онемогућене у обављању судијске функције и у остваривању права која им по том основу припадају.

3. Нереизабране судије, па и жалилац, поднели су Уставном суду правне лекове, и то уставну жалбу, док им није била достављена било каква одлука, а потом и две жалбе Уставном суду након пријема одлука ВСС од 25.12.2009. године и оне датиране са 14.06.2010. године.

4. У децембру 2010. године, измењен је Закон о судијама („Службени гласник Републике Србије“, број 101/10) и, за судије које нису (ре)изабране у децембру 2009. године, поступак (ре)избора изједначен са процесом престанка судијске функције, а у тај поступак уведена двостепеност. Наиме, против одлуке о престанку судијске функције омогућено је изјављивање новог правног лека (приговора) одредбом члана 1. став 1. којом је измењен члан 57. став 2. Закон о судијама о престанку судијске функције и прописано да одлука о престанку судијске функције постаје правноснажна када је потврђена у поступку по приговору (члан 1. став 5.). Истим Законом прописано је да ће се већ изјављене уставне жалбе и жалбе Уставном суду сматрати приговором на одлуку ВСС и да ће о тим приговорима одлучивати ВСС као другостепени орган (члан 5. став 3.).

5. Из наведених прописа, а у складу са правним поретком Републике Србије, произлази да је приговор добио статус редовног правног лека. Жалилац овом приликом неће износити разлоге због којих сматра да су наведене измене Закона о судијама из децембра 2010. године неуставне, који су изложени у иницијативи Друштва судија од 7.2.2011. године, коју Уставни суд у претежном делу није прихватио. У сваком случају, у свим процесним законима, једно од основних правила је да редовни правни лек има суспензивно дејство, односно да се њиме одлаже коначност, правноснажност и извршност првостепеног

правног акта против којег је редовни правни лек изјављен, све до доношења другостепене одлуке. То даље значи да се на све судије који су поднели приговор (уставну жалбу, жалбу Уставном суду или неопредно приговор) морају применити сва правила која важе за редовне правне лекове, а нарочито правило о суспензивном дејству приговора. Дакле, то значи да тим судијама судијска функција није престала све до момента док ВСС не донесе одлуку о њиховом правном леку.

6. Дакле, све и да касније нису донете одлуке Уставног суда VIII У 534/2011 од 11.7.2012. године („Службени гласник РС“, број 71 од 25.7.2012. године) и остале, суштински исте одлуке, из којих је јасно да нереизабраним судијама, па и жалиоцу, судијска функција није уопште престала, жалиоцу није могла престати судијска функција све до доношења одлуке ВСС о правним лековима који је жалилац изјавила против одлуке од 25.12.2009. године, односно појединачне одлуке датиране са 14.6.2010. године.

7. Одлуку којом је одбио правни лек жалиоца ВСС је донео _____ године. Према томе, жалилац је била судија и по тада важећем Закону, све до тада, иако из наведених одлука Уставног суда произлази да јој судијска функција уопште није престала.

8. Први судски избори спроведени су до марта 2011. године. ВСС је донео одлуку о отпочињању поступка предлагања кандидата за изборне чланове ВСС из реда судија 24.1.2011. године („Службени гласник РС“ број 3/2011) и до краја фебруара 2011. године спровео изборне радње за судске изборе, који су одржани 3.3.2011. године. Кандидате које јој је ВСС након тога предложио, Народна скупштина изабрала је за чланове ВСС дана 6.3.2011. године, првом оспореном одлуком. Друге судске изборе ВСС је спровео до фебруара 2012. године. Одлуку о отпочињању поступка предлагања кандидата за изборне чланове ВСС из реда судија апелационих судова ВСС је донео 20.12.2011. године, а изборе спровео 19.1.2012. године. Народна скупштина изабрала је члана ВСС из реда судија апелационих судова 27.2.2012. године, другом одлуком која се оспорава овом уставном жалбом.

9. Имајући у виду суспензивно дејство редовног правног лека, пошто им није била престала судијска функција, не(ре)изабране судије, као и жалилац, имале су право да учествују на судским изборима за избор кандидата за чланове ВСС, било тако што ће за кандидате гласати, било што ће они сами бити кандидовани. Међутим, њима, па ни жалиоцу, то није било омогућено, чиме је повређено њихово изборно право из члана 52. и право на учешће у управљању јавним пословима под једнаким условима из члана 53. у вези са члановима 153, 1, 3, и 4. Устава, која спа-

дају у корпус основних људских права гарантованих Уставом.

10. Чланови ВСС из реда судија, бирају се дакле из целог судијског корпуса, а не из судијског корпуса умањеног за читаву трећину. Тиме су не(ре)изабране судије, па и жалилац, значи трећина судијског корпуса, дискриминисане у односу на реизабране судије, супротно начелу забране дискриминације из члана 21. Устава. Ако би се направила паралела са парламентарним изборима, исти правни ефекат би изазвала ситуација у којој би за 2.000.000 грађана Србије, и то циљано прецртаних, било забрањено да гласају и да се кандидују.

11. А избори за стални састав ВСС били су од одлучне важности за правосуђе Србије. У надлежности тог састава ВСС било је да одлучи по приговорима не(ре)изабраних судија и правно (не)оправда сва огромна кршења људских права начињених како у у реизбору судија, тако и у другим „реформским“ мерама које су довеле до неподношљивог уплива извршне власти и недозвољеног притиска судско-управне власти на правосуђе и до застрашености судија, на шта су указали домаћа и међународна стручна јавност, као и повереник за информације од јавног значаја, заштитник грађана, Парламентарна скупштина Савета Европе, Европска комисија, Европски парламент. Оваква, намерно извршена дискриминација не(ре)изабраних судија, да не могу ни да се кандидују на судским изборима, нити да гласају, послала је и изабраном судству поруку „свршеног чина и послушности“ и угрозила независност судске власти „обликовањем“ састава Високог савета судства.

12. Одредбом члана 52. став 1. Устава прописано је да сваки пунолетан и пословно способан грађанин Републике Србије има право да бира и да буде биран, а члана 53. да грађани имају право да учествују у управљању јавним пословима и да под једнаким условима ступају у јавне службе и на јавне функције. То наравно значи и да судије имају право да под једнаким условима остварују права која произлазе из њихове судијске функције, па и право да бирају кандидате за чланове ВСС, као и да сами буду бирани за кандидате за чланове ВСС, како то прописује одредба члана 153. Устава. Високи савет судства Уставом је установљен као независан и самосталан орган који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија (члан 153. Устава), а независност судске власти је начин остварења владавине права која је основна претпоставка Устава (члан 3. Устава) и изричито је гарантована одредбом члана 4. став 4. Устава. Уколико се независност судске власти само прокламује, а суштински не остварује (а судски избори за кандидате за чланове ВСС су један од начина остварења независности судске власти), није могуће

постојање Републике Србије као државе заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима (члан 1. Устава).

13. Људска права зајемчена Уставом могу бити ограничена само законом, и то само ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права, с тим што се њихов достигнути ниво не може смањивати, сагласно одредбама чланова 18. до 22. Устава, при чему су сви државни органи, а нарочито судови, дужни да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

14. Онемогућавањем судијама да остваре своје судско изборно право и у под једнаким условима учествују у управљању јавним пословима на јавним функцијама (чланови 52. и 53. у вези са одредбама чланова 153, 1, 3 и 4. Устава), односно применом неједнаког третмана (не)реизабраних судија, па и жалиоца у односу на реизабране (супротно начелу о забрани дискриминације из члана 21. Устава) и спровођењем манљивих судских избора, Високи савет судства, као и Народна скупштина доношењем одлуке о избору чланова ВСС из реда судија које је предложио ВСС на основу тако спроведених избора, ограничили су наведена људска права трећине судијског корпуса, па и жалиоца, преко мере дозвољене одредбом члана 20. Устава.

15. Описане повреде и ускраћивања људских права гарантованих Уставом извршене од стране ВСС, које су проузроковале последице не само за жалиоца, већ и за остале нереизабране судије, па и за судство у целини, противуставним угрожавањем његове независности, „озакоњене“ су доношењем оспорених одлука Народне скупштине Републике Србије о избору чланова ВСС из реда судија, у чијем избору жалилац није учествовала, нити се могла кандидовати за избор, супротно наведеним људским правима која су јој гарантована Уставом. О томе је Друштво судија обавештавало домаћу и међународну јавност, али је тек након пријема одлуке Уставног суда _____ од _____ 2012. године жалилац стекла могућност да употреби овај правни лек и оспори одлуку Народне скупштине.

16. Имајући у виду да је појединачним актом Народне скупштине повређено или ускраћено Уставом зајемчено људско право више лица (трећине судијског корпуса) и да се одлука о овој уставној жалби односи и на лица која нису поднела уставну жалбу, пошто се налазе у истој правној ситуацији, на основу 83, у вези са члановима 87. и 89. Закона о Уставном суду, жалилац ставља

ЗАХТЕВ УСТАВНОМ СУДУ

УСВАЈА СЕ УСТАВНА ЖАЛБА _____

УТВРЂУЈЕ СЕ ДА СУ ЖАЛИОЦУ ПОВРЕЂЕНА И УСКРАЋЕНА ЉУДСКА ПРАВА ЗАЈЕМЧЕНА УСТАВОМ, и то:

- изборно право из члана 52. у вези са члановима 153, 1, 3 и 4. Устава;
- право на учешће у управљању јавним пословима под једнаким условима из члана 53. у вези са члановима 153, 1, 3 и 4. Устава;
- право на једнакост и забрана дискриминације из члана 21 Устава.

ПОНИШТАВАЈУ СЕ ОДЛУКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ о избору шест чланова Високог савета судства из реда судија: Мирјане Ивић, судије у Врховном касационом суду, Милимира Лукића, судије у Апелационом суду у Београду, Александра Стоилковског, судије у Привредном суду у Зрењанину, Благоја Јакшића, судије у Вишем прекршајном суду, Соње Видановић, судије Основног суда у Суботици, Бранке Банчевић, судије у Апелационом суду у Новом Саду („Службени гласник РС“, број 23/2011 од 01.04.2011) и о избору члана Високог савета судства из реда судија апелационих судова: Мирољуба Томића, судије у Апелационом суду у Крагујевцу („Службени гласник РС“, број 14/2012 од 27.02.2012).

НАЛАЖЕ СЕ ВИСОКОМ САВЕТУ СУДСТВА ДА СПРОВЕДЕ ИЗБОР за кандидате за чланове Високог савета судства из реда судија тако што ће на изборима омогућити кандидовање и гласање и жалиоцу и судијама којима је то било онемогућено, а чија судијска функција није престала, односно свим судијама.

Република Србија
УСТАВНИ СУД
Број: Уж- 8309/2012
25-01 2013. године
Београд

Уставни суд, Мало веће, у саставу: судија др Марија Драшкић, председница Већа и судије Милан Станић и Сабахудин Тахировић, чланови Већа, у поступку по уставној жалби Драгане Бољевић из Београда, Предрага Андрића из Београда, Дејана Стаменковића из Лесковца, Гојка Лазарева из Шапца, Александра Перуновића из Лесковца, Данијеле Миленковић из Бора, Маје Рис из Новог Сада, Миодрага Јанковића из Лесковца, Милке Џоковић из Ваљева, Снежане Марић из Пожаревца, Весне Максимовић из Бора, Гордане Стојановић из Смедерева, Наде Златановић из Зрењанина, Мирјане Златановић из Зрењанина, Милке Баста из Апатина, Атиле Швагер из Апатина, Момчила Рајића из Нереснице, Снежане Јовановић из Ваљева, Горана Чимбуровића из Бечеја, Миланке Стојановић из Бора, Весне Мартиновић из Сомбора, Наде Комленац из Сремске Митровице, Драгане Ранђеловић из Лесковца, Виде Брдарић из Ваљева, Томислава Вучковића из Јагодине, Бранислава Перишића из Новог Сада, Светлане Ђуричић из Руме, Горице Радмилац из Бора, Слађане Денић из Ниша, Стојила Станковића из Владичиног Хана, Љубинке Величковић из Врања, Радмиле Егерић из Трстеника, Зорице Ћосић из Трстеника, Владимира Козара из Београда, Снежане Михајловић из Ниша, Момчила Минића из Новог Пазара, Невене Лукић из Крушевца, Зорана Ђорђевића из Врања, Дивне Стошић из Крушевца, Верице Васојевић Стајић из Београда, Оливере Пајић из Београда, Светлане Андрејевић из Варварина, Станке Крстић из Бујановца, Драгана Здравковића из Ниша, Анђелке Павловић Савић из Лазаревца, Ружице Николић из Старих Бановаца, Зорана Добросављевића из Лапова, Гордане Ђурић из Лапова, Светолика Виоглавина из Зрењанина, Бојана Миленковића из Врања, Жарка Гавриловића из Гуче, Славице Карличић из Чачка, Новице Пековић из Београда, Елизабете Ранковић из Пожаревца, Људмиле Марковић из Лесковца, Николе Преочанина из Београда, Давора Плећаша из Новог Сада, Светлане Вармеђе из Шида, Јелене Сићевић из Ниша, Бранке Кривокапић Танасијевић из Београда, Миље Некић из Лазаревца, Марице Ђукић из Београда, Љиљане Смиљанић из Вршца, Радмиле Петковић Видић из Руме, Снежане Улемек Рацић из Нове Пазове, Александре Атељевић из Зрењанина, Јадранке Трифковић Станић из Зрењанина, Мирка Дончића из Старе Пазове, Живојина Јанковића из Крагујевца, Драгане Веселиновић из Зајечара, Живице Ђорђевић из Зајечара, Сузане Димитријевић из Сурдулице, Стева Бркљача из Панчева, Марије Вучићевић из Пожаревца, Лидије Шошкић из Београда, Јаворке Петровић из Владичиног Хана, Гордане Илић из Крагујевца, Драгана Стефановића из Врања, Драгог Стојилковића из Новог Села, Милорада Митковића из Ниша, Бранке Поповић из Новог Сада, Верице Смиљанић из Пожаревца и Љубинке Милисављевић из Бруса на основу члана 167. став 4. у вези члана 170. Устава Републике Србије, на седници одржаној 27. децембра 2012. године, донео је

РЕШЕЊЕ

Одбацује се уставна жалба Драгане Бољевић и других подносилаца изјављена против Одлуке о избору чланова Високог савета судства из реда судија („Службени гласник РС“, број 23/11) и Одлуке о избору члана Високог савета судства из реда судија апелационих судова („Службени гласник РС“, број 14/12) .

Образложење

1. Драгана Бољевић и други подносиоци уставне жалбе су у периоду од 30. октобра 2012. године до 24. децембра 2012. поднели уставне жалбе против Одлуке о избору чланова Високог савета судства из реда судија („Службени гласник РС“, број 23/11) и Одлуке о избору члана Високог савета судства из реда судија апелационих судова („Службени гласник РС“, број 14/12), због повреде начела забране дискриминације из члана 21. Устава Републике Србије, изборног права из члана 52. Устава и права на учешће у управљању јавним пословима из члана 53. Устава.

2. Сагласно одредби члана 170. Устава Републике Србије, којом је уставна жалба установљена као посебно и изузетно правно средство за заштиту Уставом зајемчених права и слобода, уставна жалба се може изјавити само против појединачног акта или радње којима је одлучивано о правима и обавезама подносиоца уставне жалбе, пошто само таквим актом или радњом подносиоцу може бити повређено или ускраћено неко од Уставом зајемчених права и слобода.

Одредбом члана 84. став 1. Закона о Уставном суду („Службени гласник РС“, бр. 109/07 и 99/11), којим је уређен поступак по уставној жалби, прописано је да се уставна жалба може изјавити у року од 30 дана од дана достављања појединачног акта, односно од дана предузимања радње којом се повређује или ускраћује људско или мањинско право и слобода зајемчена Уставом.

3. Имајући у виду правну природу и садржину оспорених аката, Уставни суд је утврдио да оспореним актима није непосредно одлучивано о правима и обавезама подносилаца уставне жалбе, те је оценио да се не ради о појединачним актима из члана 170. Устава.

Уставни суд такође констатује и да је уставна жалба, без обзира на правну природу оспорених аката, поднета годину дана и шест месеци, односно седам месеци након истека рока из члана 84. став 1. Закона о Уставном суду.

Имајући у виду наведено, Уставни суд је уставну жалбу одбацио, сагласно одредби члана 36. став 1. тачка 7) Закона о Уставном суду, јер нису испуњене Уставом утврђене претпоставке за вођење поступка.

4. С обзиром на изнето, Суд је, на основу одредаба члана 42в став 1. тачка 1) и члана 46. тачка 9) Закона о Уставном суду, решио као у изреци.

ПРЕДСЕДНИЦА ВЕЋА
СУДИЈА

Марија Драшкић, с.р.

За тачност/отправку:

4585013.0080.7/1

Предлози Друштва судија Србије за Закон о судијама

Министарство правде и државне управе

Београд

Немањина 22 – 26

Предлози Друштва судија Србије у вези са радном верзијом Закона о изменама и допунама Закона о судијама достављеном 13.12.2012.

Друштво судија доставило је 29.10.2012. године Министарству правде и државне управе своје изјашњење са предлозима у вези са радном верзијом Закона о изменама и допунама Закона о изменама и допунама Закона о судијама која је разматрана и на јавној расправи одржаној дана 1. новембра 2012. године.

Дана 13. децембра 2012. године Министарство правде и државне управе доставило је Друштву судија нову радну верзију Закона о изменама и допунама Закона о судијама. Друштво судија сагласно је са предложеним решењима које није коментарисало овим дописом и поздравља чињеницу што се успорило са доношењем правосудних закона, као и настојање Министарства да прибави мишљење струковног удружења судија о намеравањим законским изменама.

Друштво судија истиче, међутим, забринутост што је, закључно са средином децембра, изгубљено барем месец дана током којих је био могућ рад радне групе на усавршавању радне верзије закона, као и запитаност ко је, ако не радна група, радио на новој радној верзији закона која није уважила најзначајније сугестије Друштва судија садржане у допису од 29.10.2012. године.

1. Право на удруживање – члан 7

Право на (струковно) удруживање гарантовано је и Уставом Републике Србије и чланом 11. Европске конвенције, која је саставни део правног поретка Србије на основу одредбе члана 16 Устава. Оно је, као гаранција независности судија, изричито наведено и осталим међународним документима, међу којима су: Основна начела независности судства (тачке 8. и 9) усвојена од стране Уједињених нација 1985. године, Европска повеља о статусу за судије (тачка 1.7), Магна карта судија (Основна начела) Консултативног већа европских судија Савета Европе (тачка 12), Препорука Комитета министара Савета Европе државама чланицама ЦМ/РЕЦ(2010)12 о судијама: независност, делотворност и одговорности (параграф 25).

Устав РС гарантује ово право одредбом члана 55. која се налази у глави Основна људска и мањинска права. Одредбе о основним људским правима тумаче се у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење (члан 18. Устава), а њихова јемства у Уставу служе очувању људског достојанства и остварењу пуне слободе и једнакости сваког појединца у праведном, отвореном и демократском друштву, заснованом на начелу владавине права (члан 19. Устава). Људска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права, при чему су сви државни органи дужни да, при ограничавању људских права, воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права (члан 20 Устава).

Струково удружење судија – Друштво судија Србије настало је као израз непристајања дела судија на режим владајући током последње деценије XX века, који је од судија у Србији очекивао, а у одређеном броју судија и добио, извршиоце своје воље приликом доношења судских одлука које су легализовале изборну крађу на локалним изборима у 1996. години. Основано 1997. године, Друштво судија Србије је формалан статус добило тек 2001. године, након правних процедура и разрешења више десетина његових чланова само зато што су били чланови струковог удружења судија и промене власти.

Проактивно уочавајући проблеме у правосудном систему, Друштво судија је 2001. иницирало оснивање центра за обуку судија и тужилаца, и заједно са Владом Србије, равноправним деловима оснивачког улога, постало суоснивач Правосудног центра. Оно је 2005. године, дакле годину дана пре Владе, израдило и приказало јавности своје виђење стратегије реформе судства, учествујући у раду Комисије за реформу правосудја (у бројним радним групама, између осталих и оним за израду смерница за правосудне законе, Закона о Високом савету судства и Закона о Правосудној академији), организујући упоредо бројне стручне скупове ради јавног расправљања о

уставним и законским решењима, пре и након њиховог доношења. Етички кодекс, усвојен приликом оснивања Друштва судија, замењен је Стандардима судијске етике 2003. године и оснивањем Етичког савета Друштва. Поред интезивног разматрања етичких питања, Друштво судија залагало се за увођење поузданог система вредновања рада судија и за систем дисциплинске одговорности, као механизме управљања правосудним системом, који системи су и предвиђени Законом о судијама из 2008. године (иако нису разрађени подзаконским актима, нити су до сада постали функционални).

Друштво судија је члан Европског удружења судија за демократију и слободе (МЕДЕЛ) од 2008. године и Међународног удружења судија (ИАЈ) од 2009. године и промотер европских вредности и међународних правосудних стандарда у Србији. Зато је признање ОЕБСа председници Друштва судија за личност године 2007. у области владавине права, као и Прве европске куће у Србији за Најевропљанина у 2011. години, те њен избор за генералног секретара МЕДЕЛ-а у новембру 2011. године, признање Друштву судија као удружењу у целини.

Ипак, највећи допринос струковог удружења судија правној држави у Србији десио се у периоду од 2006. године, а посебно од 2008. године, закључно са 2012. годином. У том периоду прекинута је сталност судијске функције спровођењем тзв. општег избора судија у децембру 2009. године, који је за судије које су „изабране“ био реизбор, а за оне које нису биле „изабране“ био разрешење, таквих је била трећина, односно 837. Управо активности струковог удружења судија, којима се придружило и струковно удружење тужилаца, помогле су да се идентификују проблеми настали током неуспелог спровођења реформе правосуђа, да се креирају и усагласе мере и активности и изврши убедљива аргументација за њихово спровођење, што је, после три године, резултирало поништавањем последица неуставног и супротног међународним стандардима, прекида сталности судијске функције и предузимању мера за стабилизацију правосудног система.

Тако је уставни поредак у Србији сачуван првенствено захваљујући активности струковних удружења судија и тужилаца, чији су поједини чланови, стицајем околности, посебно они који су били незаконито разрешени, били у могућности да посвете целокупно своје време многобројним, разноврсним и захтевним активностима у земљи и иностранству. Та ситуација, у којој се показало да струковна удружења као делови грађанског друштва, постају важни „контролори“ и коректори недемократских активности државних институција, учинила је очигледним да је за суштинско остварење судијске независности неопходно да постоје реални услови за функционисање струковог удружења судија и тужилаца и да

Уставом гарантована слобода удруживања остаје гола прокламација уколико се судијама – члановима струковог удружења не обезбеде реалне могућности да се баве струковним активностима.

У Србији тренутно има нешто око 3.000 судија, укључујући око 600 судија прекршајних судова који су имали своје удружење пре него што су били инкорпорирани у судски систем, почев од 2010. године. Тренутно постоје три струковна удружења судија и тужилаца чији чланови обухватају претежан део правосуђа. Друштво судија Србије је најстарије и има око 950 чланова, Удружење судија прекршајних судова има око 600 чланова, што чини практично све судије прекршајних судова и Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије са нешто испод 500 чланова, обухвата претежан део јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца у Србији. Није извесно да ће у скоријој у будућности бити основано неко ново струковно удружење судија или тужилаца, али је извесно да их не би могло бити више од још једног.

Репрезентативност удружења која би уживала конкретна права обезбеђена је предложеним бројем од 700 чланова – судија (мада би удружење било репрезентативно и са знатно мањим бројем чланова – судија). Тај број оријентационо представља четвртину укупног броја судија. Сразмерно броју чланова (мањем од 700), ова права имала би и мања струковна удружења. Истовремено, права која би била омогућена појединим члановима струковних удружења не би утицала на обављање примарних судијских/тужилачких дужности у целини.

Како се права по основу рада судија, сагласно члану 11 Закона о судијама, остварују на основу посебног закона који никада није донет, на судије се у погледу њихових права по основу рада, у областима које нису регулисане, примењује Закон о раду. Свесно чињенице да није синдикат, већ да се залаже за много шире, опште друштвене циљеве као што су владавина права и независно судство, сходно одредбама тог закона, Друштво судија поново указује на изузетну важност регулисања овог питања и предлаже да се у одредбу члана 7. Закона о судијама, унесу одредбе које конкретизују корпус права на струковно удруживање и омогућавају струковним удружењима судија и тужилаца да буду у реалној могућности да се ефективно залажу за циљеве правне државе.

Предлог Друштва судија је да се у наставку члана 7 додају четири нова става тако да члан 7. гласи:

„Право на удруживање

Члан 7

1. Ради заштите својих интереса и очувања своје самосталности и независности, судије имају право да се удружују.

2. ПРЕДСЕДНИК УДРУЖЕЊА СУДИЈА КОЈЕ ИМА ВИШЕ ОД 700 ЧЛАНОВА ИЗ РЕДА СУДИЈА ИМА ПРАВО

НА ПЛАЋЕНО ОДСУСТВО У ТРАЈАЊУ ОД 80 САТИ МЕСЕЧНО РАДИ ОБАВЉАЊА ФУНКЦИЈЕ У УДРУЖЕЊУ.

3. ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА, ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА И ЗАМЕНИК ПРЕДСЕДНИКА УПРАВНОГ ОДБОРА УДРУЖЕЊА СУДИЈА КОЈЕ ИМА ВИШЕ ОД 700 ЧЛАНОВА ИЗ РЕДА СУДИЈА ИМАЈУ ПРАВО НА ПЛАЋЕНО ОДСУСТВО У ТРАЈАЊУ ОД 40 САТИ МЕСЕЧНО РАДИ ОБАВЉАЊА ФУНКЦИЈЕ У УДРУЖЕЊУ.

4. ДО ДЕСЕТ ЧЛАНОВА УПРАВНОГ ОДБОРА УДРУЖЕЊА СУДИЈА КОЈЕ ИМА ВИШЕ ОД 700 ЧЛАНОВА ИЗ РЕДА СУДИЈА ИМАЈУ ПРАВО НА ПЛАЋЕНО ОДСУСТВО У ТРАЈАЊУ ОД 10 САТИ МЕСЕЧНО РАДИ ОБАВЉАЊА ФУНКЦИЈЕ У УДРУЖЕЊУ.

5. НА СРАЗМЕРНО МАЊЕ ПЛАЋЕНО ОДСУСТВО ИМАЈУ ПРАВО ПРЕДСТАВНИЦИ УДРУЖЕЊА НАВЕДЕНИ У СТАВОВИМА 2.- 4. ОВОГ ЧЛАНА У УДРУЖЕЊУ КОЈЕ ИМА МАЊЕ ОД 700 ЧЛАНОВА ИЗ РЕДА СУДИЈА.”

2. Смањење броја судија и укидање суда

– члан 13

Одредбу става два члана 13. Закона о судијама не треба брисати.

Према решењу из најновије радне верзије Закона о судијама, члан 13 гласи:

„2. Смањење броја судија и укидање суда

Члан 13.

Судијска функција не престаје ако буде смањен број судија у суду у коме обавља судијску функцију.

Ако суд буде укинут, судија наставља функцију у суду који преузима надлежност, односно у суду исте врсте и истог степена, или приближно истог степена:

Високи савет судства доноси одлуку у којем суду судија наставља функцију.”

Одредбом члана 150. Устава РС (Непреместивост судије) прописано је да судија има право да врши судијску функцију у суду за који је изабран и само уз своју сагласност може бити премештен или упућен у други суд (став 1) и да у случају укидања суда или претежног дела надлежности суда за који је изабран, судија изузетно може без своје сагласности бити трајно премештен или упућен у други суд, у складу са законом (став 2).

Закон о судијама регулише овај случај управо ставом два члана 13. на тај начин што прописује да, у случају укидања суда, судија наставља функцију у суду који преузима надлежност, односно у суду исте врсте и истог степена, или приближно истог степена. Брисањем става два члана 13. отворила би се могућност да судија буде премештен, без своје сагласности и без посебног правила, дакле, произвољно, у (било који) суд нижег степена, и да дође до снижавања достигнутог нивоа непреместивости судије, као једне од гаранција независности судства, које је начело прокламовано одредбом чланова 1, 3 и 4 Устава.

Независност судске власти је начин остварења владавине права која је основна претпоставка Уста-

ва (члан 3. Устава) и изричито је гарантована одредбом члана 4. став 4. Устава. Независност судске власти је и претпоставка права на правично суђење, такође гарантованог одредбом члана 32 Устава, које је једно од основних људских права. Без независности судства, као претпоставке права на правично суђење, није могуће постојање Републике Србије као државе заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима (члан 1. Устава). Уколико се независност судске власти само прокламује, а суштински не остварује, или се редукује произвољним омогућавањем да се судије премештају, без њихове сагласности, у суд било ког нижег степена, онда се задира у судску независност и угрожава право на правично суђење, а већ достигнути ниво заштите тог права (онемогућавањем да судије, у случају укидања суда, настави функцију у неком другом суду осим у суду који преузима надлежност, односно у суду исте врсте и истог степена, или приближно истог степена) снижава се достигнути ниво права, супротно уставној забрани.

Људска права зајемчена Уставом могу бити ограничена само законом, и то само ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права, с тим што се њихов достигнути ниво не може смањивати, сагласно одредбама чланова 18. до 22. Устава, при чему су сви државни органи, дужни да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Овакво решење било би супротно и садржини права на учешће у јавним пословима, гарантованог чланом 53 Устава, по коме грађани имају право да учествују у управљању јавним пословима и да под једнаким условима ступају у јавне службе и на јавне функције. Судије према којима би се применио овакав третман биле би дискриминисане у односу на остале, супротно уставној забрани дискриминације из члана 21 Устава.

Друштво судија разуме да се овом изменом Закона о судијама покушава исправка неких неоснованих напредовања или ненапредовања у поступку реизбора из 2009. године и решење проблема распоређивања судија враћених на основу одлука Уставног суда, у контексту планиране измене судске мреже, али сматра да је недопустиво да се то чини на наведени начин. Посебно је недопустиво да се такво решење, које се предузима ради „премошћавања” једне изузетне и једнократне ситуације, претвори у

правило без изузетка за убудуће. У следећој тачки биће дати и други аргументи са овим у вези.

3. Непреместивост судија – чланови 18. и 19.

Систематика одредаба чланова 18. и 19. о непремистивости судија, које су гаранција њиховог независног положаја, у садашњем Закону о судијама нису логично изложене. Члан 18. треба само да дефинише појам непремистивости, а изузеци од тог института треба да буду садржани у посебним члановима, који уређују премештај (члан 19.) и упућивање (чланови 20. и 21.) судија.

Поред тога нужно је одредити појам „укидања претежног дела надлежности суда“ и прописати да се премештај врши на основу унапред прописаних и објављених правила која доноси Високи савет судства, и то без обзира да ли укинути део надлежности преузима један или више судова. Посебно су нејасна, па тиме и спорна, решења из става два и три члана 19. по којима, изузетно од става 1. овог члана, судија може без своје писмене сагласности бити премештен у други суд у случају промене претежног дела надлежности суда за који је изабран.

Непремистивост судије без његове сагласности, као једна од гаранција судске независности, прописана је одредбом члана 150. Устава као изузетак, и то само у два случаја – у случају укидања суда или укидања претежног дела надлежности суда за који је судија изабран.

Предложени **члан 19. став 2, у делу који прописује могућност премештаја судије без његове сагласности у други, односно (било који) нижи суд у случају „промене претежног дела надлежности суда“ треба брисати зато што је неуставан.** Устав не прописује могућност премештаја судије без његове сагласности у таквом случају, па „промена“ надлежности не може да буде основ за премештај. Из истих разлога треба **брисати и став 3. члана 19.** који дефинише „промену“ надлежности, иако тај разлог није прописан Уставом као изузетак од непремистивости судије, односно као могући основ за премештај судије без његове сагласности.

У погледу одредаба о премештају предложених овом верзијом Закона, јасно је да се њима покушава решити проблем распоређивања судија враћених на основу одлука Уставног суда и то у контексту планиране измене судске мреже, а можда и неких неоснованих (не)напредовања у 2009. години.

Међутим, решење тог проблема није везано за измену Закона о судијама, јер и постојећи уставни и законски оквир омогућава распоређивање судија у измењеној судској мрежи. Високи савет судства је тај који је надлежан да реши овај проблем одређујући, пре свега, редослед потеза.

Из начина на који је спровео одлуке Уставног суда, очигледно је да Високи савет судства није водио рачуна о пријавама судија које је „вратио“ јер је

изабрао судије за судове који су, по његовој оцени, преузели надлежност судова у којима су те судије раније обављале функцију. Тако је Високи савет судства све судије ранијих општинских судова изабрао у основни суд, судије ранијих окружних судова изабрао у виши суд, а судије ранијег Врховног суда Србије изабрао у Врховни касациони суд. Међутим, надлежност окружног суда није преузео само садашњи виши суд, већ и апелациони и Управни суд, а надлежност Врховног суда преузели су, осим Врховног касационог суда, и Управни и апелациони суд.

На тај начин **ВСС је применио неједнак третман** према судијама реизабраним у децембру 2009 и према судијама „враћеним“ 2012. Вршећи реизбор судија у децембру 2009, Високи савет судства је одлучивао и о њиховим пријавама за све судове за које су конкурисали, док је сада „враћене“ судије изабрао за суд који је, по схватању Савета, преузео надлежност суда у коме су те судије обављале функцију.

Високи савет судства **још увек није ставио ван снаге одлуке о престанку судијске дужности судија од 25.12.2009. године и од 14.6.2010. године, нити је одлучио о пријавама** судија који су, поред суда у који су сада „враћени“ (изабрани), конкурисали и за неки од новоустановљених судова. Дакле, **ВСС није у целости поступио по одлуци Уставног суда** да, приликом избора „нереизабраних“ судија стави ван снаге одлуке о престанку њихове судијске дужности и да води рачуна и о њиховим пријавама, имајући у виду за који су суд конкурисали, сагласно одредби члана 30 Правила по којима је спроведена ревизија реизбора. **Зато је ВСС у обавези да стави ван снаге одлуке о престанку судијске дужности, пре него што коначно одлучи о пријавама свих судија који су, поред суда у који су враћени, конкурисали и за неки од новоустановљених судова.** При томе, како је то наведено и у одлуци Уставног суда, прописани број судија није сметња за њихов избор у било који од тих судова.

Планирана измена надлежности судова, односиће се како на измену стварне надлежности (на основу измене Закона о уређењу судова), тако и на измену подручја судова, па тиме и могућег броја предмета у њима (на основу измене Закона о седиштима судова), па и на промену месне надлежности, уколико дође до измене процесних закона. Уколико због тога постојећи судови изгубе претежан део своје надлежности, што доводи до смањења потребног броја судија у њима, Савет може, и без сагласности судија, да их премести у судове који су преузели ту надлежност, у складу са одредбама чланова 18. и 19. овог закона, формулисаних на начин како предлаже Друштва судија у овом документу.

Друштво судија сматра да треба изменити члан 18. и 19, тако да чланови 18 и 19 гласе:

„1. ПОЈАМ

ЧЛАН 18

СУДИЈА ИМА ПРАВО ДА ВРШИ СУДИЈСКУ ФУНКЦИЈУ У СУДУ ЗА КОЈИ ЈЕ ИЗАБРАН, ОСИМ У СЛУЧАЈЕВИМА ПРОПИСАНИМ ОВИМ ЗАКОНОМ.

2. ПРЕМЕШТАЈ

ЧЛАН 19

СУДИЈА МОЖЕ, УЗ СВОЈУ САГЛАСНОСТ, БИТИ ПРЕМЕШТЕН У ДРУГИ СУД ИСТЕ ВРСТЕ И ИСТОГ СТЕПЕНА, УКОЛИКО ПОСТОЈИ ПОТРЕБА ЗА ХИТНОМ ПОПУНОМ УПРАЖЊЕНОГ СУДИЈСКОГ МЕСТА, КОЈА СЕ НЕ МОЖЕ РЕШИТИ ИЗБОРОМ ИЛИ УПУЋИВАЊЕМ СУДИЈЕ, УЗ ПРИБАВЉЕНУ САГЛАСНОСТ ПРЕДСЕДНИКА ОБА СУДА.

СУДИЈА ДАЈЕ САГЛАСНОСТ У ПИСАНОМ ОБЛИКУ ПРЕ ДОНОШЕЊА РЕШЕЊА О ПРЕМЕШТАЈУ.

ИЗУЗЕТНО, СУДИЈА МОЖЕ БЕЗ СВОЈЕ САГЛАСНОСТИ БИТИ ПРЕМЕШТЕН У ДРУГИ СУД У СЛУЧАЈУ УКИДАЊА СУДА ИЛИ ПРЕТЕЖНОГ ДЕЛА НАДЛЕЖНОСТИ СУДА ЗА КОЈИ ЈЕ ИЗАБРАН.

СУДУ ЈЕ УКИНУТ ПРЕТЕЖАН ДЕО НАДЛЕЖНОСТИ КАДА ЈЕ ЗБОГ УКИДАЊА СТВАРНЕ ИЛИ МЕСНЕ НАДЛЕЖНОСТИ ДОШЛО ДО СМАЊЕЊА ПОТРЕБНОГ БРОЈА СУДИЈА

СУДИЈА ТРАЈНО НАСТАВЉА ФУНКЦИЈУ У СУДУ У КОЈИ ЈЕ ПРЕМЕШТЕН.

РЕШЕЊЕ О ПРЕМЕШТАЈУ ДОНОСИ ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА НА ОСНОВУ УНАПРЕД УТВРЂЕНИХ И ОБЈАВЉЕНИХ ПРАВИЛА.“

4. Обавештавање о трајању поступка – члан 28

Одредби члана 28. (Обавештавање о трајању поступка), ако уопште негде треба да постоји, место није у Закону о судијама, већ у Закону о уређењу судова. Друштво судија сматра ову одредбу и обавезе њоме прописане, непотребним и временски захтевним. Иако су и до сада постојале, обавезе прописане овом одредбом нису биле испуњаване, мада су биле злоупотребљаване, по потреби, у реизбору 2009. године.

Уколико би се пак примењивале, оне би захватале превише радног времена, без суштинског доприноса убрзању поступка. У судовима у Србији постоји драстична неравномерна оптерећеност судова и судија. У случају оних судова који су преоптерећени бројем предмета, оваква одредба могла би да постаје средство државне репресије и застрашивања председника суда и судија тих судова. Уместо да држава обезбеди услове за равномерну оптерећеност судова и судија и за суђење у разумном року, што је њена обавеза, ова одредба би држави служила као параван да предузима мере ради смањења броја предмета и скраћивања рока њиховог решавања, а у ствари би се њоме одговорност за лошу

организацију рада појединих судова и процену броја судија, пребацивала са државе насудове и судије.

Посебно је спорна одредба последњег, трећег става овог члана, по којој дужност обавештавања из става 1. и 2. тече од дана пријема предмета у суд. То би значило да председник суда предузима све наведене мере, сваког радног дана у години, таман као да нема никакне друге обавезе. У судовима који имају по неколико десетина хиљада предмета у раду, то би било огромно оптерећење и скоро неизвршава обавеза. Ако је процена предлагача да овај члан мора да постоји, а Друштво судија сматра да не треба да постоји, онда би бар **рокови одређени у првом и другом ставу требало да буду продужени, а последњи став требало би да гласи:**

„Обавештавање из става 1. и 2. овог члана извршиће се у року од месец дана од израде годишњег извештаја о раду суда.“

5. Период за који се врши вредновање – члан 35

Како би се спречиле злоупотребе у процесу вредновања рада судија и вредновање, од алатке за унапређење способности судија и судског система, претворило у средство застрашивања и малтретмана судија, неопходно је да се установи минимални временски период у коме неће бити могуће вршити ванредно вредновање судија. Стога, **Друштво судија предлаже да члан 35 став 2 буде преформулисан и допуњен тако да гласи:**

„Период за који се врши вредновање

Члан 35

Изузетно, судија НА СТАЛНОЈ ФУНКЦИЈИ може бити и ванредно вреднован ПО ПРОТЕКУ НАЈМАЊЕ ЈЕДНЕ ГОДИНЕ ОД ПРЕТХОДНОГ ВРЕДНОВАЊА, на основу одлуке Високог савета судства.“

6. Основна плата – члан 37

Предложене законске измене указују на могуће промене положаја судија и извесност да ће одређени број бити премештен у суд нижег степена. Када ће се већ одступати од начела непреместивости, било би у реду да судије које су премештене у суд нижег степена, не буду кажњене и смањењем плате и да задржи плату коју би имао да је наставио да буде судија суда за који је изабран пре него што је премештен. Зато **Друштво судија предлаже** да нови, други став, члана 37 Закона о судијама, буде формулисан на следећи начин:

„Основна плата

Члан 37

СУДИЈА КОЈИ ЈЕ ИЗУЗЕТНО ПРЕМЕШТЕН У СУД НИЖЕГ СТЕПЕНА, ЗАДРЖАВА ПЛАТУ КОЈУ ЈЕ ИМАО У СУДУ СУДИЈЕ СУДА ЗА КОЈИ ЈЕ БИО ИЗАБРАН.“

7. Покретање поступка за разрешење – члан 64

У погледу члана 64 којим је прописана надлежност и покретање поступка за разрешење, у ставу другом потребно је разграничити надлежност за покретање поступка за разрешење за сваки од разлога за разрешење прописаних чланом 62.

Један од разлога за разрешење је тежак дисциплински прекршај судије. Како је одредбом члана 92. прописано да дисциплинска комисија покреће поступак за разрешење када утврди одговорност судије за тежак дисциплински прекршај, јасно је да је дисциплинска комисија, када се судија није жалио против такве њене одлуке, надлежна да предложи покретање поступка за разрешење.

Као разлог за разрешење наведено је и нестручно вршење функције, а одредбом члана 63. је прописано да се нестручним сматра недовољно успешно вршење судијске функције када судија добија оцену „не задовољава“. Имајући у виду одредбе о вредновању рада судија, јасно је да само органи за вредновање могу дати такву оцену. Зато органи за вредновање, када је судија оцењен оценом „не задовољава“ треба да буде надлежни да предложи покретање поступка за разрешење. У том смислу требало би допунити одредбе о вредновању рада судија и прописати да су органи надлежни за вредновање рада судија дужни да предложе покретање поступка за разрешење у одређеним случајевима.

Уколико не би били прецизно одређени органи надлежни да предложе покретање поступка за разрешење судије, овлашћење Високог савета судства да покрене поступак за разрешење по службеној дужности из свих разлога створило би опасност да Високи савет судства покрене поступак за разрешење због учињеног тешког дисциплинског прекршаја или нестручног вршења судијске функције, а да те разлоге претходно нису утврдили надлежни органи у прописаној процедури.

С обзиром на разлоге за разрешење прописане одредбом члана 62, као и на органе који су надлежни да утврде постојање тих разлога и да предложе покретање поступка за разрешење, јасно је да председници судова нису овлашћени да оцењују да ли постоје разлози за разрешење, те не могу ни бити овлашћени предлагачи. Тиме се не искључује њихово право да код надлежног органа иницирају поступак ради утврђивања неког од разлога за разрешење (иницијатива за ванредно вредновање рада судије, подношење дисциплинске пријаве).

Предлог Друштва судија је да став други члана 64. буде измењен и да се дода нови став три, тако **да цео члан 64. гласи:**

„Надлежности и покретање поступка за разрешење

Члан 64

Иницијативу за разрешење судије може поднети свако лице.

ПОСТУПАК ЗА РАЗРЕШЕЊЕ СУДИЈЕ ПОКРЕЋЕ ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА

- ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ, ЗБОГ ОСУДЕ СУДИЈЕ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НА БЕЗУСЛОВНУ КАЗНУ ЗАТВОРА ОД НАЈМАЊЕ ШЕСТ МЕСЕЦИ ИЛИ ЗА КАЖЊИВО

ДЕЛО КОЈЕ ГА ЧИНИ НЕДОСТОЈНИМ СУДИЈСКЕ ФУНКЦИЈЕ ИЛИ КАДА ПОТВРДИ ОДЛУКУ ДИСЦИПЛИНСКЕ КОМИСИЈЕ КОЈОМ ЈЕ УТВРЂЕНА ОДГОВОРНОСТ СУДИЈЕ ЗА ТЕЖАК ДИСЦИПЛИНСКИ ПРЕКРШАЈ;

- НА ПРЕДЛОГ ОРГАНА ЗА ВРЕДНОВАЊЕ РАДА СУДИЈЕ, КАД СУДИЈА НЕСТРУЧНО ВРШИ ФУНКЦИЈУ;

- НА ПРЕДЛОГ ДИСЦИПЛИНСКЕ КОМИСИЈЕ, КАДА СУДИЈА НИЈЕ ИЗЈАВИО ЖАЛБУ ПРОТИВ ОДЛУКЕ ДИСЦИПЛИНСКЕ КОМИСИЈЕ КОЈОМ ЈЕ УТВРЂЕНО ДА ЈЕ УЧИНИО ТЕЖАК ДИСЦИПЛИНСКИ ПРЕКРШАЈ.

ПРЕДСЕДНИК ПРВОСТЕПЕНОГ СУДА ПРЕД КОЈИМ СЕ ВОДИО КРИВИЧНИ ПОСТУПАК ПРОТИВ СУДИЈЕ, ДУЖАН ЈЕ ДА БЕЗ ОДЛАГАЊА ДОСТАВИ ВИСОКОМ САВЕТУ СУДСТВА ОСУЂУЈУЋУ ПРАВНОСНАЖНУ ПРЕСУДУ.

Разлоге за разрешење утврђује Високи савет судства.“

Уколико би било прихваћена оваква формулација члана 64, било би неопходно и да се у **члану 33. дода последњи став** који гласи:

„КАДА ЈЕ СУДИЈА ОЦЕЊЕН ОЦЕНОМ „НЕ ЗАДОВОЉАВА“ КОМИСИЈА ИЗ СТАВА 3 ОВОГ ЧЛАНА ИЛИ КОМИСИЈА ИЗ СТАВА 1 ОВОГ ЧЛАНА УКОЛИКО СУДИЈА НИЈЕ ИЗЈАВИО ПРИГОВОР, ПРЕДЛАЖЕ ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПАКА ЗА РАЗРЕШЕЊЕ СУДИЈЕ.“

а да се наслов изнад члана 92 и одредба члана 92 измене и ускладе са тим предлогом тако да гласе:

„Предлагање разрешења

Члан 92

Када утврди одговорност судије за тежак дисциплински прекршај ОДЛУКОМ ПРОТИВ КОЈЕ НИЈЕ ИЗЈАВЉЕНА ЖАЛБА, Дисциплинска комисија ПРЕДЛАЖЕ ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПАКА за разрешење судије.“

8. Рокови за вредновање рада – самостални члан

Друштво судија сматра да је неопходно додати самостални члан у вези са вредновањем рада, који би ту област јасно регулисао и искључио могућност да се вредновање рада судија вршио одмах након доношења подзаконског акта из члана 32 став 4, јер би то представљало његову ретроактивну примену. Тај позаконски акт може да се примењује за вредновање рада судија само за период који се посматра после његовог доношења. Самостални члан гласио би:

„РОКОВИ ПРОПИСАНИ ЧЛАНОМ 35 ОВОГ ЗАКОНА ПОЧИЊУ ДА ТЕКУ ОД ДАНА ДОНОШЕЊА КРИТЕРИЈУМА И МЕРИЛА ИЗ ЧЛАНА 32 СТАВ 4 И ИЗБОРА ОРГАНА ИЗ ЧЛАНА 33“.

Са поштовањем,
председница Друштва судија

ПРЕДЛОЗИ ДРУШТВА СУДИЈА СРБИЈЕ У ВЕЗИ СА РАДНОМ ВЕРЗИЈОМ ЗАКОНА О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О УРЕЂЕЊУ СУДОВА

Министарство правде и државне управе
Београд
Немањина 22 – 26

8. јануар 2013

Предлози Друштва судија Србије у вези са радном верзијом Закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова

Дана 13. децембра 2012. године Министарство правде и државне управе доставило је Друштву судија нову радну верзију Закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова, у односу на ону која је разматрана на јавној расправи 1.11.2012. године.

Друштво судија сагласно је са предложеним решењима које није коментарисало овим дописом и поздравља чињеницу што се успорило са доношењем правосудних закона, као и настојање Министарства да прибави мишљење струковног удружења судија о намеравањим законским изменама. Истовремено, Друштво судија жали што добијено време није искоришћено за даљи рад радне групе ради усавађања радне верзије закона. Такође, постоји запитаност ко је, ако не радна група, радио на новој радној верзији закона и предложио решења која радна група уопште није разматрала нити су помињана на јавној расправи (предлози чланова 8а, 8б и 8в).

Из нове радне верзије Закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова јасно је да се одустило од више раније намеравањих измена и да се планирају веома рестриктивне измене Закона о уређењу судова. Најважније измене односе се на растеређење Уставног суда уставних жалби због повреде права на суђење у разумном року, увођење судских менаџера и измене надлежности Вишег суда. Заједно са изменама Закона о судијама које прописују могућност премештаја судија без њихове сагласности, осим реинтеграције судија противправно разрешених 2009. године, ове измене отварају могућност премештаја и осталих судија. Друштво судија упућује на запажања и сугестије изложене у допису од 29.12.2012. године у вези са децембарском радном

верзијом Закона о изменама и допунама Закона о судијама.

У овом акту Друштво судија коментарише предложена решења и истовремено предлаже и поједине измене које су логичне и у складу са начелом поделе власти, лако спроводиве, не захтевају велике захвате, а које би побољшале Закон о уређењу судова односно функционисање судова (такви предлози изложени су у тачкама 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9. и 11.).

Друштво судија изложило је овим актом и предлоге који се односе на преиспитивање надлежности судова, посебно Вишег суда, статус судијских помоћника и саветника, увођење новог професионалног занимања у судству и управно-судског већа, као и на коначно обједињавање свих трошкова за судове, судије и судско особље и поверавање послова у вези са судским буџетом (предлагање обима и структуре буџетских средстава, њихове расподеле на судове и надзора над њиховим трошењем) Високом савету судства. Ови предлози захтевају пажљиву анализу, поновно дефинисање циљева, њихово рангирање и разраду, као и измену других закона, ради усаглашавања (такви предлози садржани су у тачкама 4, 7, 8, 10, 12, 13. и 14.). Друштво судија, међутим, користи и ову прилику да укаже на корист која би за правосудје могла да буде постигнута уколико би те измене биле извршене.

1. Заштита права на суђење у разумном року – чл. 8а, 8б и 8в

Друштво судија разуме да је прописивање чланова 8а, 8б и 8в покушај да се поспешу поступак судова у разумном року, да се Уставни суд растерети знатног броја предмета у којима се тражи утврђење повреде права на суђење у разумном року, као и да се предупреди скоро сигурна „затрпаност“ овим предметима Управног или Врховног касационог суда (уколико би том суду била поверена надлежност за поступање у таквим случајевима). Истовремено, Друштво судија је уверено да наведеним решењима не само да није могуће постићи ту сврху, већ би били направљени додатни проблеми.

Временска доступност правде захтева да суђење, закључно са извршењем судске одлуке, буде обављено у разумном, па и у оптималном и предвидивом року. За то је, међутим, потребно да држава обезбеди одговарајуће услове, како наводи Суд у Стразбуру у Случају Цимерман и Штајнер *вс.* Швајцарска (1985) и у другим одлукама са тим у вези, као и низ међународних препорука и мишљења.

Последњих година правосуђе Србије суочава се са озбиљним проблемом велике несразмере у оптерећености судова и судија. Несразмерна оптерећеност је вишеструко повећана од 1.1.2010. године, односно од почетка рада нових судова. Преоптерећеност судија праћена је падом квалитета судовања, посебно тамо где су судије оптерећене великом бројем предмета. Од судија се захтева ефикасност схваћена као решавање што већег броја предмета у што краћем року. Као таква, она је проглашена најсветијим циљем, а култ бројки је непомерив. Све је подређено решавању предмета, а не проблема. Овим се заправо повређује и право на правично суђење и остала права. Ако се настави са оваквим приступом, те ће повреде нужно бити још и бројније, а грађани све незадовољнији правосуђем. Ни грађани, ни судије, а што је најгоре, ни тела судске самоуправе, не схватају да ефикасност значи доношење квалитетних одлука, у разумном року, након правичног разматрања ствари (параграф 31. Препоруке Комитета Министара ЦМ/Рец(2010)12 државама чланицама о судијама).

Овакав приступ не може се оправдати аргументом да се одлуке Суда у Стразбуру против Србије, наводно, првенствено доносе због непоштовања права на суђење у разумном року, јер су такве одлуке донете у само 26% разматраних случајева. У $\frac{3}{4}$ предмета утврђено је да је до повреде права дошло због проблема са квалитетом правне заштите, односно због стручности и због услова у којима судије раде (првенствено због преоптерећености) – у 20% случајева утврђена је повреда права на правично суђење, док се у 54% случајева ради о повредама осталих права. Правичност и квалитет правде, а не брзина, је основно што треба поправљати.

У свим судовима у којима су судије оптерећене неразумно великим бројем предмета (конкретни и веома илустративни примери системске преоптерећености приказани су у енд ноти)¹⁾, за очекивати је да ће грађанима правна заштита бити пружена не само у року који се не може сматрати разумним, већ ће они у остварењу правне заштите бити и дискриминисани у односу на грађане којима суде судије у мање оптерећеним судовима. Уколико би заиста била усвојена решења из чланова 8а, 8б и 8в нацрта закона, за очекивати је да би се још више повећао број предмета у судовима, јер би се грађани чији се предмети налазе пред (пре)оптерећеним судовима обраћали вишим судовима ради утврђења повреде права на

суђење у разумном року и новчаног обештећења. Јасно је и да би грађани успели у тим поступцима а држава била обавезана да им плати новчану компензацију.

Уместо да се отклоне узроци због којих долази до повреде права на суђење у разумном року, отклањали би се „симптоми“ проблема, а за системски недостатак за чије је отклањање одговорна држава, били би окривљени судови, односно судије. То даље значи да ће се лоше вредновати рад судова, односно њиховог председника и судија, што може довести и до њиховог разрешења. У сваком случају, крајњи резултат ће бити да ће грађани бити све незадовољнији правосуђем.

Смањење броја предмета може се постићи или скраћењем времена за њихово решавање (медијацијом, другачијом организацијом судова, увођењем новог занимања судијског помоћника – „Rechtspfleger“ – правника коме ће бити поверен низ мање сложених послова које сада обављају судије, изменом процесних поступака, правном помоћи и слично) или већим бројем оних који раде на њиховом решавању (судија или правника и обученог административног особља који им помажу), а у сваком случају, већим улагањем средстава.

Друштво судија је уверено да је целисходније створити одговарајуће услове да судије суде у разумном року (увођењем новог судског занимања), него „лечити симптом“ установљавањем исто толико скупих, а можда и скупљих, „паралелних поступака“ у којима ће се странке обраћати вишим судовима ради утврђења да им је повређено право на суђење у разумном року и новчаног обештећења.

1. Предлог Друштва судија је да се бришу чланови 8а, 8б и 8в.

2. Судске јединице – члан 19

Судска јединица, дефинисана на начин како је то учињено одредбом члана 6. радне верзије није јасна, нити се може закључити који је разлог за постојање судске јединице и зашто је то боље него постојање суда. Овако формулисаним појмом судске јединице, у комбинацији са одредбама чланова 13, 18 и 19. радне верзије Закона о судијама, отвара се могућност да се судије премештају из суда у суд, односно у судску јединицу која не мора бити у месту њиховог пребивалишта. Тиме се може утицати на положај судије јер се релативизује једна од гаранција независности и непристрасности судија – непреместивост.

Друштво судија предлага да овај члан гласи:

„Судска јединица“¹⁾

Члан 19.

Судска јединица је самостална организациона јединица основног или привредног суда која се оснива за подручје једне или више општина са подручја истог суда у којој се суди и врше послови из надлежности суда за подручје тих општина.

Судска јединица оснива се и укида законом.

Судска јединица може се основати када је за суђење и вршење послова у њој потребно више судија, а нема услова за оснивање суда.

Судском јединицом руководи судија из судске јединице којег председник суда одреди за свог заменика.

У судовима у којима су основане судске јединице избор судија се врши за ту судску јединицу.

У случају укидања судске јединице, судије настављају да врше функцију у суду за чију су судску јединицу биле изабране.“

3. Надлежност Вишег суда – члан 23.

Одредбом члана 142 Устава, првом одредбом у глави о судству, која прописује начела судства, прописано је (став 4.) да у суђењу учествују судије и судије поротници, на начин утврђен законом и да (став 6.) да суд суди у већу, а законом се може предвидети да у одређеним судовима и у одређеним стварима суде само судије.

У погледу кривичне надлежности, Виши суд у скраћеном поступку, суди за кривична дела у којима је прописана казна затвора до 8 година, дакле за тешка кривична дела (тешка крађа, разбојништво, тешко дело против безбедности јавног саобраћаја, блудне радње, обљуба над малолетним лицем и слично). У погледу парничне надлежности, планиране узмене Закона о парничном поступку уставно начело зборности у суђењу претварају у изузетак Иако је то везано за Законик о кривичном поступку и за Зајкон о парничном поступку, Друштво судија користи и ову прилику да нагласи да се скраћеним поступком у оваквим случајевима повређује уставно начело зборности и судђења са судијама у поротницима које, између осталог, служи томе да судске одлуке одражавају вредности друштва у коме се доноси, и да се преко учешћа судија поротника у судовању, и њиховог рефлектовања овог поступка у друштвеној заједници, развија друштвена свест о значају и сложености обављања судске функције, са једне стране и о враћању поверења грађана у то да судије обављају судијску функцију савесно и стручно.

Осим тога, у скраћеном кривичном поступку већа је вероватноћа да буде повређено право на правично суђење. Наиме, у скраћеном поступку НАВЕСТИ ЧЕГА СВЕ НЕМА У СКРАЋЕНОМ ПОСТУПКУ А ИМА У ОБИЧНОМ.

Од почетка рада апелационих судова (1.1.2010. године) надлежност вишег суда у грађанској материји, и у првостепеној и у другостепеној, уређена је на нелогичан начин, са великим неравномерним оптерећењем судова (обратити пажњу на податке у ендноти 1). Посебно је парадоксално што је надлежност суда више инстанце у односу на основни суд сведена на одлучивање о жалбама против процесних решења, решења о сметању државине и пресуда у споровима мале вредности, као и решења донетих у ванпарничном поступку, дакле на решавање најједноставнијих спорова од најмањег друштвеног значаја. Чак и та „упрошћена“ надлежност у комбинацији са великим бројем предмета који решавају неки од њих, у појединим посебно оптерећеним судовима, доводи до ситуације да квалитет судских одлука у Вишем суду пада упркос томе што у њему раде искусније судије. Илустрацијеради, увези са преоптерећеношћу судија огромним бројем предмета и немогућношћу да се посвете квалитету свог рада, подсећамо на пример Вишег суда у Београду, детаљно образложен у ендноти 1.

Решењем из члана 23, у првостепеној материји, надлежност Вишег суда се још више сужава и своди на веома мали број предмета, јер се на основне судове пребацује (односно враћа) скоро целокупна првостепена грађанска надлежност (Виши суд је у првом степену био надлежан да решава спорове у којима је било могуће изјавити највишем суду ванредни правни лек - ревизију).

Овако конципираном надлежношћу Вишег суда, не користе се у довољној мери капацитети искусних судија. Оне су унапређене у тај суд претежно због свог искуства и знања, а обављају, што је парадоксално, правно незахтеван посао, за разлику од млађих и мање искусних судија из основних судова. Коначно, овако редукована грађанска надлежност Вишег суда битно смањује и могућност сагледавања рада грађанских судија у Вишем суду и доношења објективне одлуке о њиховом евентуалном напредовању.

Друштво судија сматра да би требало подробно преиспитати овако предвиђену надлежност Вишег суда, у контексту целине судског система, разматрајући чак и могућност „повратка“ на надлежност до 2010. године. Ово би омогућило да се измени надлежности приступи фазно и са опрезом прати број предмета и оптерећеност судова и судија. У том случају Виши суд задржао би целокупну надлежност ранијег Окружног суда, док би Апелациони суд преузео другостепену надлежност ранијег Врховног суда Србије, без обзира што би то, у прво вре-

1) Приликом приказивања садржине чланова Закона о уређењу судова:

- решење које се предлага је болдирано и написано великим словима

- текст важећег Закона или није болдиран или је прецртан

ме, било претежно кривична надлежност. У сваком случају, због напред изложених проблема екстремно неравномерне оптерећености појединих судова и „претераног сужавања“ надлежности Вишег суда и „деградирања“ и тог суда и судија у њему, иако је то „виша инстанца“, Друштво судија предлаже да се решење тог проблема не одлаже.

За случај да се не намерава суштинско преиспитивање надлежности, **Друштво судија предлаже да у првостепеној грађанској надлежности Вишег суда и даље буде суђење у грађанскоправним споровима кад вредност предмета спора омогућује изјављивање ревизије.**

4. Надлежност Привредног суда – члан 25.

Примедбе у вези са предлогом измена члана 25. претежно су техничког карактера, не суштинске, што не значи да нема и таквих.

У ставу 1. тачка 2. наводе се спорови поводом одлука изабраних судова, а изабрани судови се наводе и у ставу 2. Овај термин, који очигледно има смисао домаће арбитраже, је превазиђен у смислу важећег Закона о арбитражи, тако да га треба изоставити односно заменити изразом арбитража.

У наведеној тачки 2, поводом изабраних судова, као и у ставу 2., поводом спорова поводом одлука изабраних судова, затим спровођења извршења и обезбеђења одлука изабраних судова, те признања и извршења страних судских и арбитражних одлука упућује се искључиво на став 1. тачку 1. члана 25, што значи на опште парнице пред привредним судом. За то не постоји оправдани разлог, наиме за изузимање условно речено посебних парница, из става 1. тачка 2, тачка 3. и тачка 4. Закона.

У ставу 1. тачка 4. нацрта користе се три неодговарајућа израза и то: заштита фирме, поводом уписа у судски регистар, те поводом судске и добровољне ликвидације. Уместо фирме, Закон о привредним друштвима користи израз заштита назива, као дела пословног имена, а израз фирма не познаје још од 2004. године, иако тај израз познају неки други прописи, па би у том смислу требало допунити одредбу.

Спорови поводом уписа у судски регистар по предложеном тексту очигледно искључују спорове поводом уписа у регистар привредних субјеката, што је наравно бесмислено, а Закон о парничном поступку иначе говори о споровима поводом уписа у регистар односно који проистичу из уписа у регистар (члан 481.). Ова одредба би требало да гласи: поводом уписа у судски регистар, односно регистар привредних субјеката.

Израз: поводом судске и добровољне ликвидације није адекватан, тим пре што у ставу 2. стоји да привредни суд не води поступак ликвидације (већ само поступак стечаја и реорганизиције). Закон о

привредним друштвима познаје израз принудна ликвидација, насупрот добровољној, а било би најразумније и најједноставније да се речи „судске и добровољне“ једноставно избришу, тако да привредни суд суди спорове поводом реорганизација, ликвидације и стечаја.

5. Надлежност Врховног касационог суда – чланови 30. и 31.

Иако се радном верзијом не мења надлежност Врховног касационог суда, имајући у виду досадашње искуство у функционисању овог суда, Друштво судија подсећа на параграф 108. наведеног Мишљења Венецијанске комисије. Њиме се указује да су одредбе чланова 30. и 31. веома кратке и да не садрже суштинска објашњења тачне надлежности Врховног касационог суда. Појам ванредних правних средстава, будући да је, по мишљењу експерата, изузетно магловит и двосмислен, могао би, ако не буде детаљније прецизиран да доведе, између осталог, до прекомерног ограничења предмета који могу бити поднети суду (што се и десило у последње три године). Мишљењем је предложено да се појам правних лекова (средстава) употпуни формулацијом да се они односе на случајеве очигледно погрешног тумачења или повреде права, или судске грешке.

Начелни правни ставови (судска пракса) Врховног касационог суда, одлуке Уставног суда или одлуке Суда у Стразбуру (које су првенствено усмерене су на то да државе чланице промене своје законодавство у складу са њима) делују снагом својих аргумената и сваки судија треба да их зна и узме у обзир када одлучује, а ако одлучује супротно њима, треба подробно да изложи разлоге који су га за такво поступање определили. У супротном, уколико би правни ставови били обавезни, унутрашња судијска независност била би угрожена.

Устав РС у чл.145. прописује да се „Судске одлуке заснивају на Уставу, закону, потврђеном међународном уговору и пропису донетом на основу закона“. Једна од основних гаранција положаја судија, после сталности и непреместивости, јесте и међусобна независност судија. Ту гаранцију прописује и Закон о судијама одредбом члана 22. Препорука КМ/Рец (2010) 12 Комитета министара Савета Европе државама чланицама о судијама од 17.11.2010 садржи још прецизнију разраду начела о међусобној (унутрашњој) независности судија у параграфима 5, 22 и 23.

Венецијанска комисија се два пута у последњих десет година изјашњавала о овом питању. У Мишљењу од 24.6.2002 о Закону о уређењу судова експерти Natalie Fricker, професор Правног факултета у Ници и Giacomo Oberto, судија у Торину, навели су да се снажно противе оваквом систему наметнутог тумачења: „Једнообразност примене закона Врховни суд треба да обезбеди више кроз убедљивост образложења

одлуке, него снагом неке врсте *arrets de reglement* који је одбачен у западноевропским друштвима пре два века.“ У наведеном Мишљењу број 467/2007 од 19.3.2008 О нацртима Закона о судијама и Закона о уређењу судова, у параграфу 109, експерти наводе следеће: „У члану 31. наводи се да *„Врховни касациони суд утврђује начелне правне ставове ради јединствене судске примене права“*. Требало би прецизирати да Врховни касациони суд утврђује правне ставове само у оквиру конкретног случаја; иначе би ово представљало кршење начела поделе власти, будући да суд не може донети ниједну одлуку ван своје надлежности.“

Пошто постоји тенденција да се неједнакост у поступању у сличним стварима „лечи“ наметањем обавезности правних схватања судова више инстанце, чему се Друштво судија противи сматрајући да судови више инстанце треба да делују снагом аргумената а не аргументом снаге, **Друштво судија предлаже да се одредбе чланова 30. и 31. прецизирају тако да гласе:**

„Надлежност у суђењу

Члан 30.

Врховни касациони суд одлучује о ванредним правним средствима **У СЛУЧАЈЕВИМА ОЧИГЛЕДНО ПОГРЕШНОГ ТУМАЧЕЊА ИЛИ ПОВРЕДЕ ПРАВА, ИЛИ СУДСКЕ ГРЕШКЕ**, изјављеним на одлуке судова Републике Србије и у другим стварима одређеним законом.

Врховни касациони суд одлучује о сукобу надлежности између судова, ако за одлучивање није надлежан други суд, као и о преношењу надлежности судова ради лакшег вођења поступка или других важних разлога.

Надлежност изван суђења

Члан 31.

Врховни касациони суд утврђује начелне правне ставове **У ОКВИРУ КОНКРЕТНОГ СЛУЧАЈА**, ради јединствене судске примене права; разматра примену закона и других прописа и рад судова; именује судије Уставног суда, даје мишљење о кандидату за председника Врховног касационог суда и врши друге надлежности одређене законом.“

6. Поступак по притужби – члан 55.

Друштво судија сматра да предложеној измену члана 55. треба допунити прописивањем обавезе председника суда да, поред странке, обавести и судију о основаности притужбе на његов рад, како би му се омогућило да уложи приговор на околности основаности притужбе Високом савету судства. Ово је посебно важно зато што се констатација о основаности притужбе уписује у персонални лист судије и утиче на његов статус (може довести до покретања дисциплинског поступка против њега, па и до разрешења).

Друштво судија подсећа и да је у параграфу 94 наведеног Мишљења Венецијанске комисије препоручено да се прецизније дефинишу овлашћења председника суда и министра правде у погледу мера на које су овлашћени у вези са притужбом. Иначе би могла да настане опасност у вршење судијске функције.

Друштво судија предлаже да члан 55. став 1. гласи:

„Поступак по притужби

Члан 55. став 1.

Кад странка или други учесник у поступку поднесе притужбу, председник суда дужан је да је размотри и да о њеној основаности и предузетим мерама обавести подносиоца притужбе, **СУДИЈУ НА ЧИЈИ РАД СЕ ПРИТУЖБА ОДНОСИ**, као и председника непосредно вишег суда, а све у року од 15 дана од дана пријема притужбе.“

7. Састав и број судског особља – члан 57

Националном стратегијом реформе правосуђа („Службени гласник РС“ број 44/2006 од 26.5.2006. године) пројектовано је да Високи савет судства преузме највећи део овлашћења министарства правде. Шта-више, на основу одредбе члана 9. претходног Закона о судијама²⁾ и 54. став 3. претходног Закона о уређењу судова³⁾ Високи савет правосуђа утврђивао је оквирна мерила за одређивање броја не само судија и судија поротника, већ и судског особља. Наупрот томе, важећи Закон о уређењу судова, одредбом члана 57. став 3, прописује да мерила за одређивање броја судског особља одређује министар надлежан за послове правосуђа.

С обзиром на интенције Националне стратегије реформе правосуђа (видети тачку 14.), у циљу јачања независности судске власти, требало би прописати да оквирна мерила за одређивање броја судског особља прописује Високи савет судства, који одређује и број судија, од кога даље зависи број судског особља, па је логично да он одреди и оквирна мерила за број судског особља у судовима. У супротном, неодговарајућим прописивањем броја судског особља, извршна власт (преко министра правде) могла би значајно да утиче на (не)зависност судова и судија. И сва друга питања која се односе на судско особље, требало би да буду у надлежности Високог савета судства (видети коментар у тачки 9. у вези са чланом 70. Закона).

2) Закон о судијама објављен је у „Службеном гласнику РС“, бр. 63/01, 42/02, 1/03, 27/03, 29/04, 35/04, 44/04, 61/05, 101/05 и 46/06

3) Закон о уређењу судова објављен је у „Службеном гласнику РС“, бр. 63/01, 42/02, 27/03, 29/04, 101/05 и 46/06

Друштво судија предлаже да члан 57. гласи:

„1. Састав и број судског особља

Члан 57.

„Судско особље чине судијски помоћници, судијски приправници и државни службеници и намештеници запослени на административним, техничким, рачуноводственим, информационим и осталим пратећим пословима значајним са судску власт.

Број судског особља одређује председник суда, актом о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у суду, у складу са кадровским планом.

Мерила за одређивање броја судског особља утврђује министар надлежан за послове правосуђа

ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА.“

8. Потреба за посебним судским занимањем

Статус судијских помоћника и саветника у Србији је нејасан и несигуран, посебно при тренутном концепту Правосудне академије из које би требало да се регрутују судије. Фактички, поред полазника Правосудне академије (поред њих нешто више од четрдесетак који су завршили обуку у Правосудној академији, тренутно се школује трећа генерација од тридесетак полазника) постоје и судијски помоћници (правници) и судијски саветници (судијски помоћници који су положили правосудни испит и очекују да буду изабрани за судију).

Начин пријема судијских помоћника у суд, у садашњем систему, зависи од председника судова, па се тако и разликује зависно од суда до суда. Њихова обука је нестандардизована и несистематична, и зависи од добре воље и етичких, професионалних и педагошких способности судија којима су поверени на обуку, посебно у ситуацији када су судије оптерећене великом бројем предмета и не стижу да се посвете раду са приправницима. И вредновање њиховог рада је насумично и нестандардизовано. И када се, стицајем случајности, деси да је судија вољан и способан за квалитетан рад са приправником, а помоћника вољан да стиче знање и примени га, помажући судији, реч је о циклусу који се нагло завршава и не даје потребне резултате. Баш онда када капацитети судијског помоћника (саветника) буду подигнути на одређени задовољавајући ниво, који омогућава да они својим радом „утврде“ знање и заиста помогну судији, они оду на припрему правосудног испита (судијски помоћници) или буду распоређени другом судији, често и у другој области права (и судијски помоћници и судијски саветници). Тако ни њихов рад не омогућава да се судији пружи поузданија и дуготрајнија, квалитетна помоћ.

У Србији и даље не постоји посебно занимање судијског помоћника – „Rechtspfleger“, које постоји у више од трећине држава чланица Савета Европе. Реч је о правнику који није судија, коме држава поверава

низ мање сложених послова које сада обављају судије, а против чијих одлука незадовољна странка може изјавити жалбу судији. На могућност растерећења судске власти увођењем посебних судских занимања указује низ међународних правних докумената, међу којима и Препорука КМ/Рец (2010) 12 Комитета министара Савета Европе државама чланицама о судијама од 17.11.2010. године (параграф 36).

Посебни судијски помоћници растеређују судије од низа послова мање сложености у породичном, старатељском, наследном праву, судској заштити потраживања до одређених износа (такозвани спорови мале вредности), у области поништавања исправа, извршном поступку (издавање платних налога, заплена покретних ствари), вођењу земљишних књига и привредних регистара, одобравању држављанства, издавању потерница, кривичним предметима, замени и извршењу кривичних санкција, правној помоћи и слично. Ово занимање требало би да буде посебно и трајно занимање које би омогућило стандардно, квалитетно обављање послова, а истовремено за државу било јефтиније и квалитетније.

9. Судијски помоћник – чланови 62, 63, 65.

Чак и ако не буду промењене садашње околности у погледу статуса судијских помоћника, оцењивање њиховог рада (члан 62.) требало би да буде уређено на другачији начин и вршено од стране управно-судског већа (види тачку 12.) уколико би оно било уведено, или од органа који оцењују и рад судија.

Код оцењивања рада судијских помоћника (члан 63.) као и код оцењивања рада судија, требало би да постоји већи распон оцена. Оцене би, симболички, требало да буду наведене почев од најбоље, јер се у супротном системски уграђује неповерење у људе који раде у судовима.

И пријем судијских помоћника (члан 65.) требало би да обавља управно-судско веће или тело које вреднује њихов рад, из истих разлога који су наведени у тачки 8. За пријем би требало да буде прописан стандардизован и обавезан разговор са кандидати-ма, уз могућност постојања тестова (опште културе, одређивања психолошког профила, итд.)

Иако је Друштво судија свесно неуједначеног квалитета обуке која се добија на различитим, мада лиценцираним, правним факултетима, дужина студирања и просечна оцена би морале, уз остала мерила, да буду вреднована на одговарајући начин.

10. Послови правосудне управе – члан 70

Још су Законом о судовима („Службени гласник Републике Србије“, бр. 46/91, 60/91, 18/92 и 71/92) била раздвојена овлашћења надзора између Министарства правде и Врховног суда. Министарство је

вршило надзор у погледу примене Судског пословника (члан 34.), а Врховни суд у односу на поступање по предметима у прописаним роковима и на поступање по представкама и притужбама (члан 36.) јер су те радње везане са вршењем судске власти. Законом о уређењу судова из 2001. године избрисана је ова логична и сврсисходна разлика у овлашћењима за обављање различитих надзора и то се задржало до данас.

Друштво судија подсећа и да је у наведеном мишљењу Венецијанске комисије (параграф 117) наведено је да је члан 70. став 4. у делу: „надзор над поступањем у предметима у прописаним роковима и поступањем по притужбама и представкама;“ и „уређење и развој правосудног информационог система;“ магловит и двосмислен и да захтева разјашњење и разраду.

Друштво судија предлаже да члан 70. ставови 3. и 4. гласе:

„Послови правосудне управе које врши Високи савет судства су: **ДОНОШЕЊЕ** доноси упутства за састављање извештаја о раду судова **И СУДИЈА**; утврђивање општих смерница за унутрашње уређење судова; **УРЕЂЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРАВОСУДНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА**; вођење личних листова судија; судија поротника и судског особља; предлагање дела буџета за рад судова за текуће расходе, осим расхода за судско особље и расподела ових средстава; вршење надзора **У ОДНОСУ НА ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДМЕТИМА У ПРОПИСАНИМ РОКОВИМА И НА ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕДСТАВКАМА И ПРИТУЖБАМА**, над наменским коришћењем буџетских средстава и вршење надзора над финансијским и материјалним пословањем судова.

Послови правосудне управе које врши министарство надлежно за правосуђе су: праћење рада судова; прикупљање статистичких и других података О РАДУ СУДОВА; давање сагласности на правилник о унутрашњој организацији и систематизацији радних места у суду; надзор над поступањем у предметима у прописаним роковима и поступањем по притужбама и представкама; предлагање дела буџета за инвестиције, пројекте и друге програме за рад правосудних органа; старање о смештајним условима, опремању и обезбеђењу судова; надзор над финансијским и материјалним пословањем судова и Високог савета судства; уређење и развој правосудног информационог система; уређење, развој и одржавање базе правних прописа; развој и спровођење капиталних пројеката и других програма за правосудне органе; постављање и разрешење судских вештака и тумача.”

11. Судски пословник – чланови 74, 75. и 76.

Прописивањем „образаца“ извештаја о раду судија (члан 74.) директно се задира у ведновање рада судија, а тиме и у њихов статус, који мора бити независан од судске власти. У претходној радној верзији представљеној на јавној расправи 1.11.2012. године биле су предвиђене и измене чланова 75. и 76. које су следиле логику поделе државне власти и које је Друштво судија поздравило.

У складу са интенцијом да се извршна власт не меша у питања судовања, ради јачања независности судске власти, **Друштво судија предлаже да чланови 74, 75. и 76. гласе:**

„Судски пословник

Члан 74.

Судским пословником прописују се унутрашње уређење и рад суда, пре свега: уређење и рад одељења и осталих унутрашњих јединица суда; рад заједничке седнице одељења и седнице свих судија; обавештавање јавности о раду судова; вођење поступка и достављање одлука на језицима националних мањина; пружање правне помоћи и одржавање судских дана; пружање међународне правне помоћи; евидентирање, позивање и распоређивање судија поротника; приправничка пракса; поступање судског особља са странкама; вођење уписника и помоћних књига; поступање са списима; поступање по представкама и притужбама; вођење статистика и израда извештаја о раду **СУДОВА И СУДИЈА У СКЛАДУ СА УПУТСТВИМА КОЈЕ ДОНОСИ ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА**; наплата новчаних казни, трошкова кривичног поступка и одузете имовинске користи; поступање са судским депозитима; увођење заједничких служби у местима с више судова и других правосудних органа; одевање судија, судског особља, странака, других учесника у судском поступку и свих који своје послове обављају у суду, као и друга питања уређења и рада суда, за која је законом одређено да се уређују судским пословником.

Судски пословник доноси **ПРЕДСЕДНИК ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА** министар надлежан за правосуђе, уз претходно прибављено мишљење председника Врховног касационог суда опште седнице Врховног касационог суда и министра надлежног за правосуђе.

„Надзор над применом Судског пословника

Члан 75.

Примену Судског пословника надзира министарство надлежно за правосуђе **ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА**.

Лице које врши надзор може бити само оно које испуњава услове за избор судије суда чији рад надзира.

Последице надзора

Члан 76.

После надзора сачињава се записник који се доставља председнику суда у коме је вршен надзор, председнику непосредно вишег суда, председнику Врховног касационог суда и **ПРЕДСЕДНИКУ ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА** министру надлежном за правосуђе.

Председник непосредно вишег суда дужан је да обавести **ПРЕДСЕДНИКА ВИСОКОГ САВЕТА СУДСТВА** Врховног касационог суда и министра надлежног за правосуђе о мерама предузетим да се уочени недостаци отклоне, роковима за отклањање недостатака, као и разлозима због којих су недостаци и пропусти настали.

Рок за обавештавање одређује се Судским пословником.“

12. Увођење управно-судског већа

Један од три облика политизације судства који су инсталирани Уставом Републике Србије (пored тога што Народна скупштина врши први избор судија на трогодишњи мандат и избор свих чланова Високог савета судства, који касније бирају све остале судије) јесте избор председника судова од стране Народне скупштине. Дакле, прописујући другачији начин избора председника судова, који су судије, у односу на остале судије које бира Високи савет судства, Устав сам указује на посебан значај који се придаје председницима судова. Председницима судова поверена су значајна овлашћења у надзирању рада судија и мерама које могу предузети са тим у вези, па је јасно је да се преко председника судова лако може спроводити политички утицај на судство.

Промена Устава у погледу уређења власти захтева компликовану процедуру: усвајање акта о промени Устава двотрећинском већином од укупног броја посланика у Народној скупштини и његово потврђивање већином гласова на референдуму, па није извесно да ли би се и када могла десити измена Устава.

Увођењем управно-судског већа у Закон о уређењу судова могли би се отклонити неки од статусних недостатака у садашњем правосудном систему Србије. Ово решење смањило би произвољност и не-стадардизованост у питањима судске управе („колико председника судова толико критеријума“) и отклонило би, у највећој могућој мери у садашњем тренутку, једну од примедба Венецијанске комисије Савета Европе изражену у Мишљењу о Уставу РС бр. 405/2006 од 19.3.2007. године пошто би био умањен утицај председника суда, чији је положај, с обзиром на избор у Скупштини, оцењен да је под утицајем политике и да то политизује судство.

Постојање Управно-судског већа било је предвиђено Основним начелима за законе о судству које је 2007. године сачинила радна група Комисије за ре-

форму правосуђа и било је унето и у радну верзију закона достављену Венецијанској комисији у фебруару 2008. године.

Управно-судско веће би било састављено од 5 судија, од којих би један био председник суда, а остали би се бирали на седници судија, тајним гласањем. У малим судовима све судије би чиниле управно судско веће. Оно би:

- доносило годишњи распоред послова (члан 34)
- поступало по притужби
- примало у радни однос волонтере и судијске помоћнике (чл. 65. и 67.), или би барем председник суда био обавезан да пре пријема судијског помоћника, прибави мишљење управно-судског већа и да остави писани траг уколико је поступио другачије од мишљења управно-судског већа

- оцењивало судијске помоћнике (члан 62.) уколико оцењивање не би било поверено, што је логичније, саветима који оцењују и рад судија (члан 33 Закона о судијама). Оправдање да иста тела која вреднују рад судија вреднују и рад судијских помоћника лежи и у одредби садашњег члана 64 став 2 Закона о уређењу судова која прописује да судијски помоћник има право приговора телу Високог савета судства, у року од 15 дана од дана пријема решења о оцени.

Укључивање судија у послове судске управе развиле би и њихово боље сагледавање функционисања судског система и неопходних претпоставки за то, како се препоручује и праграфом 41 Препоруке КМ/Рец (2010) 12 Комитета министара Савета Европе државама чланицама о судијама од 17.11.2010. Зато **Друштво судија сматра да треба:**

- **прецизно одредити одговорност председника суда, у складу са делокругом његових овлашћења (јер он не би био одговоран за рад управно-судског већа)**

- **размотрити овлашћења и активности председника непосредно вишег суда (члан 54, 55) и разграничити његова, од овлашћења управно-судског већа његовог суда**

- **садашње чланове 34. и 35. закона формулисати и допунити тако да гласе:**

„Члан 34

Пошто прибави мишљење судија, председник суда писмено **управно-судско веће** утврђује распоред послова за наредну годину и саопштава га на седници свих судија до 1. децембра. Годишњи распоред послова судија утврђује се према правној области у којој судија поступа.

На годишњи распоред послова судија може изјавити приговор у року од три дана од дана саопштавања на седници свих судија.

О приговору судије одлучује председник **управно-судско веће** непосредно вишег суда у року од осам дана од дана подношења приговора.

О приговору судије на годишњи распоред послова у Врховном касационом суду, одлучује Општа седница.

Члан 34а

Управно-судско веће чине председник суда и четири судије.

У судовима са малим бројем судија (са мање од 10 судија) управно-судско веће чине све судије тог суда.

Чланове управно-судског већа, осим председника суда, бирају све судије суда, тајним гласањем.

Члан 35

Судска одељења постоје у судовима у којима више већа или судија појединаца поступа у истој правној области.

Судским одељењем руководи председник одељења, кога по прибављеном мишљењу судија одељења поставља председник суда.

На седници судија председник суда образложиће одлуку да постави за председника одељења другог судију од оног којег су предложили судије."

13. Обезбеђење суда – чланови 77. до 81.

Препорука КМ/Рец (2010)12 Комитета министара Савета Европе државама чланицама о судијама (параграф 38), заједно са низом другим међународних докумената о правосуђу, указује на потребу предузимања свих неопходних мера да се осигура безбедност судија. те мере могу обухватити заштиту судова и судија који могу постати или јесу жртве претњи или насиља.

У глави седмој, поред обезбеђивања суда, потребно је посветити пажњу и **питању обезбеђења** судија и судијског особља при извршавању судских радњи **ван судске зграде** и заштите судија када је њихова безбедност угрожена у вези са обављањем судијске функције и **ван случајева када предузимају службене радње.**

Потребно је размислити и о оснивању правосудне полиције која би не само обављала послове судске страже, већ би и спроводила одређене налоге суда који захтевају хитност (принудно довођење или лишење слободе по решењу о одређивању притвора)

14. Средства за рад судова – чланови 82, 83, 85. и 86.

Одлуку о утврђивању Националне стратегије реформе правосуђа од 25. маја 2006. године, како је наведено у њеној преамбули, донетала је Народна скупштина у циљу враћања поверења грађана у правосудни систем Републике Србије, с обзиром на свест о томе да владавине права и правне сигурности нема без јаким демократских институција правосудног система, због изражене потребе за спровођењем стратешких реформи на свим нивоима право-

судног система, уз уважавање опредељења израженог у „Резолуцији о придруживању Европској унији“ Народне скупштине РС и спремности да се испуне сви неопходни предуслови и све међународне обавезе Републике Србије. Иако је у припрема нова Национална стратегија, није вероватно да би она могла да има суштински различите циљеве.

Национална стратегија реформе правосуђа истиче да постизање независности судства подразумева да правосудни систем преузме независна буџетска овлашћења. Њоме је предвиђено да ће Високи савет судства бити овлашћен да одобрава и расподељује буџет за правосудни систем, заједно са Трезором Републике и Министарством финансија, а коначно одобрење буџета даваће Скупштина. Овлашћења за формулисање, одобрење и рачуноводство буџета ће се постепено преносити са Министарства правде на Високи савет судства да би се обезбедио несметани пренос буџетских овлашћења. Средњорочне промене подразумевају да ће Савет преузети до 2010. године овлашћења за судијске плате и материјалне трошкове, а до 2013. године и овлашћења за судски буџет.

Друштво судија било је поздравило решења предложена у радној верзији овог закона представљеној на јавној расправи 1.11.2012. године и сматра да их треба задржати тако да се коначно обезбеде предуслови за финансијску независност судске власти:

„Глава осма

СРЕДСТВА ЗА РАД СУДОВА

Основна одредба

Члан 82.

Средства за рад судова обезбеђује се **ИЗ БУЏЕТА** Републике Србије **И НАПЛАЋЕНИХ СУДСКИХ ТАКСИ.**

Средства за рад судова треба да обимом и приливом одржавају **ОДРАЖАВАЈУ** независност судске власти и омогућавају уредан рад судова.

Предлагање и извршење буџетских средстава

Члан 83

Високи савет судства предлаже обим и структуру буџетских средстава неопходних за **ПЛАТЕ И НАКНАДЕ СУДИЈА И СУДСКОГ ОСОБЉА И** текуће расходе, осим расхода за судско особље, уз претходно прибављено мишљење министарства надлежног за правосуђе и врши расподелу ових средстава на судове.

МИНИСТАРСТВО НАДЛЕЖНО ЗА ПОСЛОВЕ ПРАВОСУЂА ПРЕДЛАЖЕ ОБИМ И СТРУКТУРУ СРЕДСТАВА НЕОПХОДНИХ ЗА ИНВЕСТИЦИЈЕ, ПРОЈЕКТЕ И ДРУГЕ ПРОГРАМЕ И ДРУГЕ ПРОГРАМЕ ЗА РАД СУДОВА, ЗА СМЕШТАЈ, ОПРЕМАЊЕ И ОБЕЗБЕЂЕЊЕ СУДОВА, УРЕЂЕЊЕ, РАЗВОЈ И ОДРЖАВАЊЕ СУДСКОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА, УРЕЂЕЊЕ, РАЗВОЈ И ОДРЖАВАЊЕ БАЗЕ ПРАВНИХ ПРОПИСА, И ВРШИ РАСПОДЕЛУ ОВИХ СРЕДСТАВА НА СУДОВЕ.

Детаљније услове, висину и начин накнаде износа које странке и остали учесници у поступку плаћају за подмирење трошкова у судским поступцима прописује министар надлежан за правосуђе **ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА**.

Надзор над трошењем буџетских средстава

Члан 84

Надзор над трошењем буџетских средстава опредељених за рад судова, спроводе Високи савет судства, министарство надлежно за правосуђе и министарство надлежно за финансије.

Коришћење средстава и самосталних прихода

Члан 85.

У буџету Републике Србије посебно се исказују приходи од рада судова и усмеравају се за редован

рад правосудних органа СУДОВА, у складу са законом.

Висина и намена средстава из става 1. овог члана утврђују се Законом о буџету.

Подмирење судских трошкова

Члан 86.

Детаљније услове, висину и начин накнаде износа које странке и остали учесници у поступку плаћају за подмирење трошкова у судским поступцима прописује министар надлежан за правосуђе **ВИСОКИ САВЕТ СУДСТВА**.

Са поштовањем,
председница Друштва судија

Говор председнице Друштва судија Србије на Скупштини Друштва 15.12.2012. године

15. децембар 2012.

Поштовани гости, поштоване колегинице и колеге, Много пута смо се срели на овом месту, у амфитеатру V Правног факултета у Београду. И надам се да ћемо још много пута то учинити.

Ово је место у коме смо почели да се учимо праву, правди, правичности, а и томе какви би требало да будемо ми - спремни и вољни да служимо тим идеалима. Срећемо се овде јер је живот такав, и наш одговоран посао такав, да захтева да о томе стално учимо, да размишљамо, да се према томе одређујемо, да настојимо да будемо бољи, као људи и као судије, прихватајући ризик који такво настојање носи, са пуном свешћу да су праве опасности ако од тога одустанемо.

Не могу да кажем да ми је најдражи сусрет у овој Петици био онај од пре три године, 26.12. 2009. године када смо се сакупили, нереизабрани и реизабрани, да се саберемо и схватимо шта се то десило у реизбору и шта нам је чинити.

Али данас ћемо баш у односу на то окупљање подвући црту, сетити се шта смо све урадили, какав смо огроман успех постигли, и како смо дошли до тачке која нас обавезује да засучемо рукаве баш после тог невероватног успеха.

Тог 26. децембра 2009 никоје није било лако. Ни онима који нису били реизабрани ни онима који то

јесу били.

Тада смо остали при свим раније усвојеним одлукама, усвојили и закључке о нашим активностима и све их, до једног, испунили.

Нисмо се поделили, него смо одлучили да сви дотадашњи чланови - нереизабране судије остану наши чланови док се не реши питање њиховог статуса, да им обезбедимо сваку правну помоћ и да обавестимо све домаће и међународне институције о томе какав се удар догодио на правосуђе Србије.

Урушавање правосуђа није се десило само са реизбором, већ и са правосудном мрежом и са условима у којима раде судије и запослени у правосуђу, преоптерећени и застрашени.

То што се до сада највише говорило о реизбору није било само зато што је Друштво судија заборавило остале проблеме, већ зато што је сваки од проблема био огроман, суштински, и што је посао у вези са реизбором био примаран. Без првенственог разрешења тог питања, правосуђе би остало у страху, зависно и застрашено, без шансе да обезбеди правично суђење и да се бори против свакојаког криминала.

Насупрот струковном удружењу била је државна власт са свим атрибутима моћи, укључујући и утицај на медије, обмане, лажи, застрашивања, подмићивања, власт која је годинама градила ситуацију да у правосуђу спроведе шта хоће, како хоће и да никоје о томе не положи рачуне. Власт која је страним пред-

ставницима оговарала своју државу и правосуђе као скуп криминалаца и политичких послушника диктаторског режима, које треба почистити како би Србији кренуло боље. Која није уважавала ништа од оног што је добро у правосуђу било, а имало је и те како тога чим би требало да се подичи.

Против таквог непријатеља смо се борили. И таквог смо победили.

Остали смо јединствени унутар нас самих и повезали се са тужилачким удружењем. Било је малобројних који се са нама нису слагали, али су ћутали уљуљкани у својим привилегијама, што из опреза, што из лењости, што из незаинтересованости. Било је и других, много бројнијих, који су ћутали, из страха и опреза, али који су нас ћутњом подржавали, делећи наше ставове, мада не и нашу увереност да се вреди борити. И било је оних који су сматрали да вреди и да се морамо борити, јер је на нашој страни и право и правда, јер смо судије и јер би, без борбе, показали да смо и заслужили све што нас је задесило.

Скоро је за неверовати шта смо све урадили због чега данас можемо да славимо.

Алармирали смо наше колеге из иностранства, МЕДЕЛ, Удружење судија Холандије, Светско и Европско удружење судија, Европску комисију, Европски парламент, Консултативно веће европских судија, Венецијанску комисију, Специјалног известиоца Уједињених нација, угледне појединце и државне органе.

Придобили смо и задржали пажњу и објаснили шта смо ми и шта нам се десило. Писали, преводили, говорили на српском и на страним језицима, на стотинама састанака, у иностранству и овде. Довели већ у фебруару 2010 делегацију МЕДЕЛА и холандског судијског удружења, допринели да пар дана затим дође и експертска група Европске уније, на основу чијег извештаја је српским званичницима 16.3.2010 упућено најоштрије критичко писмо вицепремијерке Европске комисије задужене за правосуђе и Комесара за проширење. Добили затим, непосредно ми и тужилачко удружење, у априлу 2010 писмо премијера Европске комисије.

Својим ставовима, принципијелношћу, разложношћу, упорношћу, храброшћу, широким видцима, стекли смо поштовање и поверење европских колега и политичара. Пробили смо предрасуде о неким тамо судијама које лустрирају из неке тамо бедне и агресивне Србије. Европа је почела да схвата да и судије у Србији и заслужују и морају да имају иста права као и у Европи, да у Србији постоје судије подједнако добре као и у Европи и удружење судија, спремније и способније него већина удружења у свету.

Правним аргументима убедили смо Уставни суд да нереизабране судије имају право на жалбу и на образложење због престанка судијске дужности и натерали ВСС да пише појединачне образложене одлуке упркос тврдњама његових чланова, о којима сазнајемо из записника који су морали да буду стављени на увид јавности, о томе да они, цитирам: „не

знају да пишу таква образложења“ и њиховим размишљањима, опет цитирам: „како ће то да раде када о нереизабранима нису ни одлучивали, већ само о реизабранима“.

Толико смо оголили лош, незаконити рад Високог савета судства који је завршио у Њорсокаку крајем 2010, да је држава морала да мења све правосудне законе и наложи Савету да преиспита све, до једне, своје одлуке – и за нереизабране и за реизабране судије, као и предлоге за први избор судија.

Тим законима, правни лекови више стотина нереизабраних судија уложени Уставном суду ретроактивно су претворени у други, до сада непостојећи правни лек Високом савету судства. Уведен је поступак ревизије реизбора и онемогућено је право гласа нереизабраним судијама о чијем статусу није била донета правноснажна одлука да учествују у изборима за Високи савет судства.

Неуставност тих закона доказали смо тако што смо се обратили професорима права, међусобно не сагласних ни по животном добу, ни по политичким опредељењима, и код њих наишли на правно сагласје о томе да је мерама правосудне реформе угрожена правна држава у Србији. Професорка Јасминка Хасанбеговић заслужна је што је почетком 2011 апел јединствен у нашој историји потписало скоро 50 најеминентнијих правних стручњака у Србији и од послало га политичкој и општој јавности.

У таквим условима успели смо и да испоштујемо обавезу из новог Закона о удружењима, утврдимо бројчланова, усвојимо нови Статут и пререгиструјемо се. И у таквим условима било нас је преко 900, при чему је већина била реизабраних судија.

Све време пратила нас је и срећа. Нажалост, то се у Србији још увек сматра срећом, да поједини државни органи свој посао раде темељно, принципијелно, стручно и одговорно. Таквим радом повереника за информације од јавног значаја и заштитника грађана, који су ме обојица замолили да пренесем њихове поздраве овом скупу, добијали смо приступ потребним информацијама од Високог савета судства и Министарства правде и поткрепљивали наше аргументе и пред заштитником грађана који је у више наврата и сам констатовао незаконити и нелегитимни рад Високог савета судства.

Када је сама Европска унија почела да посустаје пред крај 2011, схватили смо да морамо да променимо начин активности, и брзо се прилагодили новонасталој ситуацији. Преко посланика у Европском парламенту, поново смо отворили питање реформе правосуђа у Србији и то на начин да то буде од интереса за Европљане. Суочени са противречним извештајима европских званичника о томе да ревизија реизбора иде у добром смеру, са једне стране, односно да је она „травестија правде“, са друге стране, европски парламентарци су питање правосудне реформе у Србији поставили као питање функционисања институција Европске уније. Питали су Европ-

ску комисију како Европски парламент може да доноси поуздане и квалитетне одлуке на бази нетачних и противречних извештаја Европске комисије.

Уверили смо јавност, домаћу и европску, да Високи савет судства и у новом саставу ради нелегитимно и нелегално, између осталог и због сумњивих околности у којима је у септембру 2011 ухапшен и држан пола године у притвору члан ВСС Благоје Јакшић, због нелегалног статуса члана из реда професора и због оставке члана Милимира Лукића у којој је указао на политички притисак који се врши на чланове ВСС, због недостатка кворума за легално одлучивање у поступку ревизије, због чега је рад ВСС био стопиран од децембра 2011 до марта 2012.

У пролеће 2012. организовали смо аналитичку посету угледних судија из Француске и Немачке чија су убедљива запажања представљена на међународној конференцији 29. јуна 2012. Ова конференција коинцидирала је и са трећом по реду Декларацијом Консултативног већа европских судија Савета Европе и писмом Европског удружења судија европским званичницима о неопходности да се реизбор стави ван снаге и да се прекине са процедуралним триковима.

Зато и није било чудо што смо дочекали и да нам Уставни суд коначно да за право одлукама из јула месеца 2012 којима је поништио све одлуке ВСС у поступку ревизије, констатовао да Савет није оборио претпоставку да нереизабране судије испуњавају критеријуме за избор и да им зато није ни престала судијска функција и наложио Савету да стави ван снаге своје одлуке од 25.12.2009 и од 14.6.2010 о престанку судијске дужности нереизабраних судија, пре него што их поново изабере у одговарајући суд, водећи рачуна и о њиховој пријави.

Ето зашто је изгледало да се Друштво судија бави само реизбором. Зато што је било толико посла. И зато што тај посао и сада још није у потпуности завршен.

И поред јасних налога Уставног суда, Високи савет судства оставио је у правном поретку одлуке од 25.12.2009. године и од 14.6.2010. године о престанку судијске дужности судијама са 31.12.2009. године а судије бирао са прекидом у стажу и то не обраћајући пажњу на њихове пријаве. Ако тако заиста и остане, а надамо се да неће, јер смо јуче о томе обавестили министра правде, онда ће Високи савет судства направити за себе одличан алиби: ниједна његова одлука о престанку судијске дужности није стављена ван снаге, а сваки приговор о лошем раду судија биће одбијен аргументом да је Савет такве разрешио, а да је три године након тога морао поново да их изабере по налогу Уставног суда. То значи да Високи савет судства и даље наставља са противуставним и незаконитим поступањем и са обмањивањем јавности. Треба да се дакле зна: Високи савет судства није извршио одлуке Уставног суда иако је такво поступање наравно противуставно. Тиме је судијама онемогућено не само да обављају јавну функцију, већ и да

остваре права по основу рада, права на здравствену и социјалну заштиту и пензијско осигурање у читавом периоду од 1.1.2010. године до друге половине 2012. године.

Зато смо овде припремили **захтев за извршење одлука Уставног суда** који можете да потпишете при изласку, а ми ћемо га у понедељак предати надлежнима. Онима који данас нису са нама, захтев ће бити на располагању на сајту Друштва. Тај захтев и уставна жалба за поништај судских избора у којима није учествовала трећина судија и одржавање нових, надамо се, биће последње акције за исправљање последица насталих реизбором.

Ствар је, дакле, била у томе да поништајем уставног и брутално спроведеног реизбора и новим изборима за ВСС направимо колико-толико, чврсте темеље за правосуђе.

И тек нас онда чека посао: отклањање лоше правосудне мреже, равномерније оптерећење судија и судова, вредновање рада, побољшање закона, у складу са европским стандардима, али и са нашим могућностима и традицијом. И да не заборавимо, чека нас посао самосагледавања нас самих и нашег усавршавања, као особа и као судија. Тај посао предлажем, као што су препоручиле и наше колеге - европски експерти, после наше недавне међународне радионице о квалитету српског правосуђа, да усмеримо на следећи начин: Предлажем да

ЗАХТЕВАМО

1. да се одмах приступи новим изборима представника судија и тужилаца у ВСС и ДВТ услед очигледне ништавости избора из 2011 (неучешћа у гласању 1/3 изборног тела због непрописног разрешења са дужности).

2. да се динамика реформе прилагоди њеном обиму и сачини студија о примењивости реформских мера, с обзиром на нашу континенталну правну традицију и праксу; да се утврде **најспорније одредбе** у постојећим законима и **укину без одлагања**

3. да се одреде приоритети и главне смернице реформе на основу широког договарања, посебно са судијама и тужиоцима, и то посебно у погледу избора судија и тужилаца, почетне и сталне обуке, вредновања рада и обезбеђивања конкретних права која ће омогућити њихову струковну делатност

4. да се што пре размотри сврсисходност одређених рокова за поступање судија и ваљаност одредаба којима се предвиђају дисциплинске санкције за судије у случају непоштовања рокова решавања предмета (јер се санкције могу предвидети само у случају доказане лоше намере и/или тешког прекршаја).

5. да се успостави правна сигурност заснована на квалитетном праву, кохерентном и усклађеном са европским стандардима; при чему посебно треба **напустити култ статистике и карикатурално схваћен појам ефикасности** као решавање што већег

броја предмета у што краћем времену, а афирмисати стандард ефикасности као: доношење квалитетних одлука, у разумном року, након правичног разматрања свих аспеката ствари, како је и дефинисана Препоруком Комитета Министара ЦМ/Рец(2010)12 државама чланицама о судијама (параграф 31.)

6. да сви имају у виду очекивања грађана од правосуђа, као и од судија и тужилаца, јер је од суштинске важности да легитимна очекивања не остану без одговора.

При крају свог говора желим да подсетим да смо ми, као удружење, до сада одавали признање свима који су нам помогли да допринесемо развоју правне државе у Србији. Нисмо међутим никада одали признање једни другима. А није лоше да понекад и то учинимо.

Зато ја овом приликом кажем **ХВАЛА сваком судији, посебно реизабраном,** који је потврдио своје чланство у Друштву судија у време када је то било непопуларно, па и опасно, који је плаћао чланарину, који је нашао речи разумевања и утехе за не-реизабране колеге, који је о овоме што се дешавало смогао снаге да нешто саопшти колегама, пријатељима или јавно, да нешто напише, да савлада страх и учествује у активностима Друштва судија у последње три године.

Посебно захваљујем, у име свих нас, и предлажем да им и званично доделимо **ЗАХВАЛНИЦУ, судијама ван Београда,** који су осим непрестаног учешћа у активностима Друштва у Београду, сами, у веома тешким условима, остајали активни и храбри у својој средини, као што је **Зоран Крстић из Ниша;** који су личним угледом и преданошћу одржавали беспрекоран рад у свом одељењу и несебично указивали сваку врсту материјалне и моралне подршке и помоћи не-реизабраним колегама, као **Тања Кандић из Чачка,** или чак јавно, на конференцији за медије у Београду, сведочили о манама судске мреже, уз ризик да, као и глава њихове породице, остану без посла, са стамбеним кредитом и двоје мале деце, као што је **Снежана Бјелогрић из Ивањице.**

Знам да ми верујете да сам и сама много радила и да ћете ми веровати када вам кажем да је свима нама, а посебно мени, помоћ сваког од поменутих била драгоценост.

Овом приликом желим да јавно одам **ПОСЕБНО ПРИЗНАЊЕ** и предлажем да им ова Скупштина и формално ода посебно признање, трима особама, са којима сам делила сваку мисао, разговарала о свакој акцији, који су стално били, сваки на свој начин, у борби за ову праведну и важну, за све нас и за Србију, ствар.

Патрилац и подршка на сваком састанку, учесник у сваком разговору и на свакој конференцији за штампу, један од мојих пуномоћника на рочишту у поступку ревизије, био је **Константин Митић Врањкић.**

Желим и да укажем онима који то можда нису знали, да је за тегобан, а невидљив рад и успех у пробијању предрасуда према Србији и њеним судијама, својим интелигентним сагледавањем наше и шире ситуације, „нервом“ за начин и моменат реаговања и комуникацију, својим савршеним енглеским и француским језиком, посебно заслужна наша **Споменка Зарић,** представник Србије у Консултативном већу европских судија Савета Европе, раније, а надам се и поново, судија Врховног суда Србије, а у реизбору изабрана за судију Апелационог суда у Београду.

Конечно, посебно признање припада **Омеру Хациомеровићу,** оснивачу Друштва судија који ево 15 година налази снаге и воље да се свакодневно посвети и Друштву, који има огромно знање о правосудним системима, ентузијазам да усаврши наш, комуникативност и одличне односе са нашим бројним партнерима, хумор којим нам олакшава рад, стрпљење да нас чује (кад хоће), мудрост да нас, а посебно мене, ублажи у изјавама када треба и да ме пусти кад види да тако морам.

Данашњем скупу предлажем да се изјасни да ли је сагласан са овим предлозима, како у погледу смера наших даљих активности, тако и у погледу давања захвалница и посебних признања.

ЗАКОН О КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Бранко Перић

Контроверзе тужилачке истраге

Чини се да су браниоци и оптужени у већини случајева надмудрили неискусне тужиоце. Прихватањем концепта тужилачке истраге у предметима организованог криминала и ратних злочина Србија се очигледно определила за „американизацију“ кривичног поступка. Из прилично неуверљивих аргумента који су коришћени у јавном дијалогу, могло се закључити да би то требало да буде фаза тестирања новог модела пре планиране примене у целом систему од 1. јануара 2013. године.

Занимљиво је да у разматрању модела тужилачке истраге нико у региону није користио искуства Босне и Херцеговине у којој се овај концепт примењује од 2003. године. Осмогодишња тужилачка и судска пракса из БиХ могла је бити солидна основа за свеобухватну анализу и изградњу модела који би остао у оквирима континенталне правне традиције и истовремено преузео најбоља решења из англосаксонског кривичног система. Истина, ни у БиХ нико није направио ни површну анализу искустава и резултата које је тужилачка истрага донела у систему кривичног правосуђа, али би дијалог са практичарима брзо открио све њене слабости и добре стране.

Правосудни систем у БиХ се не може похвалити великим напретком после промене процесног модела кривичног правосуђа. Законска дефиниција да тужилац води истрагу створила је низ проблема у тужилачко-полицијској сарадњи. Недостатак интерних процедура и праксе успорио је истраге и искомпликовао сарадњу без које нема ефикасности.

У целом реформисаном систему само је процесни институт споразумевања о кривици између тужиоца и оптуженог и одбране дао добре резултате и допринио да се релативно велики број кривичних случајева оконча брзо и без великих трошкова. Ризици које преговарање носи у себи нису безначајни, али нису толико опасни уколико би се примена овог института уводила постепено и прво примењивала на блажа кривична дела. Почети с преговарањем у најтежим кривичним случајевима, како се то планира у Србији, није добар приступ у фази „тестирања“ модела и неће допринети изградњи најбоље праксе. Много површних приступа споразумевању у пракси Тужилаштва и Суда БиХ нанело је доста штете правди и правичном суђењу. Чини се да су браниоци и оптужени у већини случајева надмудрили неискусне тужиоце.

Тужилачка истрага у сложеним предметима, посебно организованог криминала и ратних злочина, додатно је оптеретила кривични поступак, непотребно га компликовала и проузроковала огромне трошкове. Тужиоци су се у недостатку практичних и теоријских знања ослонили на праксу Хашког трибунала, што је резултирало бескрајно дугим истрагама (понекад и неколико година). Дуге истраге су и суђења учиниле непотребно дугим и компликованим. У Суду БиХ су суђења у првостепеном поступку у неким предметима ратних злочина трајала више од три године. У одељењу за ратне злочине судија годишње заврши само један

кривични предмет. У тужилачком моделу истраге кривични поступци трају од петдо осамго-дина. Могло би се рећи да је ово врлоскупа правда.

Тужилачка истрага, дакле, не решава проблем спорости и неефикасности правосудног система.

Заблуда је и очекивати да ће тужилац да изводи доказе који иду у корист одбране, како то Законик о кривичном поступку Србије предвиђа. То се у пракси никада не догађа. Такође, бесмислене су одредбе којима се даје право одбрани да током тужилачке истраге прикупља доказе и предлаже тужиоцу које доказе да изведе. Тужилац нема интерес да открива одбрани стратегију истраге, као што ни одбрана нема интерес да своје информације и доказе нуди тужиоцу. Такве одредбе су законодавцу послужиле за улепшавање фасаде како би се створио привид једнакости странака (оптужбе и одбране) у целом поступку.

У пасивној позицији суд губи неопходну одговорност за истину, односно доказе и њихову вредност. Пасивна позиција на суђењу дискредитује суд јер банализује улогу судије. Судија чак није ни у позицији да управља поступком. Једноставно, тужилац и одбрана одлучују колико ће времена трајати суђење. Често ће судија бити приморан да трпи саслушавање потпуно непотребних сведока и вештака само због тога што неће знати у ком правцу иде испитивање тужиоца. Пред Судом БиХ тужиоци изводе на десетине и стотине сведока у обичним предметима јер нису у стању да направе селекцију доказа. Понекад бројем сведока и трајањем поступка тужилац свом случају жели фасцинирати јавност. Судница се тако претвара у позорницу на којој је више статиста него глумаца са главним улогама. Неукитужилац често од суђења направи лакрдију. С друге стране, власништво над истрагом концентрише огромну моћ у рукама тужиоца. За такву моћ не постоји еквивалентна одговорност. То представља велику опасност за остваривање правде и циљева правосуђа. (У БиХ је обавештајна служба открила непримерене контакте двојице тужилаца са осумњиченим за тешка кривична дела.)

Можда за Србију није касно да до 1. јануара 2013. још једном преиспита модел тужилачке истраге, пажљиво пратећи примену у специјалном тужилаштву.

Судија Суда БиХ, бивши председник Високој судској и тужилачкој савети БиХ

Бранко Перић

објављено: 24.02.2012.

УЧЕШЋЕ СТРУКОВНИХ УДРУЖЕЊА У ИЗРАДИ ПРАВОСУДНЕ СТРАТЕГИЈЕ

24. јануар 2013. године

Поштовани чланови Радне групе за израду Националне стратегије реформе правосуђа,

Пошто сам ја овде у својству представника а не у својству председника Друштва судија, задужена сам да пренесем став Скупштине и Управног одбора Друштва судија, што је и мој став. Како бих била у потпуности прецизна, допустићете да га прочитам.

Пре него што се започне са радом на Стратегији реформе правосуђа, задужена сам да обавестим радну групу за израду Националне стратегије о томе да је Скупштина Друштва судија још у мају 2012 године закључила, а тако је остало до данас, да је **питање свих питања у судству – избор нових чланова ВСС.**

Да подсетимо да су на бројне пропусте ВСС/ДВТ у правосуђу континуирано и у много наврата у протеклим годинанама указивали бројни домаћи и инострани субјекти: стручна јавност, повереник за информације од јавног значаја, заштитник грађана, Парламентарна скупштина Савета Европе Резолуцијом од 25.1.2012, Европски парламент Резолуцијом од 29.3.2012, и остале институције Савета Европе и Европске уније.

Шта-више, негативно оцењујући њихов рад, законодавац је децембра 2010 Савету/ДВТ наложио да преиспита сваку од више од 3.000 својих одлука из децембра 2009, које се односе на нереизбор, реизбор и први избор. Ни ту нову прилику да „преиспита“ одлуке о нереизбору судија и свој рад уподоби захтевима правне државе Савет, **ни у новом саставу**, није искористио, па му је Уставни суд јула месеца 2012 поништио сваку од одлука против којих је била изјављена жалба. Указујем на, у децембру представљену, књигу професорке Весне Ракић Водинелић, и ЕУ посматрача – др Ане Кнежевић Бојовић и др Марија Релановића, који су 2011 и 2012 свакодневно посматрали рад ВСС/ДВТ у поступку ревизије реизбора и оценили чланове ових тела као нестручне, неспособљене и недостојне, тим речима и на неколико ме-

ста у књизи. Посебно указујем и на мишљење европских експерата из децембра 2012. године које је достављено министру правде и у коме је прва од 7 препорука управо избор чланова ВСС/ДВТ.

Упркос свему овоме, иако је приступило изменама бројних закона, па и правосудних, Министарство није препознало потребу нити показало одлучност да измени Закон о ВСС/ДВТ нити да далекосежне одлуке не доноси док су у саставу ових тела досадашњи чланови.

О ставу да се правна држава не може градити са оним ко је упорно и озбиљно кршио принципе правне државе, као што су то чинили чланови претходних састава Савета, Друштво судија обавестило је министра већ на првом састанку, 17. августа 2012, па затим и писмима од 24. августа, 10. и 21. септембра, 9. октобра, којима смо тражили и састанак и разговор о правосудним мерама, као и писмом од 14. децембра 2012. Нажалост, ни на једно ову иницијативу није нам одговорено.

Само онај ко није у суду и тужилаштву може да багатише ово питање. Општераширени страх је тако забрињавајући да га је чак и министар, у посети судовима, уочио и недавно јавно коментарисао. Страх неће нестати сам од себе већ онда када се правосуђе увери да су чланови ВСС/ДВТ стварно њихови представници и гаранти њихове независности, а не преносници утицаја извршне власти на правосуђе.

Осим израде Стратегије реформе правосуђа, пред правосуђем и ВСС/ДВТ је низ стратешки важних активности:

- предлагање и избор председника судова, са чиме се касни равно 3 године и ми већ више од 3 године имамо вршиоце функција у свим судовима
- распоређивање судија у нове судове
- разрада начина за процену броја судија и равномерно оптерећење судија и судова
- пондерисање предмета
- вредновање рада судија и председника судова, са чиме се касни скоро 4 године
- избор тела за вредновање рада судија

- разрада бољег начина избора судија
- осмишљавање бољег система обуке
- и низ још других мера на изради и примени закон

Све то захтева правосудна тела чији ће чланови бити изабрани на легалан начин и имати неспорни легитимитет и поверење и судија и друштва.

Садашњи чланови ВСС неповратно су изгубили и легитимитет и поверење, а легалитет нису ни имали јер су изабрани тако што је трећини судија и тужилаца било забрањено да гласају и да се кандидују на правосудним изборима. **Њихов даљи рад на свим овим важним пословима бацио би сенку на све што се ради и, изазвао, ако не уверење, а онда сумњу да власт жели да их злоупотреби и преко њих управља правосуђем.**

Задужена сам да Управном одбору Друштва судија пренесем одговор ове радне групе, којој је иначе то и остављено у задатак смерницом 4.3.4. нацрта Стратегије

да ли радна група дели став Друштва судија и Удружења тужилаца да је проритетно питање – питање избора чланова ВСС/ДВТ из реда судија/тужилаца,

што значи да овај ВСС/ДВТ не може да доноси одлуке које сам мало пре навела

да ли ће у том смислу усвојити закључак да је краткорочни циљ Стратегије да се без одлагања понове избори за ВСС/ДВТ, а средњорочни да се измени Закон о ВСС/ДВТ.

Од одговора на ова питања којим се постављају темељи судијске независности и независности тела судске управе, зависиће и ангажман Друштва судија у даљим активностима радне групе за израду Стратегије.

Одмах чим буду расписани избори за нове чланове Савета, Друштво судија спремно је, као и увек до сада, да уложи своје знање, искуство и ентузијазам и да се свим својим капацитетима укључи у рад и на осталим реформским активностима ради стварања услова за независно и одговорно судство у које ће грађани имати поверење.

Драгана Бољевић

члан радне групе за израду

Националне стратегије реформе правосуђа

председница Друштва судија Србије

МЕДЕЛ – Декларација из Букурешта, новембар 2012

МЕРЕ КОЈЕ СУ ПРИМЕНИЛЕ ЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ А КОЈЕ СУ ЗНАТНО СМАЊИЛЕ БУЏЕТ СУДСКЕ ВЛАСТИ, УКЉУЧУЈУЋИ НАКНАДУ ЗА РАД СУДИЈАМА И ТУЖИОЦИМА У СУПРОТНОСТИ СУ СА ЗАКОНОМ ЕУ

Букурешт, 10/11/2012.

1. Финансијска и економска криза која од 2008. године погађа Европу, приморала је многе европске земље да затраже финансијску помоћ од међународних институција попут Европске комисије, Европске централне банке или Међународног монетарног фонда. Поменуте институције су увеле низ мера штедње које земље којима оне указују помоћ морају да примењују, а од којих су многе усмерене на смањење јавне протрошње. У складу са овим захтевима, многе државе, попут Грчке, Португала и Шпаније, примениле су озбиљна смањења буџета за јавне услуге. Међутим, ове земље нису прописно узеле у обзир специфичност ситуације судске власти са једне стране, тако ни судија и тужилаца са друге, а чињеница је да су улоге ових других кључне за за гарантовање права и слобода грађана, посебно у ситуацијама у којима су основна права стављена под ризик. У исто време, поменуте владе које одбијају да прихвате специфичност функција судија и тужилаца, одобриле су бројне изузетке за високе јавне службенике централних банака и регулаторних тела, тврдећи да из разлога њихове независности, они нису могли бити погођени истим смањењима.

Управо у тренуцима кризе, грађанима је најпотребнија независна и оснажена власт, којој се могу обратити за разматрање и одбрану свих њихових права.

Из тог разлога, удружења судија имају дужност да бране не само независност, него и углед независности судске власти, као и да осигурају поштовање постојећих закона који је штите.

2. Ово питање је већ анализирао Европски парламент у рандом документу „о сјању основних права:

сјангарди и пракса у Мађарској” представљеном септембра 2012. године Комисије за грађанске слободе, правду и државне послове. У том извештају је јасно наглашено да „свака сумња у независности и не-присирасности судија која се темељи на систематским недосћацима Устава и националних закона може имати значајан утицај на текућу сарадњу у заједничким областима слободе, сигурности и правде основаним на принципу међусобног препознавања као што је садржано у члановима 81 (грађанска материја) и 82 (кривична материја) Споразума о функционисању Европске уније (ТФЕУ). [...] Према томе, било какав проблем са изгледом независности и не-присирасности судија би довео у опасност целокупно постојећу структуру засновану на заједничком поверењу. Истовремено, било какво померање које претвара границе када је примена права Европске уније у померању могао би директно да покрене члан 47(2) Повеље, а у вези са чланом 52(3) Повеље о складном разумевању права иакође гарантованих и Европском конвенцијом о људским правима”.

3. Дана 8. октобра, Уставни суд Италије је одлучио (у случају 223/2012) да је смањење плата судија и тужилаца неуставно, подвлачећи у овој одлуци јасну разлику између њих и свих других јавних службеника. Суд је, између осталог, истакао да „веза између државе и судства, као одвојеног дела унутар државе, не може бити сведена на пуки радни однос, при којем је уговорник/корисник рада истовремено и онај који реулише тај однос” и да је једна од димензија принципа независности судства – као што је наведено у Уставу – гарант економске независности и стабилности судија и тужилаца да „не могу бити подведени систематским и периодичним препорукама и конфлик-

шима са осталим државним влашћима”, ситуација која би створила општу слику доминације законодавне и извршне власти над судском.

Одлука Уставног суда Италије своди дискусију на њен суштински аспект – односе између различитих власти државе и независности судства. На тај начин, указује на чињеницу да су државе које су умањиле зараде судија и тужилаца деловале у супротности са законима ЕУ.

4. Члан 47 Повеље о основним правима Европске уније гарантује свим њеним грађанима право на фер саслушање пред независним и неистражним судом. Као што је Уставни суд Италије истакао, смањења која су извршиле неке земље (и за које се претпоставља да ће и неке друге државе учинити) су нелегално мешање законодавне и извршне у судску власт, смањујући улогу судија и тужилаца, не узимајући у обзир посебну улогу коју они имају у друштву и државним структурама.

5. Члан 53 Повеље о основним правима Европске уније успоставља клаузулу „највеће стандарда” – ако једна од држава чланица својим држављанима гарантује неко утврђено основно право, сви остали грађани Уније морају очекивати да то право и њима буде гарантовано. Због тога, одлука Уставног суда Италије гарантује свим грађанима Уније право да имају судску власт која није подвргнута мешањима у економске аспекте независности судија и тужилаца од стране других државних власти.

6. У закључку, мере које европске државе примењују које су знатно смањиле буџет судске власти,

укључујући зараде судија и тужилаца, директно утичу на принципе независности и судства и из тог разлога су противне закону Европске уније.

У складу са Споразумом ЕУ, улога је Европске комисије да штити и брани закон ЕУ и спречи државу чланицу да га прекрши. Европски парламент, са друге стране, мора контролисати активности Комисије.

У складу са претходно наведеним, у овој ситуацији кризе у којој су основна права доведена у питање нарушавањем јавне власти

Управни одбор МЕДЕЛ-а

- Поново наглашава посебну улогу основних права у стварању Европске уније и посебну улогу коју судска власт има у њиховој заштити;

- Подсећа да је независност судске власти суштински принцип владавине права, који такође директно штити основна права грађана;

- Одлучује да опуномоћи Канцеларију МЕДЕЛ-а да:

- поднесе званични приговор Европској комисији, заснован на кршењу закона ЕУ, против земаља чланица које су усвојиле мере којима се знатно смањује буџет судске власти на меру при којој је правилно функционисање судског система угрожено, укључујући економски положај судија и тужилаца, а не узимајући у обзир минимум стандарда накнаде за њихов рад;

- поднесе извештај Европском парламенту, осуђујући кршење закона ЕУ од стране поменутих земаља.

ПОВРАТАК У ПРАВОСУЂЕ

ПРОМЕНЕ СУ МОГУЋЕ, САМО ТРЕБА БИТИ УПОРАН И НЕ ПЛАШИТИ СЕ НИЧЕГА И НИКОГА

После три године борбе, судије које нису реизабране враћају се на своја стара радна места, као судије новоименованих судова. Враћам се и ја у стару зграду Окружног суда у Шапцу, сада Вишег суда, да наставим тамо где сам стао 31.12.2009. године. Нови назив суда ми не улази у главу, често користим стари назив, или оба упоредо. Био сам у овом периоду и адвокат, додуше само шест месеци, али не успевам да се ослободим старог имена суда. Ко ме је пало на памет да мења назив који постоји деценијама? Питање ми изгледа бесмислено, уосталом као и одговор, али се онда сетих атмосфере која је предходила такозваној реформи. Млади, неискусни, али пуни себе, новопечени рефоматори у виду локалних политичара, који су израсли до републичког нивоа, тражећи што убедљивије разлоге да све судије разреше у једном дану, а да у исто време изврше избор свих нових судија, неких старих и неких нових, смислише и овај разлог: па то су нови судови, те није битно што су старе судије изабране без ограничења мандата, сад им се укидају судови и сви морају у ред за нова радна места. Тако је извршена једина лустрација у Србији, после петооктобарске револуције. Политичари лустрирали судије, уместо да буде обрнуто.

Како је прошла западна Србија то је свима познато: катастрофално. Најутуцајнији политичар са овог подручја се на локалној телевизији, у друштву са самим собом, хвалио како је реформа изведена демократски, легално и како ће дати изванредне резултате, права грађана ће бити заштићена много боље, правда ће бити ефикаснија, казнена политика строжија и све ће бити како никад није било. И заиста тако никад није било. Суд у коме сам ја радио, Окружни суд у Шапцу је масакриран, од тринаест судија троје је изабрано у нови Виши суд, двоје је деградирано избором у нови Основни суд, једна колегиница је прешла у Управни суд у Београду, седморо судија је разрешено. Резултат: суд је потпуно растурен.

А последњих година је Окружни суд био један од најбољих у Србији. Само у 2009. години је 13 судија завршило 23 просечне судијске норме. Урађен је по-

сао за 23 судијске плате, а исплаћено 13 судијских плата. Али, нисмо се жалили јер су плате, у односу на просечна примања у Србији, знатно изнад, а колектив је одлично функционисао. Ја сам био задовољан својим радом, на посао сам ишао расположен, жељан рада.

Како су прошли општински судови са овог подручја? Још горе, јер реформу нису преживели општински судови у Богатићу, Крупњу, Љубовији, Коцељеви и Владимирцима, а многе судије из тих судова нису реизабране. То је посебна прича. Надам се да ће неко од колега из тих судова сести и написати своју причу, као што ја то чиним сада.

Како су попуњавани нови судови? Моја површна и непотпуна анализа ми каже да је избор нових судија био разнолик, било је оних који су свакако заступили да буду изабрани, они су у наредним годинама најгоре и прошли, јер су осим редовног посла морали да помажу, вољно или невољно, онима који немају капацитет за обављање судијског посла за који су изабрани. Неки су изабрани а да нису конкурисали у суд за који су изабрани, против неких су били у току дисциплински поступци пред Персоналним већем Високог савета правосуђа, неки нису испуњавали формалне услове за избор, неки су били миљеници тајкуна, а неки политички миљеници. У сваком случају, у реформи су испуњаване жеље утицајних, платежно способних и моћних. Та питања ће тек доћи на дневни ред.

Избор руководећих људи у правосудним органима на овом подручју је посебна прича. У Виши суд је именована за вршиоца функције председника колегиница из Општинског суда у Руми, док је колега из Привредног суда у Београду именован на исти положај у Основни суд у Шапцу. У оба тужилачка органа у Шапцу су постављене колеге из Ваљева. Лозница је боље прошла, у тужилаштву није нико именован, а у суду је колега из тог суда постављен за в.ф. председника.

Зашто је дошло до оваквог кадрирања у Шапцу? Мени се чини да је главни разлог био у томе да се правосудни органи на овом подручју понизе на овај

начин и да се у потпуности ставе под политичку, а можда и под још неку контролу. Нико од именованих лица нема капацитет да управља органима којима управља. Пре свега због тога што се ради о лицима која су наметнута, о којима се колективи нису уопште изјашњавали, а који истовремено не познају колективе, као ни подручје у коме поступају. Они који дођу да обављају професионални правнички посао не морају да знају подручје и колектив, али они који организују посао, морају да познају и посао и колектив, да би резултати били што бољи. Сви су они у међувремену упознали колективе и подручје, али се нико од њих није доселио нити је довео своју породицу. Мени такво понашање говори да се ради о амбициозним појединцима, којима је Шабац пролазна станица у професионалној каријери, а таквих сам се увек највише чувао, јер такви су спремни на много тога да би остварили своје циљеве.

У погледу стручне и радне оспособљености просечни судија Окружног суда у Шапцу је био на прилично вишем нивоу од судија Вишег суда у Шапцу, што је било и за очекивати, јер се са првима тешко могло манипулисати. Резултатима рада је ову моју тезу врло лако доказати.

Какво је стање у по овим питању у Основним судовима у Шапцу и Лозници, није ми познато до детаља. Али, судећи по мом личном искуству за време кратког бављења адвокатуром, и у овим судовима је дошло до пада стручности, квалитета рада и посвећености послу.

Посебно мучан је мој лични утисак о судовима који су укинута. Онај који је смислио да мале судове треба укинута је зрео за посматрање са свих аспеката. Ја сам почео да радим са 25 година као судија у једном таквом суду у Крупњу, а да пре тога нисам никад био у том месту. Отишао сам да радим у тај суд јер је једино у њему могао да се добије стан, а ја сам жарко желео да заснујем породицу и да живим самостално. Моја искуства у том суду су фантастична. Због малог броја судија морао сам да радим у свим областима и тако печем судијски занат у целини, што ми је у каснијој каријери судије знатно користило. Ту сам схватио какав суд има значај и утицај у малој средини. Ту је судија мали бог, чија важност није само формална, већ и животна. Кад ми је у посету после пар месеци дошао мој стриц, после шетње и показивања града, он ми је рекао: „Видим ја да је теби овде лепо, и поп и учитељ и обични људи те поздрављају скидањем капе.“

У малом месту све се зна. Кад је у реформи потезан аргумент да у малим местима постоји спрега између судија, адвоката и вештака, ја сам се само насмејао и схватио да су циљеви реформе да се правосуђе упропасти а не да се унапреди. У малом месту не може да се предузме ништа нечасно а да се то одмах не сазна, јер су људи много блискији и упућенији

једни на друге, него у великим срединама. Спрега о којој је реч је много вероватнија у великим срединама него у малим местима, јер се људи у градовима много мање знају и нема те непосредне контроле од стране грађана. Тако сам ја схватио да ће мали судови бити укинута, јер ће се тако смањити број судова, које је тако лакше контролисати.

Те мале судове људи су градили деценијама, они су симбол државе у њима. Онда је дошао вожд Милошевић и деведесетих одузео зграде општинама и прогласио их републичком имовином и сада су дошли реформатори и рекли да ни судови ниу потребни, може мало да се ради судијским данима, а у те просторије ћемо уселити неке друге.

Рад у судским јединицама је посебна прича. Већина њих је девастирана за ове три године. Много мање се ради јер они који долазе да суде су фрустрирани због путовања и вожње. Судије дођу заједно, у један дан, рецимо, а не сваки дан, а јадни адвокати тако имају прилику да се суде у месту једном недељно, а не сваки дан и нема шансе да покрију сва суђења. А и сами грађани кад схвате да морају да путују у седиште суда, често због најбаналнијег разлога, одустају од посла који хоће да обаве.

Због бројних проблема судске јединице треба у оваквом облику потпуно укинута или реформисати претварањем у судове или неки вид одељења суда, али са непреместивим судијама.

Откуд то да судије које нису реизабаране у реформи 2009. године, сада буду враћене на посао, по одлукама Уставног суда Србије, у периоду од јула до краја децембра 2012. године? Неко ће на ово питање одговорити позивањем на то да је прорадила правна држава, неко ће се позвати на притисак који је вршен од стране органа Европске Уније и других међународних асоцијација, а мени је најближе мишљење да се ради о последицама политичких промена. После парламентарних и председничких избора од шестог и двадесетог маја 2012. године, изабран је нови Председник Републике, формирана је нова скупштинска већина и изабрана је нова влада, а они који су политички осмислили, креирали и спровели тзв. реформу правосуђа, сишли су са сцене, њихов утицај се преместио на друга политичка места. Уставни суд је формиран за време предходне политичке већине и почео је да даје судијама за право тек кад је дошло до смене политичке власти. Уставни суд није имао никаквих препрека да поступи на исти начин и пре политичких промена, али је очито да је ажурно поступио тек када је формирана нова влада.

Изборне промене су, дакле, помогле неизабраним судијама да дођу до правде за своје случајеве. Али, исто тако не сме се заборавити и да су ове судије, заједно са нереизабраним тужиоцима биле језичак на ваги који је и довео до политичких промена. Логично је да су ове судије и тужиоци масовно изашли

на изборе да би казнили оне који су им одузели посао и напали на част и достојанство. Са њима су пошли и чланови њихових породица, пријатељи, школски другови, комшије, као и други истомишљеници, тако да је свакога пратило још стотинак људи, па кад се то помножи, дође се до цифре око 100.000 листића за противну страну, односно и више, ако су раније гласали другачије. Био је то језичак на ваги који је довео до промене на политичкој сцени. То не би требало заборавити и имати на уму да су промене могуће и да само удружени можемо да постигнемо циљ.

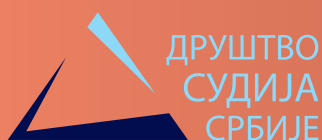
Први дан на послу, необичан. Свечана седница на којој нам саопштавају да ћемо бити распоређени у одређена одељења и добити одређене старе предмете. Ни кафу нам нису скували. Да ли је то надостатак домаћег васпитања или вишак нетрпељивости због промена и враћања старих судија? Понашају се према мени као да сам ја дошао у овај суд баш на дан 13.12.2012. године, а не 16.01.1989. године. У мени све ври, али ипак не оћутах, иако знам да је то најпаветније. Тражим да се распоред рада прво расправи на кривичном одељењу, а после да се формализује на колегијуму и од в.ф. председника. Из искуства знам да морам да прихватим и оно што ми се не свиђа, али знам да све мора да се расправи, да не буде касније зле крви због тога. Поверење мора да се успостави, иначе неће бити ништа од посла. У Окружни суд сам дошао 1989. године као добар судија у грађанској материји, али су ми дали да радим истрагу, што сам прихватио као нормално јер је само ту било могуће да ме распореде, а да не дирају устаљени распоред. Као најмлађи морао сам то да прихватим. А сад ми нуде да будем опет најмлађи и да морам да прихва-

тим распоред. Да будем млађи, то може, али да морам да прихватим, не морам, и не прихватим. И буним се. Кад год се буним боље се осећам. После неколико дана разговарали смо нормалније, расправили смо шта треба да се расправи и дошли до компромиса. У интересу сваког од нас, у интересу рада у суду и у интересу странака.

Једва чекам годишњи извештај о раду да видим шта се овде ради и колико, и како. Дотле сам се одлично провео на новогодишњој забави у организацији синдиката Основног суда. Упадљив је изостанак в.ф. председника Основног суда у Шапцу. Шта је узрок, не знам. Колеге и административни радници ме прихватају као да нисам био одсутан 3 године. То ми враћа веру у људе. Они су ме и као адвоката прихватили нормално. На годишњој забави у мом, Вишем суду, друга слика. Више од пола људи не памтим из Окружног суда. Много је новозапослених, да ли је оправдано. Ми годинама нисмо попуњавали места кад неко оде у пензију. А шта је сад ово? Мораћу да се распитам шта је овде у питању. Упадљиво је да нема старих пензионера. Нико их није звао или нису дошли упркос позиву? Не знам, али они морају бити ту. Ја сам годинама долазио на ове забаве да видим те људе, који су свој радни век провели овде. Зар ћу и ја, кад будем пензионер, седети код куће, а недолазити на забаву у суд. Ружна слика.

Кафу још нисмо добили. Ипак је у питању недостатак домаћег васпитања. За следећи састанак ја ћу да наручим кафу и да научим омладину пристojном понашању. То и јесте задатак старијих колега. Промене су могуће, само треба бити упоран и не плашити се ничега и никога.

ПОЗИВ НА САРАДЊУ

Поштоване колеге,
позивамо вас да се укључите у наш рад на информисању чланова Друштва преко листа „Информатор“, тако што ћете нас обавештавати или писати о догађајима везаним за рад Друштва, његових одељења, комисија, секција, или уопште за функционисање и положај правосуђа. Будите наши сарадници на начин који вам највише одговара, како бисмо заједно утицали на бољи проток информација унутар наше организације, али и према нашем окружењу.

Уколико желите да вам се неко из наше стручне јавности обрати преко листа, ако имате неко питање на које вам можемо наши одговор или једноставно желите да имате неформалну и једноставну комуникацију са нама, а преко нас са било којим структурним делом Друштва судија, пишите нам на адресу:

**Друштво судија Србије
Алексе Ненадовића 24/1
11000 Београд**

преко електронске адресе jaserbia@sbb.rs
или факса (011) 344 35 05.
Наши телефони су: (011) 308 91 37 и 344 31 32.

С поштовањем,
РЕДАКЦИЈА

Издавање ове публикације
омогућила је

**FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO
OPEN SOCIETY FOUNDATION**

ИЗДАВАЧ
ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ, Београд

Графичко обликовање и прелом
Денис Викић

Штампа
Модипринт

Тираж
900 примерака